SULTAN DURUDUYGU

2022 UZMAN ÖĞRETMENLİK KONU ÖZETLERİ VE DEĞERLENDİRME SORULARI

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK
EĞİTİM ARAŞTIRMALARI VE AR-GE ÇALIŞMALARI
EĞİTİMDE KAPSAYICILIK
ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM
DİJİTAL YETKİNLİK
GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ

sultanhocailefen

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 1: ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM YAKLAŞIMI

Farklılaştırılmış öğretim; öğretim stratejilerinin çeşitliliği aracılığıyla öğrencilerin çeşitliliğine yanıt vermektir.

Farklılaştırılmış öğretim;

- ✓ Piaget'in bilişsel gelişim yaklaşımına,
- ✓ Vygotsky'nin yakınsal gelişim alanına,
- ✓ Gardner'ın çoklu zekâ kuramına,
- ✓ Beyin temelli öğretim araştırmalarına dayanır.

PİAGET	VYGOTSKY	GARDNER
• Zihinsel temsillerin parçalanması ve yeniden yapılandırılması yolu ile öğretim. • Çocuk kavramları birbirine bağlayarak öğrenir.	• Çocuğun bağımsız çalışma yolu ile yapabildiği, bir yetişkin ya da akranları ile işbirliği içindeyken yapabileceği arasındaki mesafe yakınsal gelişlim alanıdır. • Öğrenme iki taraflıdır. • Öğrenme sürecinde birey kendisinden daha bilgili birine ihtiyaç dutar. • Öğrenci rehber ile daha etkili öğrenir.	• Her öğrencinin düşünme ve öğrenme konusunda güçlü tarafları vardır. • Zeka çeşidinden yalnızca birine odaklanmak öğrenci için fırsatı en aza indirir.

Farklılaştırılmış öğretim hem Gardner'ın çoklu zekâ teorisinden, hem de Bloom'un taksonomisinden ilham almaktadır.

a. Hatırlama
b. Kavrama
c. Uygulama
d. Analiz
e. Sentez
f. Değerlendirme

Basitten karmaşığa 6 adet üst düzey düşünme becerisi vardır.
Farklılaştırmayı desteklemede öğretmen öğretim sürecini bu taksonomi ile uyumlu hale getirebilir.

FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİMİN TEMEL İLKELERİ

- ✓ Her öğrenci için öğrenmeyi destekler,
- ✓ Öğretim programı her sınıfa özeldir,
- ✓ Bireysel farklılıklar dengelenir,
- ✓ Yüksek öğrenme hedefleri içerir,
- ✓ Duyarlı öğretim hakkında bilgi verir,
- ✓ Akran ile çalışma zamanı vardır,
- ✓ Esnek sınıf yönetimi içerir.

Bireylerin hazırbulunuşlukları, merakları ve öğrenme profillerindeki farklılıklar nedeni ile ;

- ✓ Her öğrencinin öğrenme potansiyelini en üst düzeye çıkarmak,
- ✓ İş birliği atmosferi yaratmak,
- ✓ Başarı ortamı oluşturmak,
- ✓ Öğrencileri öğrenmeye teşvik ederek öğrenebilecekleri en iyi yolları seçmelerini sağlamak için

farklılaştırılmış eğitim kullanılır.

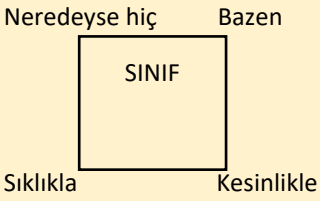
FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİMDE KULLANILAR YÖNTEM VE TEKNİKLER

İSTASYONLAR	• Bir konunun farklı alt bölümleri, eş zamanlı, aynı ortamda, farklı öğrenme aktiviteleri
MERKEZLER	• Aynı konunun farklı yollar ile öğretimi, aynı ortamda, ilgi ve öğrenme merkezleri
ÖĞRENME AJANDALARI	• İki haftada tamamlanacak görevler, her öğrenciye farklı görev
KARMAŞIK ÖĞRETİM	• Küçük gruplar, öğretmen gruplar arasında dolaşırken açık uçlu soru sorar
YÖRÜNGE ÇALIŞMALARI	• Proje yönteminin bireysel uygulaması, öğrenci konuyu kendi seçer, 3-6 hafta süre
GİRİŞ NOKTALARI	• Çoklu zeka alnalarına göre derse farklı girişler yapılır
ÖĞRENME SÖZLEŞMESİ	• Öğretmen ve öğrenci arasında sorumluluk bilinci amacı ile yapılan anlaşma
KATLI ÖĞRETİM	• Bireysel farklılıklar nedeni ile öğrencilerin seviyelerine uygun öğretim süreci düzenleme, farklı zorluk seviyelerinde etkinlikler, aynı konu farklı çalışma
GRUP ARAŞTIRMALARI	• Sınıf gruplara ayrılır, öğretmen konu seçiminde rehberdir

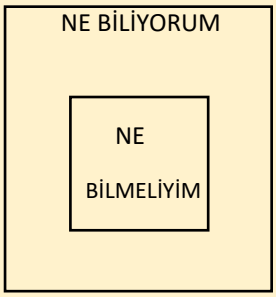
FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİMDE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

ÖĞRETİM ÖNCESİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

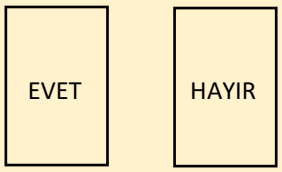
1.KÖŞE KAPMACA

2.KUTU YAPMA

3.EVET/HAYIR KARTLARI

- Amaç ön değerlendirmedir. Öğrencilerin konu ile ilgili ne bildiklerini tespit etmek amacıyla yapılır.

ÖĞRETİM SÜRECİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

1.PARMAKLA İŞARETLEME

- Başparmak yukarı doğru ise çok şey biliyorum,
- Yana doğru ise biraz bilgim var,
- Aşağı doğru ise çok az bilgim var.

2.YUMRUK YAPMA

- 1 parmak açık; öğrenmenin başındayım
- 2 parmak açık; daha fazla pratik yapmam lazım
- 3 parmak açık; biraz yardıma ihtiyacım var
- 4 parmak açık; yalnız başıma yapabilirim
- 5 parmak açık; birisine açıklayabilirim

3.GERÇEKLE YÜZLEŞME

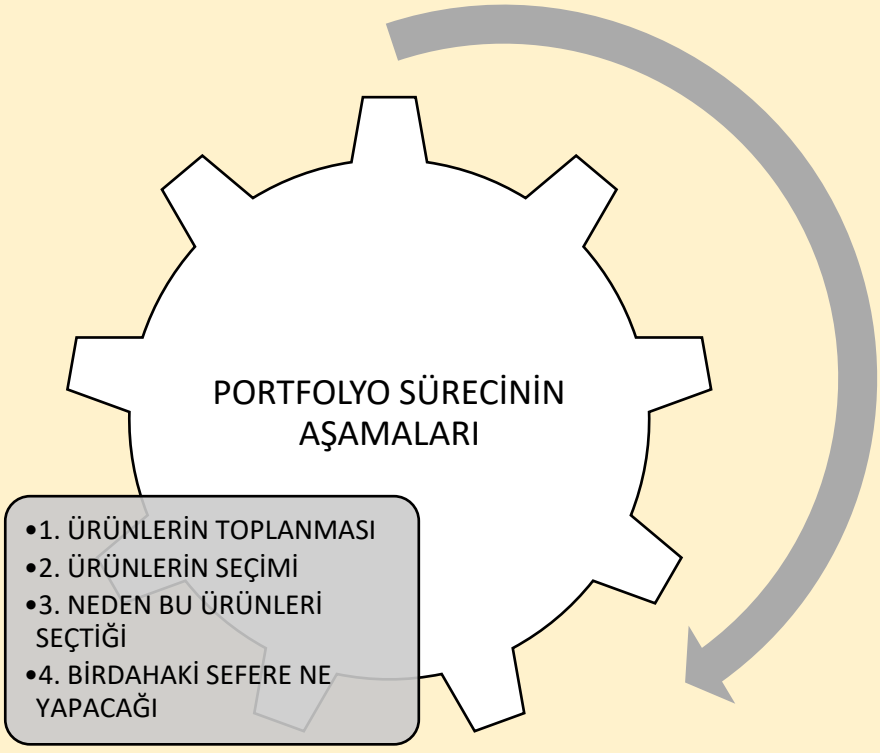
- Mutlu, sakin ve üzüntülü yüz resimleri çizilir.
- Öğrenci bilgi seviyesine göre duygu kartlarını seçer.

- Öğretim sürecinde geri bildirim alarak, öğrencilerin öğrenmelerinde oluşabilecek eksiklik ve hataların düzeltilmesi amacı ile yapılır.

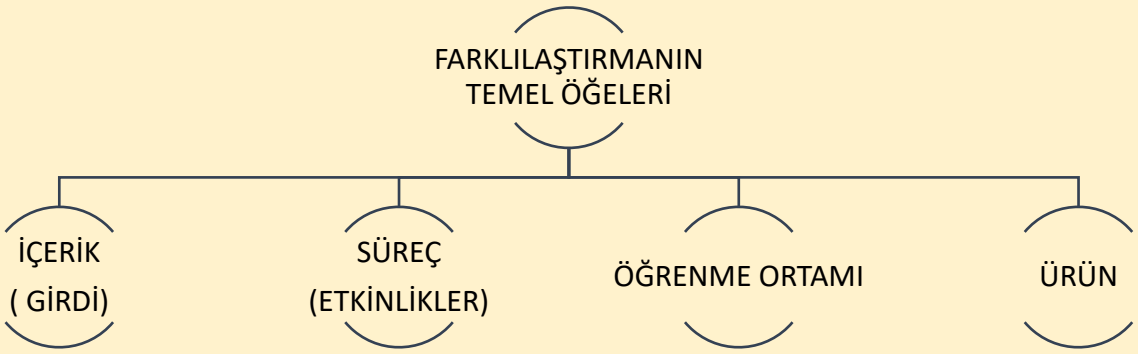
ÖĞRETİM SONRASINDA KULLANILAN TEKNİKLER

1. SARMAL OLUŞTURMA: Günün öğrenme konusuna yönelik sorular sorulur. Öğrenciler soruların cevaplarını kağıda yazar. Öğrenciler daire oluşturarak cevaplarını dönüşümsel olarak okur.
2. SİMİT TEKNİĞİ: Öğretmen tahtaya bir simit çizer. Şeklin dış tarafına öğreniyorum, iç tarafına biliyorum yazar. Öğrenci cevaplarına göre şeklin uygun yerlerine notlar alınır.
3. DÖNGÜSEL YANSIMA: Sınıfın farklı yerlerine konu ile ilgili kağıtlar asılır. Öğrenciler küçük gruplar halinde köşelere giderek konu hakkındaki düşüncelerini yazarlar.
4. PORTFOLYO: Öğrenci çalışmalarının bir araya getirilmesidir. Öğrenme süreci boyunca devam eden geri bildirim ve yansıtma sürecini kolaylaştırır.

İÇERİK FARKLILAŞTIRMA YOLLARI:

- ✓ Farklı okuma düzeyinde metin kullanma,
- ✓ Tümdengelim ve tümevarım kullanma,
- ✓ Öğrenci düzeylerine uygun çalışmalar verme,
- ✓ Hazırbulunuşluk düzeyine göre oluşturma,
- ✓ İlgi alanlarına göre araç-gereç seçme

ÖLÇME DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

1. **BİREYSEL DEĞERLENDİRME (ÖZ DEĞERLENDİRME)**

KWL formu; ne biliyorum, ne öğrenmek istiyorum, ne öğrendim

KONU:……		
NE BİLİYORUM?	NE ÖĞRENMEK İSRTİYORUM?	NE ÖĞRENDİM?

2. **GRUP DEĞERLENDİRME (KAĞIDI GÖNDER ETKİNLİĞİ)**

Dersin sonunda büyük bir kartona konu başlığı yazılır. Her bir grup kartona o gün ne öğrendiklerini yazar. Tüm gruplar bilgilerini sıra ile yazdıktan sonra tüm kağıt sınıf ortamında paylaşılır.

FARKLILAŞTIRILMIŞ EĞİTİMDE ÖĞRETMEN ROLLERİ

Farklılaştırılmış bir sınıfta öğretmenin çeşitli şekillerde ve zaman içinde öğrencilere iletmeleri beklenen mesajlar vardır.

DAVET MESAJI

Burada olmanızdan, sizi daha iyi tanıyacak olmaktan çok memnunum ve sınıfa önemli deneyimler ve özellikler getirdiğinizin farkındayım. Burayı sizin için değerli bir öğrenme ortamı yapmak için elimden geleni yapmak istiyorum.

YATIRIM MESAJI

Bu sınıfta ve dünyada önemli olduğunuzdan, olabildiğince hızlı ve çok büyümenize yardımcı olmak için çok çalışacağım. Başarınız çabanızdan kaynaklanacağı için sizden de çok çalışmanızı isteyeceğim.

KALICILIK MESAJI

Her zaman ilk denemenizde her şeyi doğru yapamayabilirsiniz. Ben de sizin için ve sizinle birlikte başarınızı geliştirecek yaklaşımlar bulmak için çalışacağım. Sizden asla vazgeçmeyeceğim.

FIRSAT MESAJI

Gençsiniz ve dünyada var olan olasılıkları yeni öğreniyorsunuz. Kendinizi çeşitli ortamlarda, çeşitli rollerde ve çeşitli içeriklerle görmeniz için sizlere fırsatlar sunmak istiyorum. Bu, geleceğe hazırlanmanız ve sizin için var olan olasılıkları görüp heyecanlanmanız için bir fırsattır.

DÜŞÜNME MESAJI

Sizi dinleyeceğim, sizden öğreneceğim, sizi sınıfımızda çalışırken gözlemleyeceğim, ilerlemenizi inceleyeceğim ve rehberliğinizi isteyeceğim. İşimi ve sizin için nasıl çalıştığımı mümkün olduğunca sık düşüneceğim. Daha bilinçli ve etkili bir öğretmen olabilmek için kendimden bunu bekliyorum. Daha bilinçli ve etkili bir öğrenci olabilmeniz için sizden de aynısını isteyeceğim.

Zihin temelli eğitim için vurgulanan unsurlar; duygusal iklim, rahatlamış uyanıklık ve karmaşık deneyimde öğretimdir. Rahatlamış uyanıklık durumuna geçebilmek için duygusal iklim oldukça önemlidir. İçsel motivasyonu artırmak ve güdülenmeyi yükseltmek için;

- ✓ Tehdidi ortadan kaldırmalı
- ✓ Güçlü bir olumlu iklim yaratmalı,
- ✓ Geri bildirimi artırmalı,
- ✓ Hedefleri belirlemeli,
- ✓ Olumlu duyguları harekete geçirmeli.

FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM DEĞERLENDİRME SORULARI

1. **Aşağıdakilerden hangisi öğretme süreçlerinde hem ön bilgilerin tespit edilmesini hem de süreç sonunda neler öğrenildiğinin belirlenmesini sağlayan bireysel değerlendirme türlerinden biridir?**

A. Kağıdı gönder etkinliği
B. Evet/Hayır Kartları
C. KWL formu
D. Simit tekniği
E. Döngüsel yansıma

2. **Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretimin amaçlarından biri <u>değildir?</u>**

A. Her öğrencinin öğrenme potansiyelini en üst düzeye çıkarmak
B. Bireysel farklılıkları dengeleyerek her öğrenci için öğrenmeyi desteklemek
C. Hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme profillerini dikkate alarak öğrenme hedeflerini yükseltmek
D. Aynı yöntem ve tekniklerin sıklıkla kullanılması ile öğrencilerin derse motivasyonunu artırmak
E. Öğretim programlarını her sınıfa özel olarak hazırlamak

3. **Vygotsky'nin sosyal gelişim teorisine göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

A. Öğrenci öğrenme sürecinde kendisinden daha bilgili birine ihtiyaç duyar.
B. Her öğrencinin düşünme ve öğrenme konusunda güçlü tarafları vardır.
C. Zihinsel temsillerin parçalanması ve yeniden yapılandırılması yolu ile öğretim yapılır.
D. Çocuk kavramları birbirine bağlayarak öğrenir.
E. Zeka çeşidinden yalnızca birine odaklanmak öğrenci için fırsatı en aza indirir.

4. Sultan öğretmen Fen Bilimleri dersinde "Hücre" konusunu anlattıktan sonra, öğrencilere hücrenin özellikleri ile ilgili neler bildiklerini bir kağıda yazmalarını söyleyip öğrencilerden daire oluşturmalarını istemiştir. Her bir öğrenci sırası ile kağıda yazdıkları cevapları okumuştur. **Sultan öğretmenin kullandığı değerlendirme tekniği aşağıdakilerden hangisidir?**

A. Konuşma halkası
B. Simit tekniği
C. Sarmal oluşturma
D. Köşe kapmaca tekniği
E. Kutu yapma

5. I. İçerik
   II. Süreç
   III. Ürün
   IV. Öğrenme Ortamı

Yukarıdakilerden hangileri farklılaştırmanın temel öğreleri arasında yer alır?

A. I, III, IV
B. I ve II
C. II, III, IV
D. II ve III
E. I, II, III, IV

6. Bir öğretmenin öğretim sürecinde geri bildirim alarak öğrenme eksiklerini tespit edebilmesi için aşağıdaki değerlendirme tekniklerinden hangisini kullanması uygun olur?

A. Evet/Hayır kartları
B. Portfolyo
C. Yumruk yapma
D. Döngüsel yansıma
E. Köşe kapmaca tekniği

7. Öğrencilerin hazırbulunuşluk, öğrenme hızları, yetenekleri ve öğrenme stillerindeki farklılıklarından dolayı öğrenme ortamındaki olumsuzlukları gidermek için öğrencilerin seviyelerini belirleyerek farklı zorluk seviyelerinde görevlerden oluşan etkinliklerin hazırlanması **farklılaştırmada kullanılan hangi yöntem ve tekniktir?**

A. Giriş noktaları
B. Katlı öğretim
C. Yörünge çalışması
D. Karmaşık öğretim
E. Grup araştırması

8. Öğrencilerine; “Bu sınıfta ve dünyada önemli olduğunuzdan, olabildiğince hızlı ve çok büyümenize yardımcı olmak için çok çalışacağım. Başarınız çabanızdan kaynaklanacağı için sizden de çok çalışmanızı isteyeceğim.” **diyen bir öğretmen öğrencilerine hangi mesaj türünü vermiş olur?**

A.Fırsat mesajı B. Davet mesajı C. Yatırım mesajı
D. Düşünme mesajı E. Kalıcılık mesajı

CEVAPLAR: 1.C 2.D 3.A 4.C 5.E 6.C 7.B 8.C

PROGRAM TÜRLERİ VE PROGRAM GELİŞTİRME

Eğitim programlarının temel sorunları üzerine ilk kitabı 1918 yılında Bobbit yazmıştır. “yarış alanı” ve “yarış” kelime anlamlarından yola çıkmıştır.

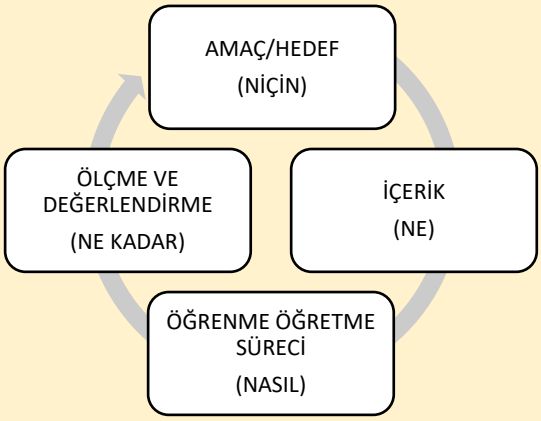
Eğitim programı tanımları;

1. Tyler’a göre; geçmişte ya da şu andaki uygulamalar ile bilimsel ve kuramsal çalışmalardan elde edilen amaçlar doğrultusunda biçimlenmiş öğrenci yaşantılarının bütünüdür.
2. English’ göre; okul ya da okul sistemi içinde en azından öğretmenlerin öğrencilere öğretmesi gereken içeriği ve kullanabilecekleri yöntemleri içeren bir doküman ya da plandır.
3. Posner’a göre; hem öğretmene hem de değerlendirme sürecine karar vermeye olanak sağlayan öğrenme ürünleri dizisidir.
4. Ornstein ve Hunkinks’e göre; kendine özgü temelleri, bilgi alanları, araştırma yaklaşımları, kuramları, ilkeleri ve uzmanları olan bir çalışma alanıdır.
5. Varış’a göre; bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı millî eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar.
6. Ertürk’e göre; belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü. (Eğitim pragramı: Yetişek)

***Eğitim programı; öğrencide gözlenmeye karar verilen hedef ve davranışları, onların içerikle bağlantısını, eğitim ve sınama durumlarını kapsar.

EĞİTİM PROGRAMINI ÖĞELERİ

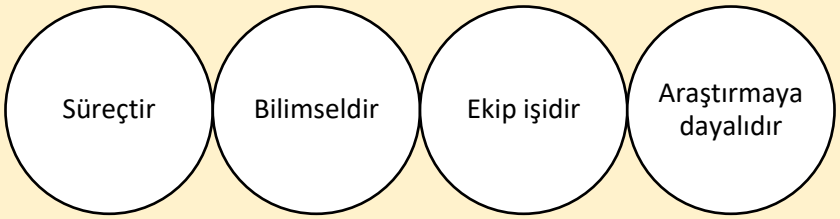

PROGRAM TÜRLERİ

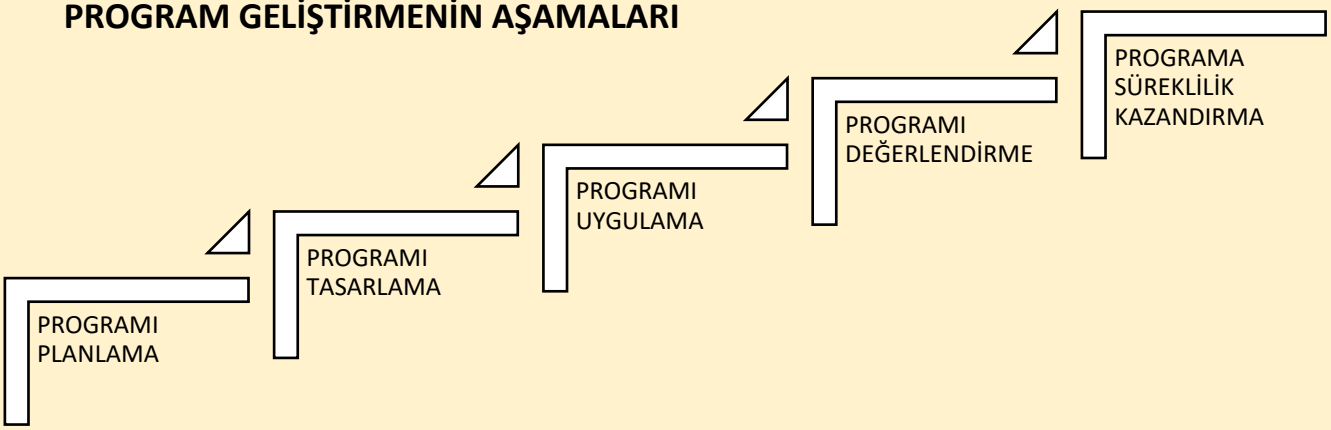
1. **RESMİ PROGRAM:** Resmî metinlerde açıkça belirtilen biçimde geliştirilen; hedefleri, konuları ve işleniş sırasını; kullanılacak araç gereçleri ve değerlendirmeyi içeren bir programdır.
2. **UYGULAMADAKİ PROGRAM:** Uygulanması planlanan eğitim programının uzmanlar tarafından önerildiğini ve programın uygulanması sırasında asıl kararı öğretmenin verdiğini ifade etmektedir. Bu program uygulanan, dolaylı, işevuruk, gerçekleşen ya da öğretilen program olarak da adlandırılmaktadır.
3. **TEST EDİLEN PROGRAM:** Öğretmen, eğitim kurumları ve / veya devlet tarafından hazırlanan sınavlarda ölçülen öğrenmeleri kapsayan program türüdür.
4. ÖRTÜK PROGRAM: Gizli, saklanan ve informal program olarak da adlandırılan örtük program, resmî/formal program dışında yazılı ve resmîolmayan, farklı hedeflerin kazanılmasını sağlayan bir program türüdür. Resmî programda açıkça belirtilmediği hâlde öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal davranışlarını etkileme özelliğine sahiptir.
5. **İHMAL EDİLEN PROGRAM**: Resmî programda yer almasına karşılık uygulamaya konmayan, göz ardı edilen, üstünkörü geçilen ya da atlanan programdır.
6. **EKSTRA PROGRAM:** Okulun dışında yapılması planlanmış her türlü deneyim, etkinlik bu programın içinde yer almaktadır. Bu tür etkinliklere spor karşılaşmaları, halk oyunları, sinema, tiyatro, konferanslar, sergiler vb. örnek olarak verilebilir.
7. **DESTEKLENEN PROGRAM:** Programın desteklenmesi için sağlanan kaynakları (ders kitabı, ders saati, sınıf sayısı, derse ayrılan süre vb.) içeren bir program türüdür.
8. **ÖNERİLEN PROGRAM:** Bilim insanları ya da meslek kuruluşlarınca hazırlanan program türüdür.
9. **KARŞIT PROGRAM:** Resmî programın hedeflerinin tam karşıtını savunan kişileri yetiştirmek üzere oluşturulan bir programdır.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

Eğitim programları dinamiktir, durağan olması mümkün değildir. Bu nedenle *program geliştirme;* belli bir konuya yönelik eğitimin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve daha iyiye götürülmesi olarak ele alınır.

PROGRAM GELİŞTİRMENİN AŞAMALARI

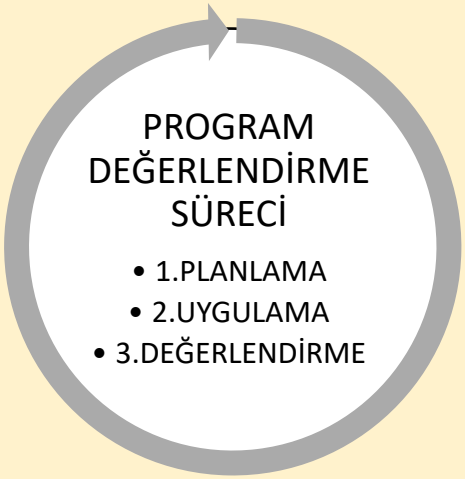

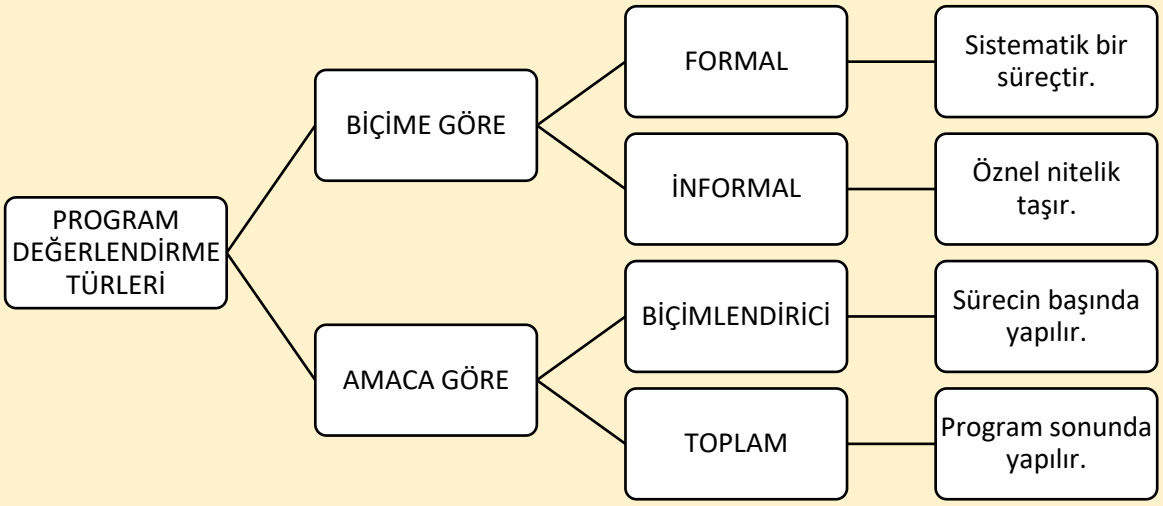
PROGRAM DEĞERLENDİRME AMACI VE İŞLEVİ

Program değerlendirme, programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte başarılı olup olmadığının belirlenmesi olarak tanımlamaktadır. Değerlendirme, bir program geliştirme faaliyetinin önemli bir aşamasıdır ve sürekli bir yönünü oluşturur. Bu süreçte alınan dönütler programın daha iyi geliştirilmesi için kullanılır.

Bağlam; bir olay veya durumun sosyal, kültürel, coğrafi, ekonomik, siyasal, yasal, tarihsel, psikolojik ve felsefi ilişkiler örüntüsü olarak tanımlanabilir. Eğitim programlarının bağlamı, programın amaç-içerik-eğitim durumları-ölçme ve değerlendirme boyutlarının esas aldığı eğitim felsefesi, psikolojisi, sosyolojisi, öğrenme-öğretme kuramları kapsamında belirlenir.

Sonuç olarak bir programın değerlendirilmesi; durumu belirleme, gözden geçirme, karşılaştırma, gereksinimleri belirleme, amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığını saptama gibi önemli işlevleri yerine getirmede kullanılabilecek bir araç olarak düşünülebilir.

PROGRAM DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

HEDEFE DAYALI	YÖNETİME DAYALI	UZMAN ODAKLI	TÜKETİCİ/ YARARLANICI ODAKLI	KATILIMCI ODAKLI
Programın hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedefler doğrultusunda gerçekleşen çıktıların değerlendirilmesini temel almaktadır.	Yöneticilere ya da program liderlerine bilgi sunmaya odaklanan bir nitelik taşır.	Program konusundaki uzman ya da uzmanların karar vermesine odaklıdır.	ürün ve hizmetler hakkında bilgi toplamakla yükümlü birey ya da bağımsız kuruluşlar tarafından geliştirilen ve desteklenen bir yaklaşımdır.	programın değerlendirilmesinde öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve / veya ailelerin katılması programın farklı açılarından ele alınmasına katkı sağlar.

PROGRAM TÜRLERİ VE PROGRAM GELİŞTİRME DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Öğrencilerini LGS'ye hazırlayan Sultan öğretmen yıl boyunca dersin tüm kazanımlarını hedefler doğrultusunda uygun araç gereç ve yöntemlerle öğrencilere anlatmış fakat sınav kapsamı içerisinde olmayan son üniteyi anlatmayarak geçmiş üniteler üzerinde tekrar yapmıştır.
   Bu süreç içerisinde Sultan öğretmenin kullanmış olduğu program türleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

   A. Desteklenen program ve Resmi program
   B. Ekstra program ve Test edilen program
   C. Uygulamadaki program ve Örtük program
   D. Resmi program ve İhmal edilen program
   E. Karşıt program ve Önerilen program

2. **"Yetişek" olarak kullanılan kavram aşağıdakilerden hangisidir?**

   A. Eğitim programı
   B. Öğretim müfredatı
   C. Öğrenme hedefleri
   D. Öğrenci seviyeleri
   E. Öğrenme ortamları

3. I. Formal değerlendirme
   II. Biçimlendirici değerlendirme
   III. Toplam değerlendirme
   IV. İnformal değerlendirme
   V. Hedefe dayalı değerlendirme
   Yukarıdaki değerlendirme türlerinden hangileri programın biçimine yönelik yapılan değerlendirme türüdür?

   A. II ve III B. I, II, III, IV C. III, IV, V
   D. III ve V E. I ve IV

4. Aşağıdaki şemada boş bırakılan yere gelmesi gereken öğe aşağıdakilerden hangisidir.

   A. Öğrenme becerileri
   B. Öğrenci başarısı
   C. Ölçme değerlendirme
   D. Sosyal ilişkiler
   E. Sınıf iklimi

CEVAPLAR: 1.D 2.A 3.E 4.C

KAVRAMLAR VE KAVRAM ÖĞRETİMİ

Kavram: Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarımdır.

KAVRAMLARIN ÖZELLİKLERİ:

ÖĞRENİLEBİLİRLİK	• Sonradan öğrenilir.
KULLANILABİLİRLİK	• Farklı kullanım alanları vardır.
AÇIKLIK	• Anlaşılabilirdir, ortak bir fiikir birliği vardır.
GENELLİK	• Genelden başlayarak özele geçer, hiyerarşiktir.
GÜÇLÜLÜK	• Diğer kavramların anlaşılmasına yardımcı olur.

KAVRAM GELİŞTİRME SÜREÇLERİ:

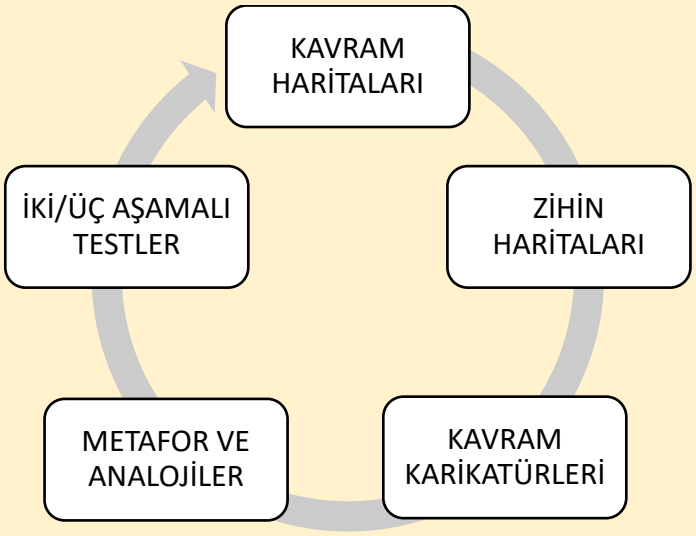
- *Genelleme:* Nesnelerin, olayların ya da olguların var olan özelliklerinden yola çıkarak bir genel ilkeye ulaşma sürecidir.
- *Ayrım*: Benzemeyen özelliklerin vurgulanmasıdır.
- *Tümevarım:* Genele ulaşma, çıkarım yapma sürecidir.
- *Tanımlama:* Kavramların özelliklerini açıklamadır.
- *Tümdengelim:* Örneklerden yola çıkarak genel hâlini açıklanma sürecidir.

***Kavram yanılgısı:** Önceki bilgiler çoğu kez bilimsel doğru olan bilgi ile ters düşmektedir. Bu bilgilere “kavram yanılgıları” denir.

Kavram yanılgısının nedenleri;

- Sınıf ve laboratuvarlarda verilen eğitim sürecince yanılgıların yeterince ele alınmaması,
- Analoji gibi öğretim materyallerinin öğretilmesi istenen kavram yerine geçerek genellemelerin yapılması,
- Öğretim materyali olarak ders kitaplarındaki eksik ifadeler,
- Yazılı ve görsel medya
- Günlük hayatta kullanılan dil.

Kavram yanılgıları tespitinde kullanılabilecek araçlar;

KAVRAM HARİTALARI

Joseph D. Novak tarafından *Ausubel'in anlamlı öğrenme kuramına* dayalı olarak 70'li yılların başında geliştirilmiştir.

Kavram haritaları hazırlanırken dikkat edilecek bazı hususlar:

- Tek bir akış diyagramı şeklinde hazırlanmamalıdır.
- Özel isimler kavram değildir, yazılmaz.
- Her kavram bir defa kullanılmalıdır.
- Belli bir grup kavramlar renklendirilebilir. Ayırt edilebilirlik sağlar.

Kavram haritaları dersim giriş, gelişme ve sonuç aşamalarında kullanılabilir.

ZİHİN HARİTALARI

Tony Buzan tarafından geliştirilmiştir. İlk olarak not alma tekniği olarak ortaya çıkmıştır. Olayların, fikirlerin sistematik bir şekilde görselleştirilmesidir.

Görseller kullanılır. Kavram haritasındaki gibi etiketleme ve ok ile okuma yoktur.

V DİYAGRAMI

1980'li yıllarda D. Bob Gowin ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Başlangıçtaki amacı özellikle fen bilimi alanında laboratuvar araştırmalarının daha etkili olması içindir. Hazırlanan raporlarda öğrencilerin teorik bilgiler ile uygulamalar arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır.

KAVRAM KARİKATÜRLERİ

Hazırlarken dikkat edilmesi gereken noktalar;

- Karakterler isimlendirilir,
- Karakterler diyalog kurar,
- Konuşma balonları ayrı ayrı sıra ile verilmelidir,
- Görüşler kısa, öz, anlaşılır olmalıdır,
- Bilimsel olarak doğru bilgi içermelidir,
- Dikkat çekici olmalıdır,
- Akla uygun olmalıdır,
- Okunaklı olmalıdır.

AKRAN ÖĞRETİMİ

Öğrenciyi merkeze alan, onun ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran, bir eğitmenin rehberliğinin yanı sıra kendi yaş grubundan, birbirilerini çok daha iyi anlayan "akran"larının desteğinde olan bir süreçtir. Akranlar arasındaki öğrenme sürecindeki öğrenen-öğreten rol değişimi, öğrenme sürecini destekleyici niteliktedir.

Akran öğretiminin adımları;

1. Kısa konu anlatımı
2. Kavrama testi
3. Öğrenci oylaması
4. Cevapları gözden geçirme
5. Akran tartışması
6. Öğrenci oylaması
7. Cevapları gözden geçirme
8. Açıklama/anlatma

Doğru cevap yüzdesi yaklaşık %30-70 arasında olursa bu, akran tartışması için idealdir ve yanda verilen akış şeması aynen uygulanır.

Doğru cevap yüzdesi çok küçük ise (%30 altı) yavaşlanır ve konuya geri dönülerek anlatım detaylandırılır.

Öğrencilerin genel yanıtları alınırken en çok kullanılan teknikler;

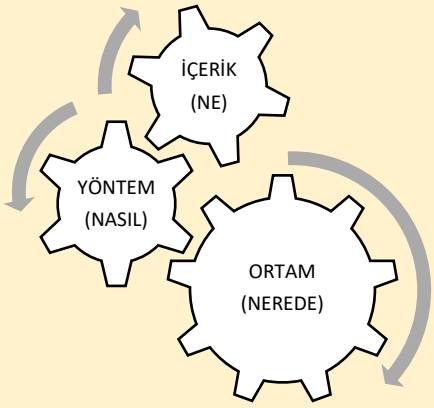
- El kaldırma: En kolay ve kısa sürede bir şekilde öğrenci yanıtlarını alıp değerlendirme yapılabilecek yöntemdir. İşaret dili alfabesi unsurları kullanılabilir.
- Flaş kartlar: Öğrencilere farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar önceden dağıtılarak yapılabilir.
- Taramaformları: Büyük gruplarda tercih edilebilir.

- Clickers: Teknolojik bir uygulamadır. Bunun için ayrıca bir uygulama aparatı gerekir. Derste tahta veya herhangi bir perdeye doğrudan cevap oranları yansıtılabilir.
- Çevrim içi yanıt sistemleri: Günümüz web 2.0 araçları yardımıyla rahat bir şekilde kullanılabilir.

OKUL DIŞI ÖĞRENME

- Öğretim programını temel alan ve sınıf dışındaki alanlarda ve kurumlarda gerçekleşen öğrenme, okul dışı öğrenme olarak bilinir. (Non-formal öğrenme)
- Okul dışı öğrenme, başka bir ifadeyle informal ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesidir.

Okul dışı öğrenme etkinlikleri hazırlarken dikkat edilmesi gerekeneler;

OKUL DIŞI ÖĞRENME SÜRECİ ORGANİZASYONU		
ETKİNLİK ÖNCESİ Plan hazırlama Yönetim ve aileden izin alma Öğrenci bilgilendirme Velileri bilgilendirme Çalışma programı belirleme Ulaşım planı yapma	ETKİNLİK UYGULAMASI Çalışma kağıdı için zaman verme Gruplar oluşturma Serbest zaman verme	ETKİNLİK SONRASI DEĞERLENDİRME 1. Kavram haritaları 2. Zihin haritaları 3. Etkinlik sonrası değerlendirme 3. Metin çözümlemesi 4. Bulmacalar 5. Gazete/poster/broşür hazırlama 6. Fotoğraf sergisi 7. Kompozisyon/mektup yazma

KAVRAMLAR VE KAVRAM ÖĞRETİMİ DEĞERLENDİRME SORULARI

1. **Kavramların deneyimler sonucu değil, sonradan kazanılır olması kavramın hangi özelliği ile ilgilidir?**

   A. Genellik
   B. Öğrenilebilirlik
   C. Kullanılabilirlik
   D. Açıklık
   E. Güçlülük

2. I. Zihin haritası
   II. Portfolyo
   III. V diyagramı
   IV. Kavram karikatürleri
   V. Kavram haritası
   Yukarıdakilerden hangileri kavram yanılgıları tespitinde kullanılan araçlardır?

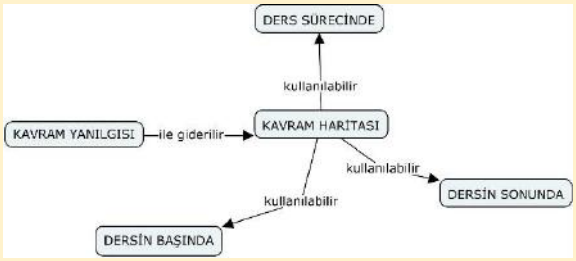
   A. I, III, V B. III, IV, V C.II, III
   D . I, IV, V E. II, III, IV

3. **Akran öğretiminde sınıf ortamında gelen yanıtları kısa sürede alıp değerlendirmek isteyen bir öğretmen hangi tekniği uygulamalıdır?**

   A. Clickers
   B. Flaş kartlar
   C. El kaldırma
   D. Tarama formları
   E. Çevrimiçi yanıt sistemi

4. **Aşağıdakilerden hangisi non-formal öğrenmenin özelliklerinden biri değildir?**

   A. Okul dışı kurumlarda gerçekleşir.
   B. Rehber ya da öğretmen eşliğindedir.
   C. Genellikle içsel motivasyon vardır.
   D. Önceden planlama vardır.
   E. Gönüllü değil, zorunludur.

Yukarıda "CMAP" ile hazırlamış olduğum bir kavram haritası örneği görmektesiniz.

CEVAPLAR: 1.B 2.D 3.C 4.E

EĞİTİMDE ETKİLİ GERİ BİLDİRİM

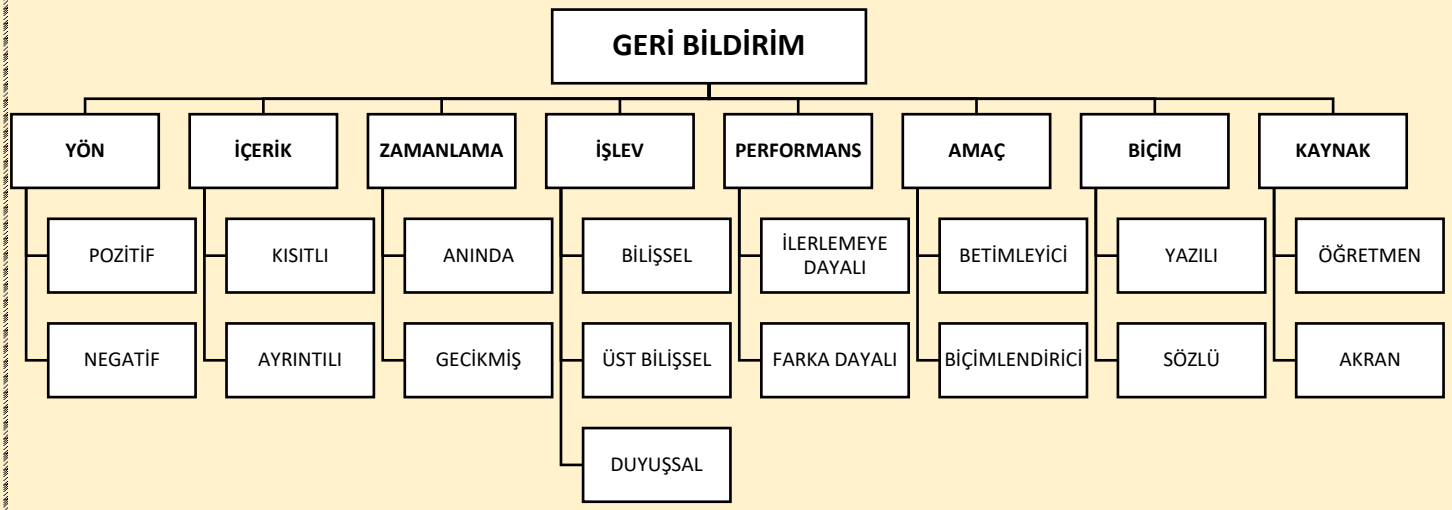
Öğrenme sürecinin belirleyici unsurları;

- Hiçbir şey istek olmadan gerçekleşmez
- Çocuklar korku ve baskıyla değil kendi çabalarıyla daha etkili öğrenirler
- Öğrenmenin en önemli itici gücü meraktır. Merakın azalması ile birlikte öğrenme çabası da azalır
- Öğretim, öğrencilerin bireysel öğrenme özellikleri doğrultusunda farklılaştırılmalı ve zenginleştirilmelidir
- Öğretmenlerinin en önemli görevi, çocuklara öğrenmeyi sevdirmek, onların öğrenme çabalarını desteklemek ve öğrenme kararlılıklarını sürdürmelerine yardımcı olmaktır
- En geniş tabanlı öğrenmeler, yaparak ve yaşayarak ulaşılan öğrenmelerdir
- Öğretmenler, demokratik bir sınıf ortamında öğrencileri pasif alıcı olmaktan kurtaran yöntemlere öncelik vermelidirler
- Çocukların öz güveni desteklenmelidir. Öz güven okul ekosistemindeki tüm paydaşların o bireye dair izlenimlerinin bir toplamıdır
- Öğrenme bireyin kendi zihin şemalarını oluşturması, mevcut şemalarını güncellemesi, dış uyarıcılardan gelen bilgiyi anlamlandırması ile gerçekleşir
- Hatalar öğrenme sürecinin önemli deneyimleridir
- Geri bildirimlerin öğrenme sürecinde bireyin bilişsel ve duyuşsal özellikleri üzerinde olumlu etkileri vardır edilmesinin yanı sıra katılımın niteliği de değerlendirilmelidir

Etkili geri bildirim;

Etkili bir öğrenme-öğretme süreç planlaması kapsamında; öğrencilerin ilgili konuya ve üniteye ilişkin ön öğrenmelerinin yoklanması, eksiklerinin giderilmesi; öğrencinin ayrıca ilgisinin, olumlu tutumunun ve akademik motivasyonunun arttırılmasına yönelik önlemler alınması sürecin temel ögeleri olarak öne çıkmaktadır.

Düzenli geri bildirim sürecinin sadece bilişsel süreç ile sınırlandırılması yerine öğrenci duyuşsal özelliklerini de kapsayacak biçimde genişletilmesinin öğrencilerin akademik öz güvenleri başta olmak üzere diğer duyuşsal özellikleri arasında önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Geri bildirimler:

- Ayrıntılı olarak sunulmalıdır.
- Kişiye değil, ürüne yönelik olmalıdır.
- Açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Süreç odaklı ve biçimlendirici olmalıdır.
- Bilişsel, üstbilişsel ve duyuşsal özellikleri içermelidir.
- İlerlemeyi ve farkı göstermelidir.
- Sözlü ve yazılı olmalıdır.
- Pozitif unsurları içermelidir.
- Pozitif jest ve mimikler geri bildirime eşlik etmelidir.
- Doğrudan yanıta değil, düşündürmeye yönelmelidir.
- Sadece eksikliklere ve yanlışlara yönelmemelidir, aynı zamanda düzeltme de içermelidir.

GERİ BİLDİRİMDE WEB2.0 ARAÇLARI

Kahoot: Kahoot ile öğrencilere anlık geri bildirim verilebilmektedir. Ağırlıklı olarak hatırlama ve anlama düzeyindeki sorulara yönelik geri bildirim sağlayan sistem, sınırlı geri bildirimler için daha uygundur (doğru, yanlış vb.).

Formative: Formative ile öğrencilere anlık geri bildirim verilebilir, onlar ile etkileşime girilerek yanıtları görülebilir ve ayrıntılı geri bildirimler düzenlenebilir. (Yazılı geri bildirim)

Socrative: Socrative'de öğrencilere yönelik çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı sorular hazırlanabilir, öğrencilere anında onaylayıcı ya da detaylı geri bildirimler verilebilir.

Edmodo: Edmodo, sanal sınıf uygulaması ile öğretmen ve akran geri bildirimine imkân sağlar. Program ara yüzünde video linkleri paylaşılabilir, tartışma forumları açılabilir, öğrencilere ödevler verilebilir, anlık ve gecikmeli geri bildirimler düzenlenebilir. Bununla birlikte öğretmen ve öğrenciler tarafından derslere yönelik sunu materyalleri yüklenebilir ve bu materyallere yönelik geri bildirimler sunulabilir.

Google drive: Google drive üzerinde ortak dokümanlar oluşturulabilir. Her bir öğrenci dokümanlar üzerinde değişiklikler yapabilir ve kendi görüşlerine göre dokümanı düzenleyebilirler. Benzer şekilde öğretmenler de bu dokümanlar üzerinden anlık olarak geri bildirimlerini paylaşabilirler. Google drive yeni dokümanların oluşturulmasına ve/veya tek bir doküman üzerinde öğrenci ve öğretmenlerin ortak çalışma yürütmesine olanak sağlamaktadır.

ÖĞRENME, ÖĞRETİM VE EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Öğrenme: Bireyin davranışında ya da bireyin bir davranışı gösterme yeterliliğinde yaşantısı yoluyla meydana gelen kalıcı izli değişimdir.

Refleks: Bireyin doğuştan getirmiş olduğu bir uyarıcıya karşı belli ve basit bir davranış gösterme eğilimi olarak tanımlanır. Aynı zamanda bir uyarıcıya karşı gösterilen oldukça hızlı ve tutarlı tepki olarak da ifade edilebilir.

İçgüdü: Doğuştan getirilen, türe özgü karmaşık ve öğrenilmemiş olan, kişiliğin gelişiminde rol oynayan temel psikolojik bir güçtür.

Yaşantı: Bireylerin çevresiyle olan etkileşimi sonucunda bireyde kalan iz olarak tanımlanan kavramdır.

Davranış: Organizmanın gözlenebilen ya da gözlenemeyen açık ya da örtük etkinliklerinin tümünü kapsayan bir süreçtir.

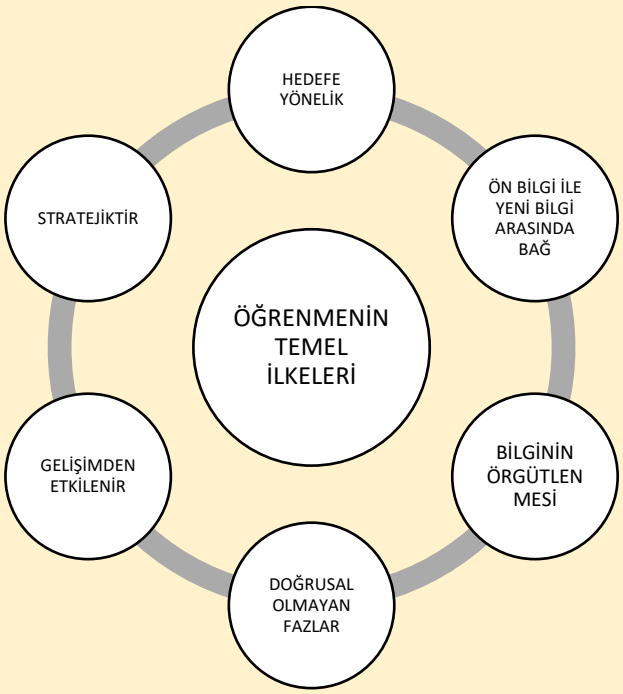
***Öğrenme ürünü olan istendik davranışlar iki yolla kazanılır;

1. Planlı eğitim yolu ile
2. Gelişigüzel kültürlenme ürünü olarak

Öğretme: Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işidir.

Öğretim: Planlı/amaçlı öğretme çabası/etkinliklerine "öğretim" ismi verilir.

Öğretim programları: Öğrencilere kazandırılacak özelliklere ulaşmak için planlanan etkinlikleri içeren yazılı dokümanlara verdiğimiz isimdir.

ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. ÖĞRENENDEN KAYNAKLI FAKTÖRLER
    - Türe özgü hazıroluş: Genetik yapının uygun olması
    - Olgunlaşma: Yaş ve zeka
    - Genel uyarılmışlık hali: Orta düzeyde kaygı ve hazırbulunuşluk olmalı
    - Eski yaşantıların aktarılması: Aktarım, transfer
    - Güdü (Motivasyon): İhtiyaçlar, değerler, amaçlar ve niyet, duygular
    - Dikkat: Bilişsel süreç hareketi

2. ÖĞRENME YÖNTEMİ İLE İLGİLİ FAKTÖRLER
    - Öğrenmeye ayrılan zaman: Aralıklı ya da toplu çalışma
    - Öğrenilen konunun yapısı: Parça ya da bütün halinde çalışma
    - Öğrencinin aktif katılımı
    - Geri bildirim

3. MALZEME İLE İLGİLİ FAKTÖRLER
    - Algısal ayırt edilebilirlik: Kolay ayırt edilebilenler çabuk öğrenilir
    - Anlamsal çerçeve: Önceki bilgi birikimi ile ne kadar ilişkili
    - Kavramsal gruplama : Benzer olan kavramları gruplamak

SUNUŞ YOLU İLE ÖĞRETİM- ANLAMLI ÖĞRENME- AUSUBEL

- Tümdengelim
- Genelden özele hiyerarşik sıra ile
- Az zamanda çok bilgi
- Bilinenden bilinmeyene
- Ardışıklık, aşamalılık
- Öğrenci aktivitesi düşük
- Ön örgütleyiciler (kavram haritası, grafik, şema)
- Öğrenci ile etkileşim yoğun

BULUŞ YOLU İLE ÖĞRENME- ÖRNEK KURAL- BRUNER

- Öğrenci bilgiyi keşfeder
- Tümevarım
- Öğrencide merak uyandırılır
- Sezgisel düşünme
- Kavrama ve üstü hedef düzeyleri
- Kalıcı öğrenme
- Ön bilgi gerektirir

ARAŞTIRMA-İNCALEME YOLUYLA ÖĞRETİM- J. DEWEY

- Gerçek hayat problemleri
- En az uygulama ve üzeri hedef davranışlar
- Tümevarım + Tümdengelim
- Öğretmen rehber
- Bilimsel süreç basamakları

TAM ÖĞRENME- BLOOM

- Her öğrenci öğrenebilir
- Her ünite sonu izleme testi yapılır
- Hedef davranışlar belirlenir
- %70 başarıya ulaşılamazsa ek öğretim etkinlikleri
- Birkaç ünite sonunda düzey belirleme sınavı yapılır

YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI

- Piaget, Vygotsky, Dewey, Gestalt, Bruner
- Deneyime bağlı anlam oluşturma
- Öğretmen öğrenci ile araştırır
- Üst düzey düşünme becerileri
- Aktif katılım
- Ders planı esnek
- İş birliğine dayalı öğretim
- Değerlendirme sürece dönük (portfolyo)

YAPILANDIRMACI ÖĞRENME KURAMLARI:

1-Bilişsel yapılandırmacılık (Piaget): Öğrenme zihinsel yapıda meydana gelen denge (özümseme, uyumsama) süreçlerinden oluşur. Denge (Zihin)

2-Sosyal yapılandırmacılık (Vygotsky): Öğrenme, çocuğun çevre ile etkileşime geçmesiyle oluşur. Öğrenme diğer bireylerle paylaşılan etkinlikler sırasında oluşur. Merak (Çevre)

3-Radikal Yapılandırmacılık (Von Glasersfeld): Bilginin sadece birey tarafından oluşabileceğini savunur.

PROJE TABANLI ÖĞRETİM- JOHN DEWEY, KİLPATRİCK, BRUNER

- Ürün ve performans
- Gerçek yaşam sorunları
- Yeni, özgün, orijinal, sentez düzeyinde ürünler
- Ürüne ve sürece yönelik değerlendirme (sergi)

PROBLEME DAYALI ÖĞRENME- JOHN DEWEY

- Yaparak-yaşayarak öğrenme
- Gerçek hayatla ilgili problem
- Bilimsel araştırma süreçleri
- Çok yönlü düşünme

Problem Çözme Yönteminde Kullanılan İşlem Basamakları:

- Problemi hissetme
- Problemi tanımlama
- Problemle ilgili bilgilerin toplanması
- Problemle ilgili hipotezler kurma
- Veri toplama (problem çözümü için)
- Hipotezleri test etme (Doğru-yanlış)
- Problemin çözümü
- Sonucu raporlaştırma

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME- HEBB- CAİNE

- Öğrenme 5 duyu organına hitap etmeli
- Beyin kapasitesini artırmak

Beyin temelli öğrenmenin ilkeleri:

- Beyin paralel bir işlemcidir.
- Öğrenme fizyolojik bir olaydır.
- Beyin, parçaları ve bütünleri aynı anda algılar.
- Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir
- En az iki farklı türde belleğimiz vardır:
- Her beyin kendine özgü düzenlenmiştir
- Anlamı araştırma doğuştandır.
- Anlamı araştırma, örüntüleme yoluyla olur.
- Örüntü oluşturmada duygular önemlidir.
- Öğrenme teşvikle artar, korkuyla azalır
- Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem de çevresel algılamayı içerir.

HARMANLANMIŞ ÖĞRENME

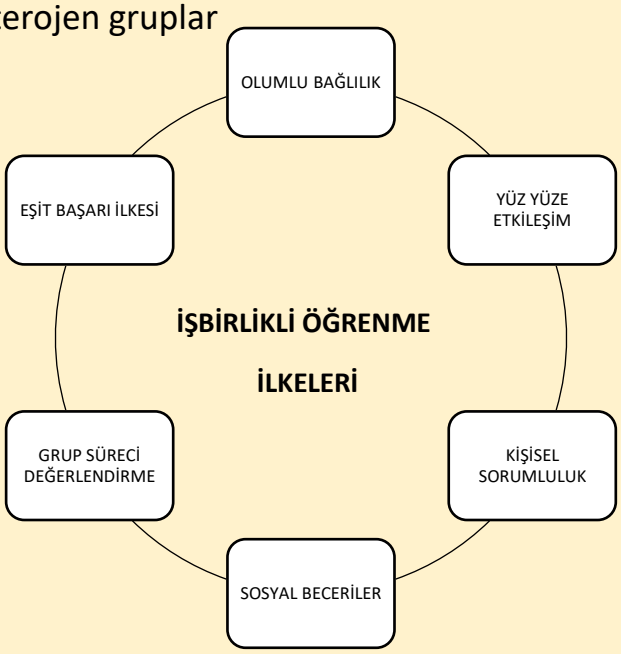
- Etkileşimli bir deneyimdir.
- Çevrimiçi pratik yaparak çevrimdışı dersleri pekiştirir.
- Web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmeyi birleştirir.

YAŞAM BOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI

- Örgün ve yaygın eğitimin birleştirilmesidir.
- Öğrenme yalnızca okulda değil, yaşam süresince devam eder.
- Temel amaç bireyin öğrenmeyi öğrenmesi

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME- J. DEWEY

- Rekabete son vermeyi amaçlar.
- Başarıya birlikte ulaşmayı hedefler.
- 2-6 kişilik heterojen gruplar

ÖĞRETİM İLKELERİ

- ✓ Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi
- ✓ Öğrenciye Görelik İlkesi
- ✓ Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi
- ✓ Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevurukluk)
- ✓ Transfer İlkesi
- ✓ Yaparak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite)
- ✓ Ekonomiklik İlkesi
- ✓ Aktüalite (Güncellik) İlkesi
- ✓ Açıklık (Ayanilik) İlkesi
- ✓ Somuttan Soyuta İlkesi
- ✓ Bilinenden Bilinmeyene İlkesi
- ✓ Yakından Uzağa İlkesi
- ✓ Basitten Karmaşığa İlkesi
- ✓ Bütünlük İlkesi
- ✓ Anlamlılık
- ✓ Tümdengelim
- ✓ Sosyallik ilkesi

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ DEĞERLENDİRME SORULARI

1. **“Tek beden herkese uymaz” teması ile anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?**

   A. Sınıf ikliminin uygunluğu
   B. Geri bildirimin önemi
   C. Farklılaştırılmış öğretimin gerekliliği
   D. Hedefleri belirlemenin önemi
   E. Kavram yanılgılarının sebebi

2. **Çevrimiçi ortamda sanal sınıf oluşturmak ve öğrencilerin birbiri ile etkileşim halinde olmasını, anlık geri bildirim vermeyi amaçlayan bir öğretmen aşağıdaki web2.0 araçlarından hangisini tercih etmelidir?**

A. Edmodo
B. Formative
C. Kahoot
D. Socrative
E. Edpuzzle

3. Sultan öğretmen sınıfta yaptığı konuşmasında “Günümüzde bilim ve teknoloji ile bireyin ve toplumun beklentileri hızla değiştiği için var olan bilgi ve becerinin sürekliliğinin olması önemlidir. Bu nedenle örgün eğitimde alınan bilgi, bireyin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılıyamamakta ve bireyi geleceğe taşıyamamaktadır.”
   Sultan öğretmenin yaptığı bu konuşmada bu sürekliliği sağlayan ve bu sayede bireyi geleceğe taşıyan öğrenme-öğretme süreci aşağıdakilerden hangisidir?

A. Uzaktan eğitim
B. Yaşam boyu öğrenme
C. Proje temelli öğrenme
D. Beyin temelli öğrenme
E. Aktif öğrenme

4. **Aşağıdakilerden hangisi araştırma-inceleme stratejisine ilişkin özelliklerden biri değildir?**

   A. Bilimsel ve bağımsız düşünme becerileri kazanır.
   B. Öğrenci öğrenme sürecinde aktif durumdadır.
   C. Problem çözme ve bilimsel yöntemin basamaklarını kullanır.
   D. Öğrenci bir bilgiyi tam öğrenmeden diğer bilgiye geçmez.
   E. Öğrenciler öznel bilgiye ulaşır.

5. Sunuş yoluyla öğretim stratejisine göre, dersin başında öğrencilere "ön organize edici bilgiler" verilmesinin <u>en önemli</u> gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Öğrencileri motive etme
B. Yeni bilgiye temel oluşturma
C. Öğrencileri düşündürme
D. Grupla çalışmaya teşvik etme
E. Orijinal fikirler üretmesini sağlama

6. Derslerinde işlenen konuları gerçek yaşam problemleriyle ilişkilendirmek amacıyla örnek olay yöntemine yer veren bir öğretmenin <u>öncelikle</u> göz önünde bulundurduğu öğretim ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Somuttan soyuta
B. Tümdengelim
C. Ekonomiklik
D. Bütünlük
E. Hayatilik

7. Aşağıdakilerden hangisi programın "süreç" boyutunun taşıması gereken niteliklerden biridir?

A. Öğrencinin programa başlamadan önce sahip olması gereken özellikleri içermesi
B. Öğrencilere yaşantıları yoluyla kazandırılacak özellikleri içermesi
C. Öğretim stratejileri, yöntem ve tekniklerine yer verilmiş olması
D. Düzey belirleme ve izlemeyi amaçlayan araçlara yer verilmiş olması
E. Konu alanının özelliği dikkate alınarak aşamalılık ilkesine göre ifade edilmiş olması

8. 6. Sınıf Fen Bilimleri dersinde Güneş sistemi içerisindeki gezegenlerin yapı ve özelliklerini öğretmek amacı ile bir masada gezegen konumları ile resim çizme, diğer masada gezegen isimlerinden akrostiş yazma, başka bir masada gezegen özellikleri ile ilgili hikaye oluşturma etkinliklerinin yapılacaktır. Belirli sürelerde masalarda çalışan öğrenciler, tüm masaları dolaşıp etkinliklerini tamamladıktan sonra etkinlik sonlandırılır ve yapılan çalışma tüm sınıfta değerlendirilir.
Buna göre Fen Bilimleri dersinde kullanılan öğretim tekniği aşağıdakilerden hangisidir?

A. İstasyon
B. Merkezler
C. Köşe kapmaca
D. Konuşma halkası
E. Simit tekniği

9. Bir okul öncesi eğitim kurumunda öğrencilerine meslekler hakkında farkındalık kazandırmak isteyen bir öğretmen, öğrencilerine önce anne-babalarının mesleklerini ve ne iş yaptıklarını sorarak başlar.
Buna göre, öğretmen dersin içeriğini düzenlerken hangi ilkeden yararlanmıştır?

A. Somuttan soyuta
B. Bütünden parçaya
C. Hayatilik
D. Yakından uzağa
E. Basitten karmaşığa

10. Tarih öğretmeni Ömer, dersinde "Türk Devletinde İdari Yapı" konusunu işlerken önce genel bilgileri aktarmış, kural ilke ve genellemeleri bir kavram haritası ile vermiş, daha sonra da ayrıntılı bilgilerin üzerinde durmuştur.
Buna göre Ömer öğretmen aşağıdaki öğretim strateji yöntem ya da tekniklerinden hangisini kullanmıştır?

A. Araştırma-inceleme
B. Sunuş
C. Buluş
D. Probleme dayalı
E. Tam öğrenme

11. Okullarda eğitim öğretim devam ederken Covid-19 sebebi ile bazı sınıflarda vaka artışından dolayı karantina uygulanan öğrencilere web destekli eğitimler verilmiştir. Karantina dönüşü sınıf ortamında aldıkları web destekli eğitimler ile sınıf içi uygulamaları pekiştiren öğrenciler için uygulanan öğretme-öğrenme yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yaşam boyu öğrenme
B. Harmanlanmış eğitim
C. Basamaklı öğretim
D. Araştırma-inceleme
E. Probleme dayalı öğretim

12. Biyoloji dersinde "Gen" konusunu işleyen bir öğretmenin gazete ve dergilerden genetik kopyalama ve genetiği ile oynanmış organizmaları konu edinen haber ve fotoğrafları sınıfa getirmesi aşağıdaki öğretim ilkelerinden hangisi ile daha yakından ilgilidir?

A. Açıklık B. Bütünlük C. Yakından uzağa
D. Ekonomiklik E. Aktüalite

13. Aşağıdakilerden hangisi öğrenmeyi etkileyen faktörlerden öğrenenden kaynaklı faktörlerin içinde yer almaz?

A. Genel uyarılmışlık hali
B. Olgunlaşma
C. Geri bildirim
D. Güdü
E. Dikkat

14. Aşağıdakilerden hangisi yaşam boyu öğrenme ile ilgili yanlış bir ifadedir?

A. Örgün eğitim kapsamında okullarda verilir.
B. Bireyin öğrenmeyi öğrenmesi önemlidir.
C. Bireye her alanda beceri kazandırır.
D. Birey isteyerek bilinçli, amaçlı öğrenir.
E. Tüm yaşam süresince devam eder.

15. Öğrencilere yönelik çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı sorular hazırlanabilir, öğrencilere anında onaylayıcı ya da detaylı geri bildirimler verilebilir.

Yukarıda bilgi verilen web2.0 aracı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Google drive
B. Edmodo
C. Kahoot
D. Socrative
E. Crooswordlabs

CEVAPLAR: 1.C 2.A 3.B 4.D 5.B 6.E 7.C 8.A 9.D 10.B
11.B 12.E 13.C 14.A 15.D

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 2: ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

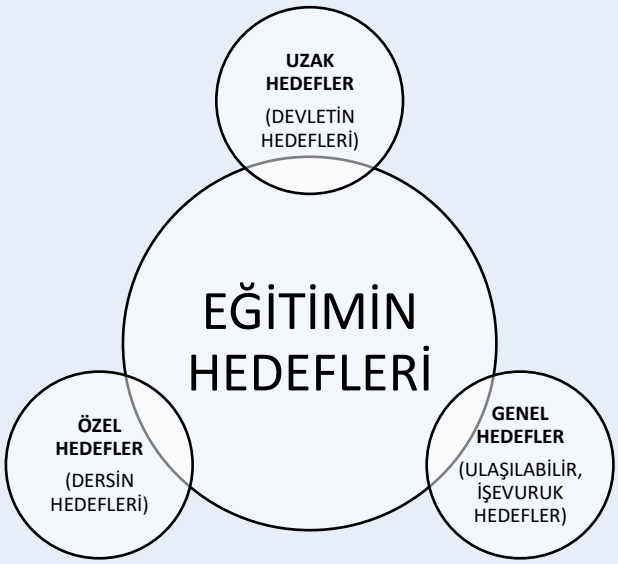
HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

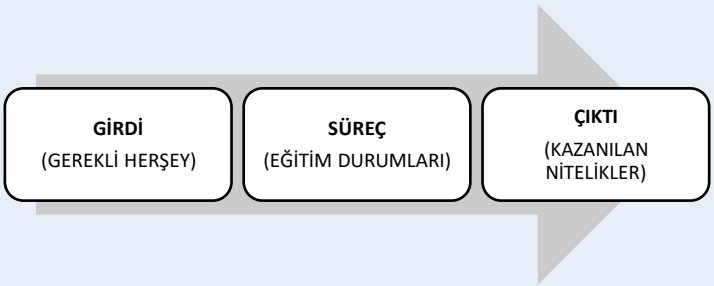
ÖLÇME DEĞERLENDİRMENİN TEMEL KAVRAMLARI

Sistem; en az bir hedefi gerçekleştirmek üzere uygun ve değişik öğelerden oluşan dirik (canlılığını sürdüren) bir örüntüdür.

*Eğitim de bir sistemdir çünkü gerçekleştirmek istediği hedefler bulunmaktadır.

*Eğitimin sistem olduğunu gösteren diğer neden farklı öğelerden oluşmasıdır.

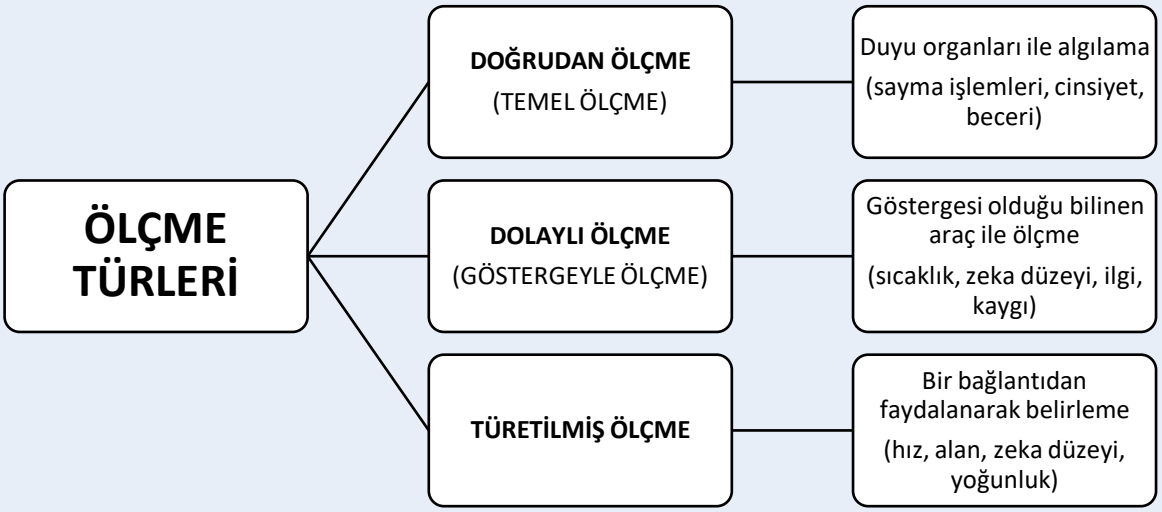

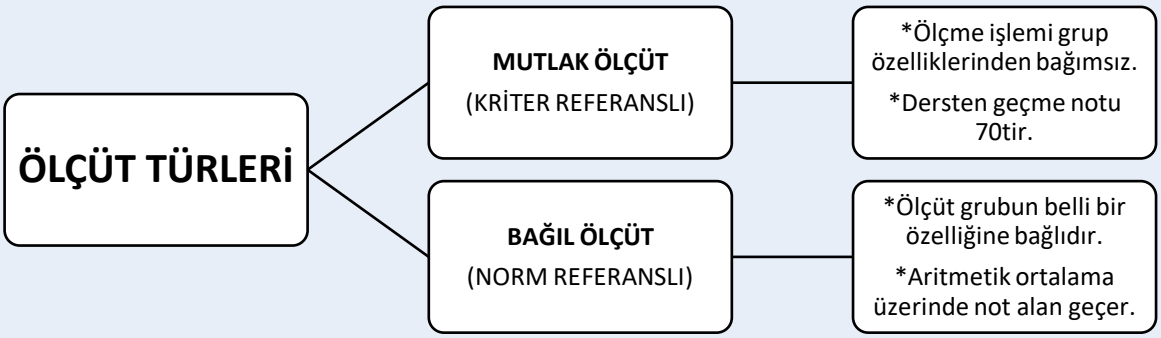
Çıktılar hedeflerle tutarlı ise eğitim sistemi doğru bir şekilde işliyor demektir. Eğitimde kontrol *ölçme ve değerlendirme* ile mümkündür.

Ölçme: Öğrencinin belirli bir özelliğini gözleyerek o özelliğe sayı, sembol ya da sıfat/kategori adı verme işlemidir. (Kerim Temel Yeterlilik Testinden (TYT) 450 puan aldı.)

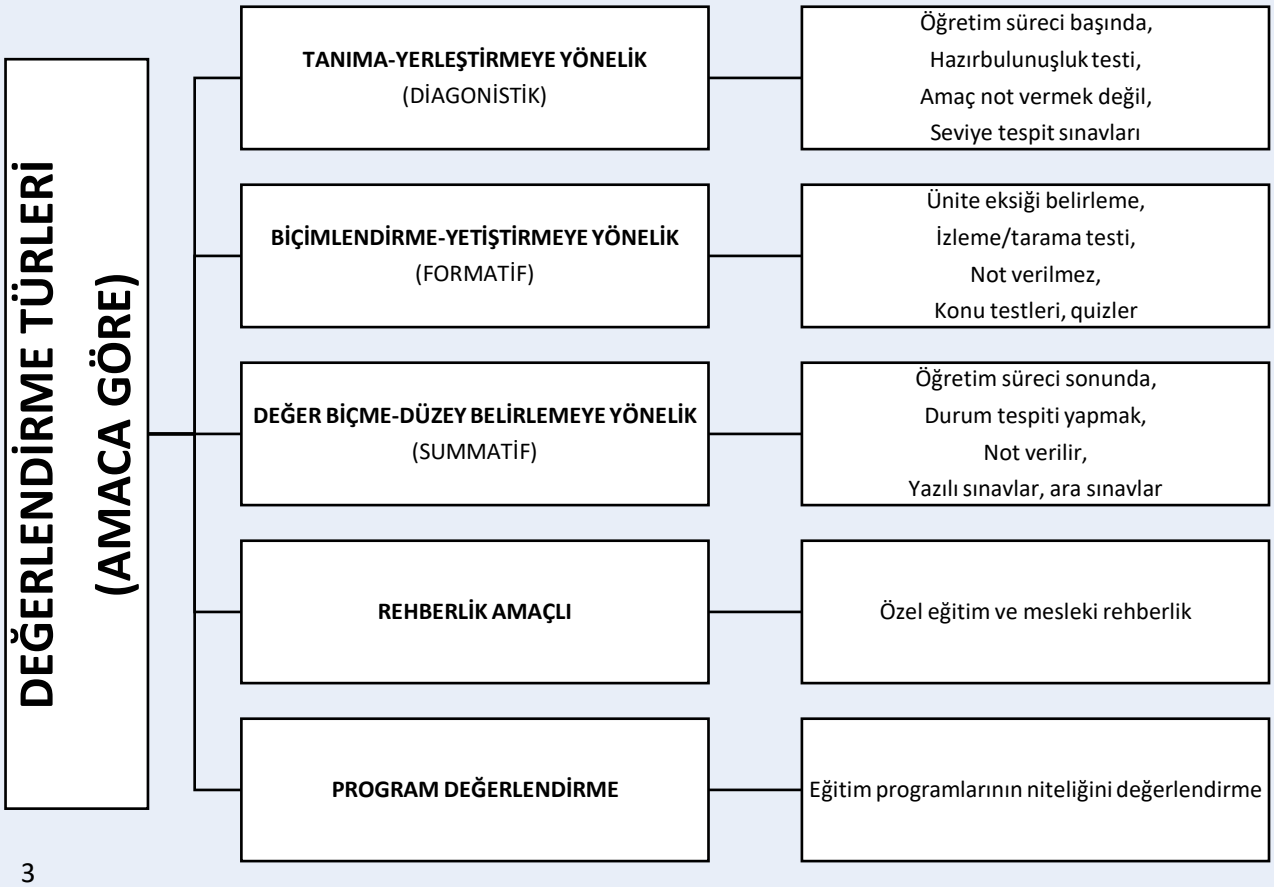
Ölçüt: Ölçülen özellik hakkında karar alabilmek, yargıya varabilmek, değerlendirme yapabilmek için dayanak alınan referans noktası ya da referans aralığıdır.

Değerlendirme: Bir ölçme sonucunu (ölçüm) en az bir ölçüte vurarak ölçülen nitelik hakkında karar verme, yargıda bulunma işlemidir.

- Önemli kararlar verileceği zaman mutlak değerlendirme yapılması gerekir. (Tek ders sınavı, muhafiyet sınavı)
- Başvuran kişi sayısının çok, alınacak kişi sayısının az olduğu durumlarda bağıl değerlendirme yapılır. (LGS, KPSS…)

ÖLÇME DEĞERLENDİRMENİN TEMEL KAVRAMLARI DEĞERLENDİRME TESTİ

1. **"Zeynep Matematik dersindeki sınavdan 60 aldı" ifadesindeki "60" aşağıdaki kavramlardan hangisine örnektir?**

   A) Ölçüm
   B) Ölçek
   C) Ölçüt
   D) Birim
   E) Karar

2. **Aşağıdakilerden hangisinde bağıl ölçüt kullanılmamıştır?**

   A) Yılın en çok puan alan oyuncusu olma
   B) Koşuyu birinci olarak bitirme
   C) 100 üzerinden 80 puan almış olma
   D) Yarışmada ilk 5 içine girme
   E) Sınıfında ilk üç içinde olma

3. **Aşağıdakilerden hangisi mutlak ölçüt değildir?**

   A) En az 1.70 cm boya sahip olma
   B) İşin tamamını en çok 50 dakikada bitirme
   C) 300 metreyi 50 saniyenin altında koşma
   D) Sınıfla ilk 3 öğrenci arasına girme
   E) 10 üzerinden en az 7 almış olma

4. **Aşağıdakilerden hangisi, dolaylı olarak ölçülebilen bir özelliktir?**

   A) Otoparktaki araç sayısı
   B) Raftaki kitap sayısı
   C) Boy uzunluğu
   D) Sınıftaki öğrenci sayısı
   E) Akademik başarı

5. Ahmet, ölçtüğü özellik ile ölçmede kullandığı aracın birbirinden farklı olmadığını söylemektedir.
   Ahmet'in bu açıklamasıyla aşağıdakilerden hangisini vurgulamaktadır?

   A) Doğrudan ölçme
   B) Türetilmiş ölçme
   C) Göstergeyle ölçme
   D) Ölçme hatası
   E) Dolaylı ölçme

6. I. Burcu sınıfını "iyi" ile geçti
II. Ali, matematik sınavından 80 puan al
III. Mehmet'in boyu 180 cm'dir.
IV. Özlem Yüksek lisans sınavını kazandı.
Yukarıdaki ifadelerden hangileri "ölçme" ve "değerlendirme" kavramları bakımından doğru olarak gruplanmıştır?

	Ölçme	Değerlendirme
A)	I ve III	II ve IV
B)	I ve II	III ve IV
C)	II ve III	I ve IV
D)	II ve IV	I ve III
E)	Yalnız II	I, III ve IV

7. I. Sevgi, tarih dersinden başarılı oldu.
II. Ayça, kimya dersinden 80 puan aldı.
III. Sınıfı geçmek için tüm derslerden başarılı olunmalıdır.
IV. Cemal'in bu dönem okuduğu kitap sayısı 12'dir.
Yukarıdaki ifadeler, aşağıdakilerin hangisinde yer alan kavramlarla sırasıyla eşleştirilebilir?

A) Ölçme - ölçme - ölçme - değerlendirme
B) Ölçme - ölçüt - değerlendirme - ölçüt
C) Değerlendirme - ölçme - ölçme kuralı - ölçme
D) Değerlendirme - ölçme - ölçme - ölçüt
E) Değerlendirme - ölçme - ölçüt - ölçme

8. Bir üniversite, İngilizce bilgisi yeterli öğrencilerin hazırlık sınıfından muaf tutulması gerektiğini düşünmektedir.
Buna göre, uygulanması gereken değerlendirme biçimi aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

A) Değer biçmeye dönük
B) Tanımaya dönük
C) Biçimlendirmeye dönük
D) Eksik belirlemeye dönük
E) İzlemeye dönük

CEVAPLAR: 1.A 2.C 3.D 4.E 5.A 6.C 7.E 8.B

BİR ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER

Geçerlilik: Ölçmek istenilen özelliğin, başka özelliklerle karıştırılmadan, doğru ve tam olarak ölçülebilmesidir. Diğer bir ifadeyle ölçme aracından elde edilen puanın amaca hizmet etme derecesidir.

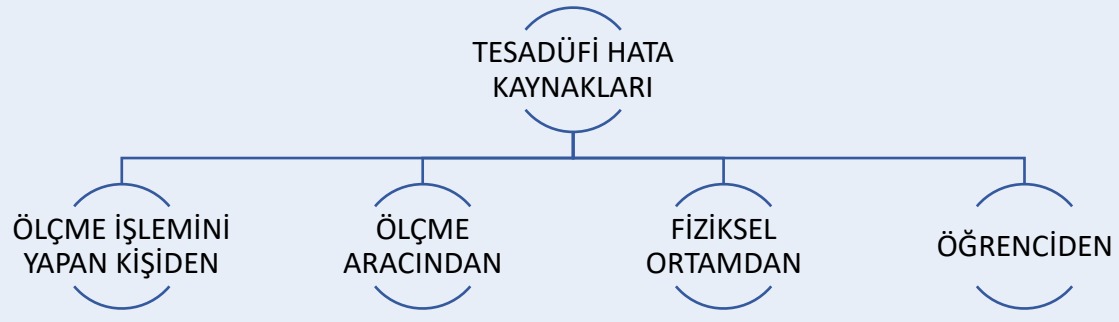
Güvenilirlik: Ölçme işleminden elde edilen puanların tesadüfi hatalardan arınık olma derecesidir. Diğer bir ifadeyle puanların kararlı, tutarlı ve duyarlı olmasıdır.

Kullanışlılık: Ölçme aracının geliştirilmesinin, uygulanmasının ve puanlanmasının kolay ve ekonomik (zaman, para, emek, araç gereç vb. açıdan) olması ile ilgilidir.

Hata: Ölçme yapan kişilerin dikkati ve titizliği zamandan zamana değişebilir, ölçme aracına ilişkin bazı sorunlar söz konusu olabilir, ölçülen özelliğin doğası gereği bazı sıkıntılar olabilir, test katılımcısı yeterince güdülenmemiş olabilir, ölçme işleminin yapıldığı ortamdan kaynaklı sorunlar vb. olabilir.

HATA TÜRLERİ

- SABİT HATA: Miktarı ölçmeden ölçmeye değişmeyen, diğer bir deyişle her ölçme işlemine aynı miktarda karışan hatalardır. (Bir öğretmenin sınavında herkese 10 puan fazla vermesi)
- SİSTEMATİK HATA: Ölçülen büyüklüğe, öğretmene ya da ölçme koşullarına göre miktarı değişen hatalardır. (Bir öğretmenin sınavında yazısı kötü olandan puan kırması)
- TESADÜFİ HATA: Şansla ortaya çıkan ne yönde ve ne ölçüde karıştığı genellikle bilinemeyen hatalardır.

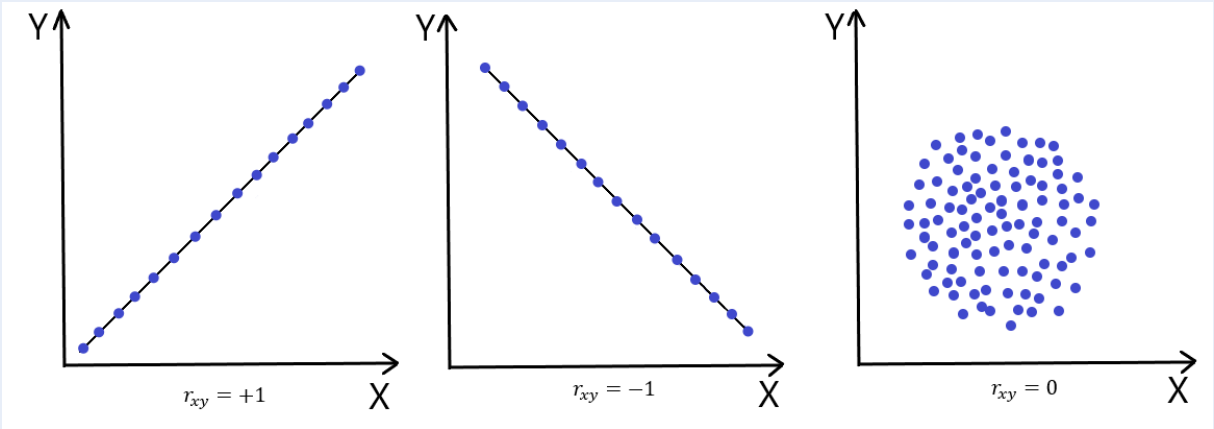
KORELASYON: En az iki değişken arasında karşılıklı bir ilişki bulunup bulunmadığı, eğer ilişki varsa bu ilişkinin yönü ve miktarı hakkında bilgi veren istatistik bir tekniktir. “r” ile sembolize edilir. Örneğin; öğrencilerin derse ilişkin tutumları ile ders başarıları arasında bir ilişki var mıdır?

- Korelasyon -1 ile 1 arasında değer alır.
- Pozitif korelasyon iki değişken arasında doğru orantılı ilişki anlamına gelir. Örneğin ders çalışma süresi ile sınav notu ya da gelir ile tüketim arasında pozitif bir korelasyonun elde edilmesi beklenir.
- Negatif korelasyon, iki değişken arasında ters orantılı ilişki anlamına gelir. Örneğin ders süresi ile dikkat ya da yükseklik ile sıcaklık arasında negatif bir korelasyonun elde edilmesi beklenir.
- +1 mükemmel doğru orantılı ilişki anlamına gelirken, -1 ise mükemmel ters orantılı ilişki anlamına gelir.
- Sıfır korelasyon iki değişken arasında sistematik bir ilişkinin olmadığı anlamına gelir. Bu duruma mükemmel ilişkisizlik de denir.

*** Korelasyon katsayısının negatif ya da pozitif olması büyüklük-küçüklük belirtmez, yön belirtir.

*** Korelasyon katsayısı ile neden-sonuç ilişkisi kurulamaz.

KORELASYON GRAFİKLERİ

Pozitif, kuvvetli | Negatif, kuvvetli | İlişki yok

KAPSAM GEÇERLİLİĞİ

Testteki soruların konu kapsamını yeterli ve dengeli biçimde ölçüyor olmasıdır. Her bir soru kazanımla doğrudan ilgili olmalıdır. Kapsam geçerliliği başarı testlerinde aranan bir özelliktir.

Kapsam geçerliliğini sorgulama yöntemleri;

- Belirtke tablosu hazırlama
- Uzman görüşü alma,
- İstatistiksel yöntemler (uzmanlar arasındaki uyumu test etme)

ÖLÇÜT GEÇERLİLİĞİ

Ölçme aracından elde edilen puanların ölçüt bir puanla (testin tahmin etmeye çalıştığı ve geçerliliği yüksek bir puan) karşılaştırılarak geliştirilen ölçme aracının geçerliliğine ilişkin nitelendirme yapılır.

- YORDAMA GEÇERLİLİĞİ:

Yordama geçerliliğinde ölçme aracından elde edilen puanlar, ölçme aracının tahmin ettiği puanla (ölçüt puan) karşılaştırılır ve tahminin ne ölçüde doğru olduğu belirlenmeye çalışılır.

- ZAMANDAŞ GEÇERLİLİK:

Bu geçerlilik türü hâlihazır geçerlilik, benzer ölçekler geçerliliği, uygunluk geçerliliği adı ile de anılmaktadır. Geliştirilen ölçme aracı ve ölçüt araç aynı zamanda uygulanıp iki araçtan elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenir.

YAPI GEÇERLİLİĞİ

Yapı geçerliliği, bir testin dayandığı kuramsal temelleri ne derece iyi örneklediğiyle ilgilidir.

GÜVENİLİRLİK

Güvenilir bir ölçme aracı, aynı özellikle ilgili olarak arka arkaya yapılan ölçmelerde yaklaşık olarak *aynı sayısal sonucu* verir; diğer bir ifadeyle bir test, aynı gruba iki ya da üç kez uygulandığında gruptaki her bir kişi bütün uygulamalarda yaklaşık olarak aynı puanı almalıdır. Bir testin ölçmek istediği özelliği ölçebilmesi için o testin söz konusu olan özelliği *kararlı* olarak ölçmesi gerekir.

- Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasındadır.
- 0.70 ve üzeri ölçüt olarak kabul edilir.

GÜVENİLİRLİĞİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

BİRDEN ÇOK YÖNTEME DAYALI	TEST-TEKRAR TEST	Bir test aynı gruba belirli zaman aralığı ile iki kez uygulanır. Kararlılık katsayısı
	EŞDEĞER (PARALEL) FORMLAR	Farklı sorulardan oluşan aynı davranışı ölçen iki test aynı gruba kısa zaman aralığında yapılır.
TEK UYGULAMAYA DAYALI	TEST YARILAMA	Bir test iki eşdeğer yarıya bölünür. puanlar arasındaki tutarlılık incelenir.
	KR-20	Testin kendi içinde tutarlı bütün oluşturması. İç tutarlılık katsayısı
	KR-21	KR-20 gibi her maddenin diğer madde ile uyumlu olması
	CRONBACH ALFA	Ölçme aracı çok kategorili ise kullanılır. tutarlılık katsayısı

GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ ARTIRMA YOLLARI

- Bir testteki madde sayısı arttıkça birimler küçüldüğünden duyarlılık artar, bu nedenle hata miktarı azalacağından güvenilirlik artar.
- Bir ölçme işleminde genel bir ilke olarak puanlayıcı sayısı arttıkça güvenilirlik artar.
- Puanlama nesnelliği, güvenilirliği büyük ölçüde etkiler
- KR-20 ve KR-21 yöntemlerinde bahsedildiği gibi testteki maddeler açısından benzeşiklik (homojenlik) arttıkça güvenilirliğin artar.
- Maddelerin dil bilgisi kurallarına uygun, açık ve anlaşılır yazılması belki de güvenilirliği en çok artıran etmenlerden biridir.
- Fiziksel ortamın ses, sıcaklık, ışık, koku, dikkat dağıtıcı uyarıcılar, ergonomi vb. etmenler açısından uygun hâle getirilmesi yine güvenilirliği artıran bir başka etmendir.
- Eğer süreli bir test uygulaması ise sürenin yeterli verilmesi gerekir.
- Öğrencilere test uygulaması öncesinde ve gerekliyse süreçte yönerge vermek, test almaya güdülenme ve hazırbulunuşluluğun artması açısından önemlidir.

***Güvenilirliği artıran faktörler geçerliliği de artırır. Ancak geçerlilik yalnızca tesadüfi hatalardan değil, aynı zamanda sabit ve sistematik hatalardan da etkilenir. O nedenle öğretmenin tesadüfi hataların yanı sıra sabit ve sistematik hatalardan arındırmaya yönelik alacağı tüm tedbirler geçerliliği de artıracaktır.

*** Güvenilirlik, geçerlilik için bir ön şart ancak yeterli şart değildir. Diğer bir ifade ile bir testin güvenilir olması onun geçerli olacağı anlamına gelmez ancak bir test geçerli ise büyük olasılıkla güvenilirdir.

*** Güvenilirlik tesadüfi hatalardan arınıklık derecesi, geçerlilik tüm hata türlerinden arınık olma derecesidir.

ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER DEĞERLENDİRME SORULARI

1. A terazisi üzerine konan ağırlık ne olursa olsun daima konan ağırlığın %5'i oranında eksik tartmakta, B terazisi ise üzerine konan ağırlık ne olursa olsun daima 50 gram fazla artmaktadır.
   A ve B terazileri sırasıyla hangi hata türlerine yol açmıştır?

   A) Sistematik - Sabit
   B) Sabit - Sistematik
   C) Sabit – Tesadüfi
   D) Sistematik - Tesadüfi
   E) Sistematik – Sistematik

2. Sevinç öğretmen sözlü sınavın daha uygun olduğu bir durumda, yazılı sınav yapmıştır.
   Bu sorun, güvenirliği etkileyen hangi faktörden kaynaklanmaktadır?

   A) Ölçmeciden
   B) Ölçmenin yapıldığı ortamdan
   C) Ölçülen kişiden
   D) Ölçme aracından
   E) Ölçülen özellikten

3. Ayşe öğretmen kullandığı ölçme aracının hazırlanmasının, uygulanmasının ve puanlamasının çok kolay olduğunu söylerken, Mehmet öğretmen bu aracın yeterince hassas olmadığını belirtmektedir.
   Ayşe ve Mehmet öğretmen, ölçme aracına ilişkin olarak, sırasıyla nelere vurgu yapmıştır?

   A) Güvenirlik - kararlılık
   B) Geçerlik - duyarlılık
   C) Kullanışlılık - duyarlılık
   D) Kullanışlılık - kararlılık
   E) Geçerlik - iç tutarlılık

4. Bir dershane kurumsal deneme sınavını uyguladığı tarihten bir hafta sonra aynı öğrencilere yeniden uygulayarak aralarındaki güvenirliği tespit etmeye çalışmıştır.
   Bu dershane güvenirliği bulmada hangi yöntemi kullanmıştır?

   A) KR-20
   B) Test - tekrar test
   C) Cronbach Alpha
   D) KR-21
   E) Testi yarılama

5. Bir testin kapsam geçerliği çok yüksektir. Bu testle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine kesin olarak varılır?

A) Testteki soru sayısı çok fazladır.
B) Testteki sorular oldukça kolaydır.
C) Testteki sorular çok zordur fakat anlaşılırdır.
D) Testteki sorular, ölçülmek istenen konu bütününü uygun şekilde örneklemektedir.
E) Ölçme aracı, ölçmek istediği yapıyı ölçmeye uygun değildir.

6. Aşağıdaki geçerlik türlerinden hangisi "mevcut verilerden faydalanarak, gelecek ile ilgili kestirimde bulunmayı" ifade eder?

A) Kapsam geçerliği
B) Yordama geçerliği
C) Uygunluk geçerliği
D) Yapı geçerliği
E) Görünüş geçerliği

7. Testin puanlanmasının nesnel olması güvenirliği artırır.
Aşağıdakilerden hangisi bu bağlamda alınabilecek önlemlerden biridir?

A) Sınav sonuçlarının bir cevap anahtarına göre değerlendirilmesi
B) Sınav sonuçlarının, öğrencinin derse devam durumu da dikkate alınarak değerlendirilmesi
C) Sınav sonuçlarının, öğrencinin önceki sınav sonuçları da dikkate alınarak değerlendirilmesi
D) Sınav sonuçlarının, öğrencinin sınıf içi derse katılımı da dikkate alınarak değerlendirilmesi
E) Sınav sonuçlarının, öğrencinin önceki yılar başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi

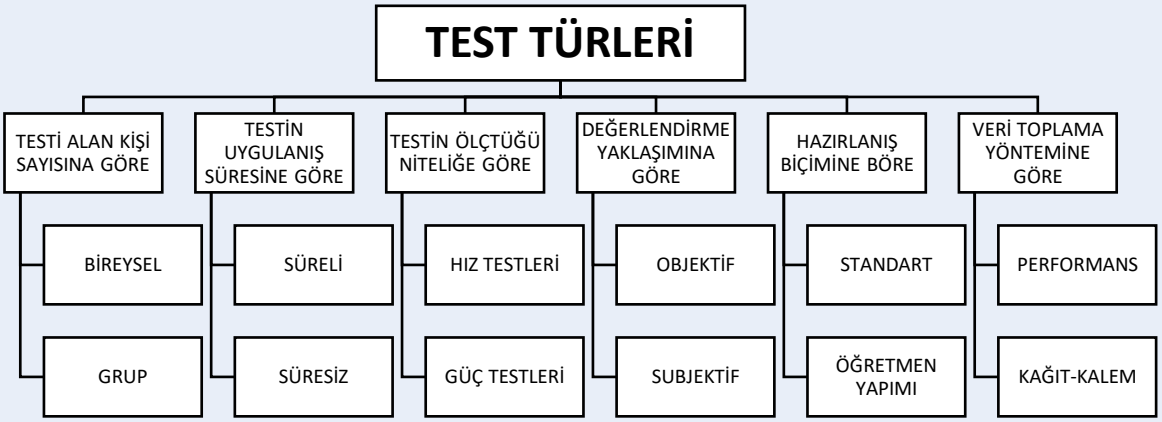
8. Bir testin puanlama aşaması çok uzun sürüyorsa, bu durum aracın öncelikle hangi özelliğinin yetersiz olduğunu göstermektedir?

A) Tutarlılık
B) Güvenirlik
C) Geçerlik
D) Birimin uygunluğu
E) Kullanışlılık

CEVAPLAR: 1.A 2.D 3.C 4.B 5.D 6.B 7.A 8.E

TEST GELİŞTİRME VE MADDE TÜRLERİ

Test; eğitimde bireylerin özelliklerini belirlemeye yönelik ölçme araçlarına verilen genel bir kavramdır.

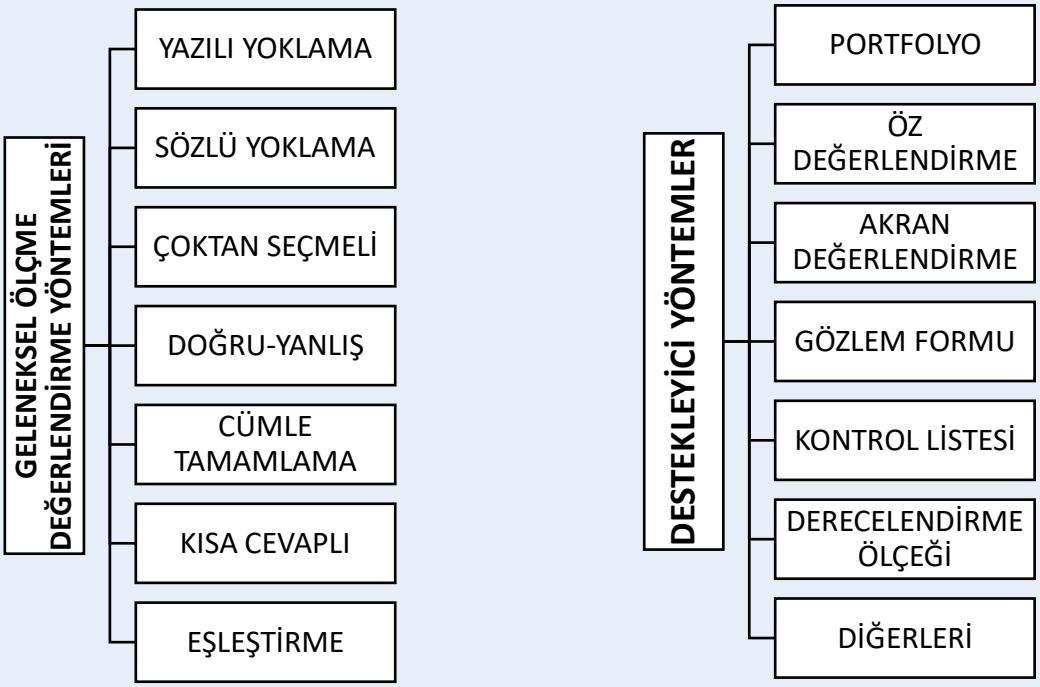

TEST GELİŞTİRME İŞLEM BASAMAKLARI

a. Amacın belirlenmesi,
b. Kapsamın belirlenmesi ve belirtke tablosunun oluşturulması,
c. Denemelik maddelerin / soruların yazılması,
d. Maddelerin / soruların gözden geçirilmesi (redaksiyon),
e. Denemelik test formunun hazırlanması,
f. Testin uygulanması,
g. Test ve madde istatistiklerinin hesaplanması,
h. Seçilen maddelerden oluşan nihai formun oluşturulması

Test planı yapımı;

- Sınav amacını belirleme,
- Sınavda yoklanacak davranışları belirleme,
- Sınavı kapsayacak konuları listeleme,
- Sınav gününü belirleme,
- Sınav süresini belirleme,
- Belirtke tablosu hazırlama,
- Madde türünü ve sayısını belirleme,
- Madde güçlüğünü belirleme,
- Madde yazımında izlenecek yolları belirleme,
- Cevap anahtarı oluşturma,
- Sınav yönergesini belirleme,
- Sınavın uygulanması,
- Test istatistiklerinin hesaplanması

DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ

- Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolay, kullanışlıdır. Soru sayısı artırılabilir, sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur.
- Şans başarısı yüksektir. İyi yazılmazsa üst düzey zihinsel becerileri ölçmez. Öğrenme eksiklerini belirlemez.

<u>Doğru-yanlış madde yazım kuralları;</u>

- Her madde tek bir fikir belirtmeli,
- Madde kesinlikle doğru ya da kesinlikle yanlış olmalı,
- Olumsuz ifade kullanılmamalı
- İfade kısa, açık ve yalın olmalı,
- Vurgulanmak istenilen sözcük varsa altı çizilmeli,
- Şans başarısını engellemek için yanlışın ne olduğunun belirtilmesi istenmeli,
- Doğru ve yanlış maddelerin sıralanışı rastgele olmalı, örüntü içermemeli,
- İfadeler aynı uzunlukta olmalı,
- Olumsuz ifade varsa altı çizilmeli,
- Asla, daima, hiçbiri, tümü, genellikle, zaman zaman, sıklıkla gibi ifadeler kullanılmamalı,
- Üst düzey becerileri ölçmek için tablo, grafik, harita vb. kullanılmalı.

EŞLEŞTİRME MADDELERİ

- Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolay, kullanışlıdır. Soru sayısı artırılabilir, sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur.
- Şans başarısı yüksektir. İyi yazılmazsa üst düzey zihinsel becerileri ölçmez. Öğrenme eksiklerini belirlemez.

Eşleştirme maddeleri yazım kuralları;

- Yönerge yazılmalı,
- Seçeneklerin birden fazla kullanımı hakkında bilgi verilmesi,
- Öncüller ve cevaplar eşit sayıda olmamalı,
- Öncüller ve seçenekler benzeşik öğelerden oluşmalı,
- Madde sayısı en az 6, en fazla 15 olmalı,
- Maddelerin tümü aynı sayfada bulunmalı,
- Cevaplar kelime listesi ise alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir.

ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELER

Hazırlanması ve puanlanması kolaydır, puanlama objektiftir, üst düzey bilişsel becerileri yazmak zordur, sentez düzeyinde soru yazmak olanaklı değildir. Şans başarısı karışma ihtimali vardır. Çok sayıda soru sorulabilir. Sistematik hata karışma ihtimali düşüktür.

Çoktan seçmeli madde yazım kuralları;

- Öğrenci seçenekleri görmesine gerek kalmadan doğru cevabı verebilmelidir,
- Öğrencinin henüz görmediği sözcük kullanılmamalıdır,
- Fotoğraf kullanılabilen durumlarda çok cümle kurmak yerine fotoğraf kullanılmalıdır,
- Gereksiz görsel kullanılmamalıdır,
- Gereksiz sözcük ve tekrarlardan kaçınılmalıdır,
- Seçenekler tutarlı olmalıdır,
- Seçeneklerin uzunlukları birbirine eşit olmalıdır,
- Dil bilgisi kurallarına uyulmalıdır,
- Madde kökü ve seçenekler aynı sayfada olmalıdır,
- İpucu vermekten kaçınılmalıdır.

YAZILI YOKLAMA (ESSAY)

- Cevap verme konusunda sınırsız bir özgürlük vardır.
- Anlatım becerisi iyi olan öğrenciler avantajlı olabilir.
- Sentez düzeyinde soru sormada kullanılacak tek yöntemdir.
- Üst düzey düşünme becerilerini ölçmek için kullanılır.
- Çok soru sorulamaması dezavantajdır.
- Sistematik hata karışma ihtimali yüksektir.
- Puanlamada öznellik en önemli dezavantajdır.
- Ayrıntılı bir cevap anahtarı çıkarılmalıdır.

KISA CEVAPLI SORULAR

- Öğrencinin bir sözcük, bir rakam, bir tarih ya da en çok bir cümle ile cevaplandırabileceği sorulardan oluşur.
- İstenen cevapların kısa ve belirgin olması, kısa cevaplı testlerin puanlanmasını genellikle nesnel kılar.
- Hazırlanması, uygulaması ve puanlaması kolay, kullanışlıdır. Soru sayısı artırılabilir, sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur.
- İyi yazılmazsa üst düzey zihinsel becerileri ölçmez.

CÜMLE TAMAMLAMA (BOŞLUK DOLDURMA) SORULARI

- Sınırlı cevap gerektiren soru grubudur.
- Hazırlaması kolaydır.
- Cümleler ders kitabından aynen alınmamalıdır.
- Tek bir doğru cevap olacak biçimde yazılmalıdır.
- İpucu vermekten kaçınılmalıdır.
- Soru açık, net, anlaşılır olmalıdır.
- Bir cümlede çok sayıda boşluk bırakılmamalıdır.

SÖZLÜ YOKLAMA

Özellikle dile dayalı becerilerin ölçülmesi için kullanılan tek türdür.

- Karşılıklı ve devamlı bir etkileşim vardır.
- Her öğrenciye ayrı soru sorulmalıdır.
- Gereken süre oldukça fazladır.

- Öğrencilerin cevapları gözden geçirme şansı yoktur.
- Bireyden kaynaklanan hata olma ihtimali yüksektir.
- Sözlü anlatım becerisi iyi olanlar için avantajdır.
- Sınav yapılmadan önce tarihi bildirilmelidir.
- Sorular önceden hazırlanmalıdır.
- Cevap anahtarı hazırlanmalıdır.
- Basit olan sorudan başlanmalıdır.
- Puanlama hemen yapılıp dönüt hemen verilmelidir.
- Yazılı sınav türü ile yoklanabiliyorsa sözlü yoklama yapılmamalıdır.

PORTFOLYO

Öğrencinin bir bütün olarak gelişim ve öğrenme süreci ile ürünlerini gösteren, aynı zamanda değerlendirilmesini de sağlayan sistemli ve amaçlı olarak oluşturulmuş dosyalardır.

Portfolyolar ile amaçlanan, *öğrenciyi çok yönlü* olarak ve öğrencinin gelişimini bir süreç olarak izlemek ve değerlendirmektir.

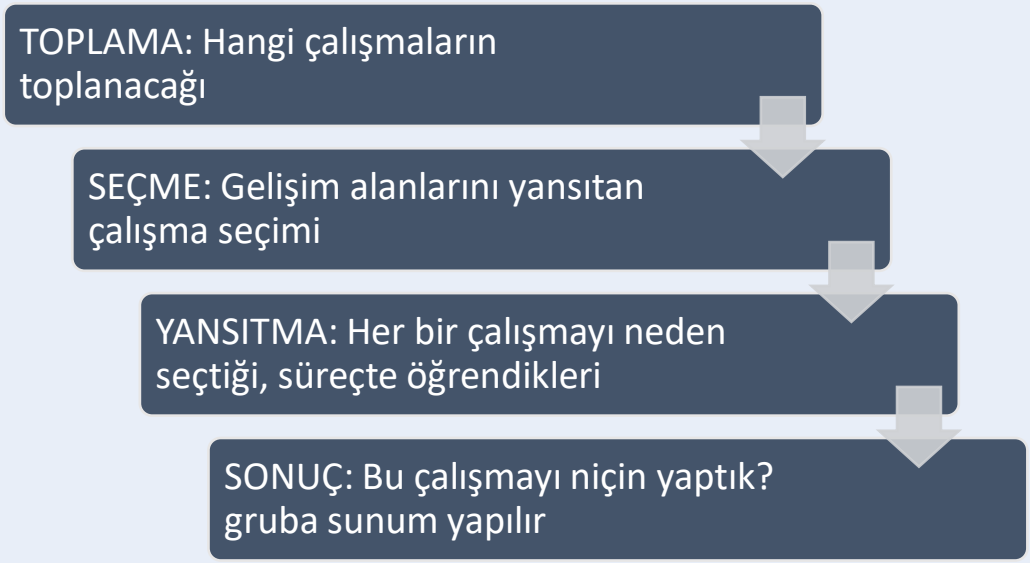
Portfolyolar ile öğrencinin öz geçmişi, ilgileri, tutumları, becerileri, yetenekleri, öğrenme biçimi, sosyal özellikleri vb. özelliklerinin tanınması amaçlanır.

- Portfolyolar öğrencinin yaptığı çalışmaların bir araya getirildiği herhangi bir çalışma dosyası değildir.
- Öğrenciyi başarılı / başarısız olarak sınıflandırmayı sağlayan bir araç değildir.
- Öğrencilerin özelliklerini birbirleri ile karşılaştırmak amacıyla oluşturulmuş araçlar değildir.
- Hem süreci hem de ürünü yansıtır.

Portfolyonun içeriği:

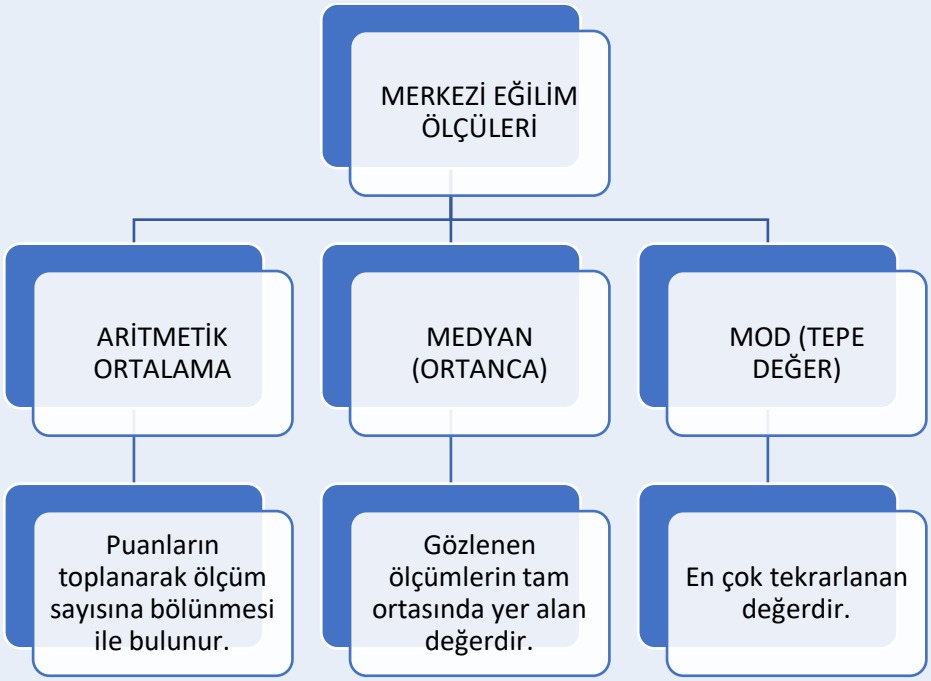
- ❖ Öğretmen kayıtları (gözlemler, anektod kayıtları)
- ❖ Öğrencinin çalışmaları
- ❖ Öğrencinin sözel ve psikomotor becerilerini gösteren teyp ve video kayıtları
- ❖ Öğrencinin kendi çalışmaları hakkındaki düşünceleri, günlükler
- ❖ Öğrenciye yazılan mektuplar
- ❖ Öğrencinin yazdığı mektuplar
- ❖ Öğretmenin aileye ve diğer öğretmenlere yazdığı mektuplar

PORTFOLYO OLUŞTURMA SÜRECİ

PERFORMANS DEĞERLENDİRME	ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRMELERİ	ÖZ DEĞERLENDİRME	İlgi, yetenek, becerilerinin farkına varması, Zayıf ve güçlü yönlerini keşfetme
		AKRAN DEĞERLENDİRME	Performansını arkadaşlarının değerlendirmesi, Aktif eğitim ortamı
	ÖĞRETMEN DEĞERLENDİRMELERİ	RUBRİK	Dereceli puanlama anahtarı, Analitik rubrik, bütüncül rubrike göre daha nesnel
		KONTROL LİSTESİ	Evet-Hayır Var-Yok
		DERECE ÖLÇEĞİ	Performansa dayalı işlem listesi
		GÖZLEM FORMU	Somut performans ürünlerinin geliştirildiği alanlarda kullanılır

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİ

***Merkezi eğilim ölçüleri grubun başarısı hakkında kabaca fikir yürütmemizi sağlar.

***Ranj(dizi genişliği), varyans, standart sapma, çeyrek sapma ise grubun homejen ya da heterojen olması hakkında bilgi verir.

ÖRNEK SORU:

ÖĞRENCİ	NOT
AHMET	85
ECE	70
MERT	85
CANAN	55
KEMAL	65

ARİTMETİK ORTALAMA= $\frac{55+65+70+85+85}{5}$

ARİTMETİK ORTALAMA= 72

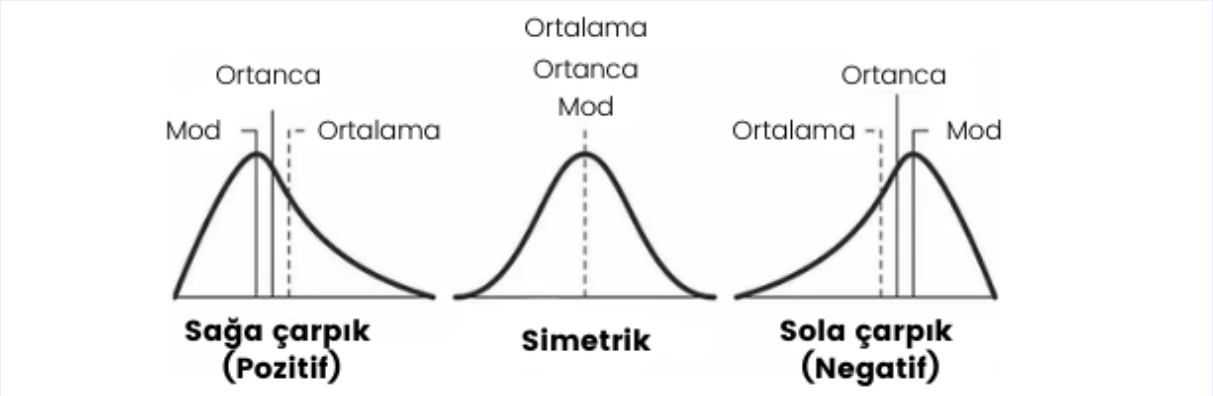
MEDYAN= 55, 65, 70, 80, 85

MEDYAN= 70

MOD= 55, 65, 70, 85, 85

MOD= 85

RANJ= 85-55= 30

Sağa çarpık dağılımlarda öğrenciler düşük puanlar almıştır, test zor ya da grup başarısız denilebilir.

Sola çarpık dağılımlarda öğrenci puanları yüksek, test kolay ya da grup başarılı denilebilir.

Normal dağılımlarda sorular ve test orta güçlükte denilebilir.

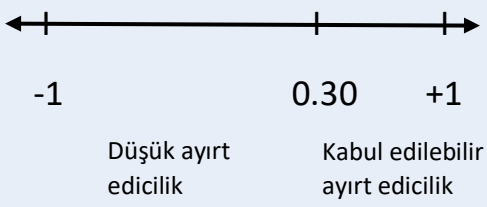
MADDE İSTATİTİKLERİ

Eğitimde en sık kullanılan istatistikler madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi, madde güvenilirliği vb.dir.

Madde güçlük indeksi; maddenin kabaca zor mu, orta mı, kolay mı olduğunu gösteren bir istatistiktir.

Madde güçlük indeksi 1'e yaklaştıkça maddenin kolaylaştığı, 0'a yaklaştıkça zorlaştığı anlaşılır. 0.50 civarı ise ortalama güçlükte olduğu biçiminde yorumlanır.

Madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin bilenle bilmeyeni ayırt edip edemediğine ilişkin bir istatistiktir. -1 ile 1 arasında değer alır ve genellikle 0.30 ile 1 arası ayırt edici olarak nitelendirilir.

TEST GELİŞTİRME VE MADDE TÜRLERİ DEĞERLENDİRME SORULARI

1. **Aşağıdakilerden hangisi ölçme sonuçlarının hatalardan arınıklık derecesi olarak ifade edilir?**

   A) Objektiflik
   B) Güvenirlik
   C) Geçerlik
   D) Yargı
   E) Karar

2. **Düzeltme formülünün kullanılmadığı varsayımıyla, aşağıdaki test türlerinin hangisinde, şans başarısı diğerlerinden daha yüksektir?**

   A) Yazılı yoklama
   B) Sözlü yoklama
   C) Boşluk doldurma
   D) Doğru – yanlış
   E) Çoktan seçmeli

3. **Yabancı dil dersinde, kelimelerin telaffuz edilip edilmediğinin belirlenmesinde, aşağıdaki ölçme araçlarından hangisinin kullanılması uygundur?**

   A) Yazılı yoklama
   B) Sözlü yoklama
   C) Boşluk doldurma
   D) Doğru - yanlış
   E) Çoktan seçmeli

4. **Aşağıdaki durumların hangisinde yazılı yoklamaların kullanılması uygun değildir?**

   A) Öğrencilerin gelecekleri ile ilgili kritik, merkezi sınavlarda
   B) Sınava girecek öğrenci sayısının az olduğu hallerde
   C) Üst düzey zihinsel davranışların ölçülmek istenmesinde
   D) Öğrencilerin noktalama işaretleri ve dilbilgisi özelliklerinin bir arada görülmek istenmesinde
   E) Öğretmenin test tekniğinde kendini yeterli hissetmemesi durumunda

5. Öğrenci performansını tanımlayan ölçütleri içeren ve bu ölçütlerle birlikte farklı seviyedeki performansı puanlamaya yarayan bir araçlar olup, öğrencilerin sınavlarını, dosyalarını, ödevlerini veya performanslarını değerlendirmek için geliştirilmiş ölçütleri içerir.
Yukarıda açıklaması verilen tamamlayıcı değerlendirme türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Performans değerlendirme
B) Öz değerlendirme
C) Akran değerlendirme
D) Portfolyo değerlendirme
E) Rubric

6. İçinde öğrencinin haftalık veya günlük yaptığı çalışmalarının içinden seçilen örnekleri ve öğretmenin yaptığı sınav evrakları, resimler, fotoğraflar, boyama çalışmaları, ses veya görüntü kayıt kasetleri, proje çalışmaları, performans ödevleri, kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarları, velilerden gelen bilgiler, araştırma soruları, kavram haritaları, öğrenci görüşlerini yansıtan formlar vb. barındıran ölçme aracı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Performans değerlendirme
B) Derecelendirme ölçekleri
C) Kontrol listesi
D) Rubric
E) Portfolyo

7. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunurken eleştirilere karşı hoşgörülü olmayı öğrenmelerine de yardımcı olan alternatif değerlendirme aracı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Öz değerlendirme
B) Kontrol listeleri
C) Akran değerlendirme
D) Rubrik
E) Portfolyo

8. Bir öğrenci grubunun resim dersinden aldıkları notlar; 3, 3, 4, 5, 6, 6, 6, 7, 9,10 biçimindedir.
Puan dağılımının ranjı kaçtır?

A) 3 B) 5
C) 6 D) 7
E) 10

CEVAPLAR: 1.B 2.D 3.B 4.A 5.E 6.E 7.C 8.D

EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI

Başarı; belirli bir konu alanında veya uygulama alanında kazandırılan/kazandırılmaya çalışılan kazanımlara bireylerin ulaşma/erişme düzeyleri olarak anlamlandırılır.

Beceri; bilgilerin bir araya toplanıp, doğru bilgilerin seçilip ardından seçilen bilgilerin doğru şekilde kullanılması, gerçek ya da tasarlanan bir durumda ifade etmektedir.

Okuryazarlık; özellikle belirli bir alanda ilgili doğru bilgileri bulma, bu bilgileri yanlış bilgilerden ayıklama, bunun için temel okuryazarlık becerilerini kullanma, ardından doğru bilgileri seçerek ve uygun analiz yöntemlerini kullanarak gerçek ya da tasarlanmış durumlarda kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır.

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI

PISA (ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRME PROGRAMI)

- OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) tarafından geliştirilmiştir. (Türkiye OECD'nin kurucu üyesidir)
- 3 yıllık periyotlar ile uygulanır.
- 15 yaş grubunu hedef alır.
- Matematik, Fen ve Okuma becerileri alanlarındaki yeterlilikleri ölçer.
- 2000 yılından beri uygulanmaktadır.
- 2018'de 79 ülkeden 600 binden fazla öğrenci katılmıştır.

TIMSS (ULUSLARARASI MATEMATİK VE FEN EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI)

- IEA (Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu) tarafında gerçekleştirilmektedir.
- 4 yıllık periyotlar ile uygulanır.
- 4. ve 8. sınıf düzeylerini hedef alır.
- Fen ve matematik alanında eğitim programlarından beklenen özelliklere hangi düzeyde sahip olduklarını test eder.
- İlk defa 1995 yılında uygulanmaya başlanmıştır.
- Türkiye ilk defa 1999'da 8. Sınıf düzeyinde katılım gösterdi. 2011'de hem 8. Sınıf hem 4. Sınıf düzeyinde katılmıştır.

PIRLS (ULUSLARARASI OKUMA BECERİLERİNDE GELİŞİM ARAŞTIRMASI)

- IEA tarafından uygulanmaktadır.
- Okuma boyutu ile TIMSS'i tamamlar.
- 5 yıllık periyotlar ile uygulanır.
- Türkiye ilk defa 2001 yılında katılıp, 20 yıl aradan sonra 2021'de tekrar katılmıştır.

OECD SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ARAŞTIRMASI

Öğrencilerin iyilik hâlleri, yaşam doyumu ya da çeşitli duyuşsal özellikleriyle diğer bir ifadeyle sosyal ve duygusal becerileriyle ilgili de birçok bilgi elde edilmektedir ama bu özellikler bu çalışmaların yalnızca bir boyutunu oluşturmaktadır.

Tüm dünyada sosyal ve duygusal becerilerin önemi ile birlikte eğitim sistemlerindeki ağırlığının artmasıyla beraber 2017 yılında OECD tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı yeni bir araştırma başlatmıştır. Türkiye de İstanbul'la bu çalışmaya katılmıştır.

Çalışmaya Türkiye, 10 yaş grubundan yaklaşık 2.700 ve 15 yaş grubundan ise yaklaşık 3.200 öğrenci ile katılmıştır. Paylaşılan temel bulgular tüm katılımcılardan elde edilen genel bulgular olmakla birlikte Türkiye'nin bulguları genel bulgularla benzerlik göstermektedir.

ABİDE (AKADEMİK BECERİLERİN İZLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ)

Üst düzey bilişsel becerilere öğrencilerimizin ne kadar sahip olduklarını incelenmekte; Türkçe-Matematik-Fen Öğrenci Başarı İzleme Araştırması (TMF-ÖBA) ise öğrencilerimizin eğitim programına bağlı kazanımlara ulaşma düzeylerini belirlemek üzere yapılmaktadır. Son olarak 2019 yılında ilk defa tamamen bilgisayar ortamında gerçekleştirilen okuma, dinleme, yazma ve konuşma olmak üzere dört temel becerinin hepsini kapsayan Türkçe dil becerilerinin izlenmesi araştırması yapılmış ve yaygınlaştırılmaktadır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TARAMA SORULARI

1. I. Bir özelliği, uygun bir araçla karşılaştırarak sonucu sayı ve sembollerle ifade etmek
II.Bir gözlem sonucunu uygun bir ölçütle karşılaştırıp bu sonuca ilişkin bir karara, ya da yargıya ulaşmak
Yukarıda tanımlanan iki kavram, aşağıdakilerden hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Değerlendirme-Geçerlilik
B) Ölçme-Değerlendirme
C) Güvenirlik-Ölçme
D) Ölçme-Ölçek
E) Değişken-Değerlendirme

2. **Aşağıdakilerden hangisi değerlendirme işlemine örnek olabilir?**

A) Mesut KPSS'de en yüksek puanı alarak atandı.
B) Mustafa'nın boyu 1,72 cm'dir
C) Sınavda 4 yanlışın 1 doğruyu götürmesi.
D) Sınavda doğrular cevaplar için 1 yanlış cevaplar için O
puan verilecek
E) Zeynep KPSS Türkiye geneli deneme sınavında birinci oldu.

3. **Sınavda hazırlanan soruların konulara dengeli bir şekilde dağıtılması, sınavın hangi özelliği hakkında bilgi verir?**

A) Güvenirliği
B) Yordama Geçerliği
C) Yapı Geçerliği
D) Kapsam Geçerliği
E) Uygunluk Geçerliği

4. Bir okuldaki öğrencilerin fizik testi puanları ile matematik testi puanları arasındaki 0,80 bulunmuştur.
Bu bilgiye dayanarak aşağıdaki hangisine varılabilir?

A) Her iki test arasında yüksek ilişki vardır.
B) Her iki testin geçerliği yüksektir.
C) Matematik ve fizik puanlarının ortalaması yüksektir.
D) Her iki test güvenilirdir.
E) Fizik testi puanları matematik testi puanlarından daha yüksektir.

5. Negatif korelasyon, değişkenlerden birinin değeri artarken diğerinin değerinde azalma olduğunu gösterir.
Buna göre, aşağıdakilerin hangisinde verilen iki değişken arasında hesaplanacak korelâsyonun negatif olması beklenir?

A) Düzenli çalışma - başarı düzeyi
B) Gelir düzeyi - satın alma gücü
C) İlgi - olumlu tutum
D) Zekâ - yaratıcılık
E) Yorulma - öğrenme hızı

6. Ölçme sonuçlarına karışmış olabilecek ölçme hatası ne demektir?

A) Değişik araçlarla elde edilen ölçüler arasındaki fark.
B) Değişik zamanlarda elde edilen ölçüler arasındaki fark.
C) Gerçek değerde zamandan zamana meydana gelen fark.
D) Gerçek değer ile ölçülen değer arasındaki fark.
E) Ölçme aracının yanlış kullanılmasından doğan miktar farkı

7. Aşağıdaki özelliklerden hangisi, doğrudan (temel) ölçme yoluyla ölçülebilir?

A) Sınıfın başarı ortalaması
B) Sınıftaki öğrenci sayısı
C) Öğrenci yetenekleri
D) Öğretmenin öğrencilere karşı tutumu
E) Öğrencilerin derse ilgisi

8.-10. soruları aşağıdaki tabloya göre cevaplayınız.

Bir sınıftaki öğrencilerin beş farklı dersin sınavındaki cevapları 100 üzerinden puanlanmış ve bu puanların aşağıdaki tabloda istatistikleri verilmiştir.

DERSLER	ARİTMETİK ORTALAMA	MOD	MEDYAN
MATEMATİK	80	70	70
FİZİK	30	30	30
KİMYA	40	60	50
BİYOLOJİ	40	25	35
COĞRAFYA	70	50	55

8. Hangi dersten elde edilen puanlar normal dağılım gösterir?

A) Matematik
B) Fizik
C) Kimya
D) Biyoloji
E) Coğrafya

9. Hangi dersten elde edilen puanlar sağa çarpık (pozitif kayışlı) dağılım gösterir?

A) Biyoloji
B) Matematik
C) Kimya
D) Coğrafya
E) Fizik

10. En yüksek ve en düşük ortalama başarı düzeyi hangi derslerde olmuştur?

	En Yüksek	En Düşük
A)	Matematik	Fizik
B)	Biyoloji	Matematik
C)	Coğrafya	Fizik
D)	Matematik	Biyoloji
E)	Kimya	Coğrafya

11. OECD tarafından matematik, fen ve okuma beceri düzeylerini ölçmek amacı ile 3 yıllık periyotlar ile uluslararası izleme çalışmaları yapan program aşağıdakilerden hangisidir?

A) TIMSS
B) PISA
C) PIRLS
D) ABİDE
E) IEA

12. IEA'nın okuma becerileri değerlendirme amacı ile uyguladığı PIRLS'e Türkiye ilk defa hangi yıl katılım göstermiştir?

A)1995 B)2000
C)2001 D)2018

CEVAPLAR: 1.B 2.A 3.D 4.A 5.E 6.D 7.B 8.B
9.C 10.A 11.B 12.C

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

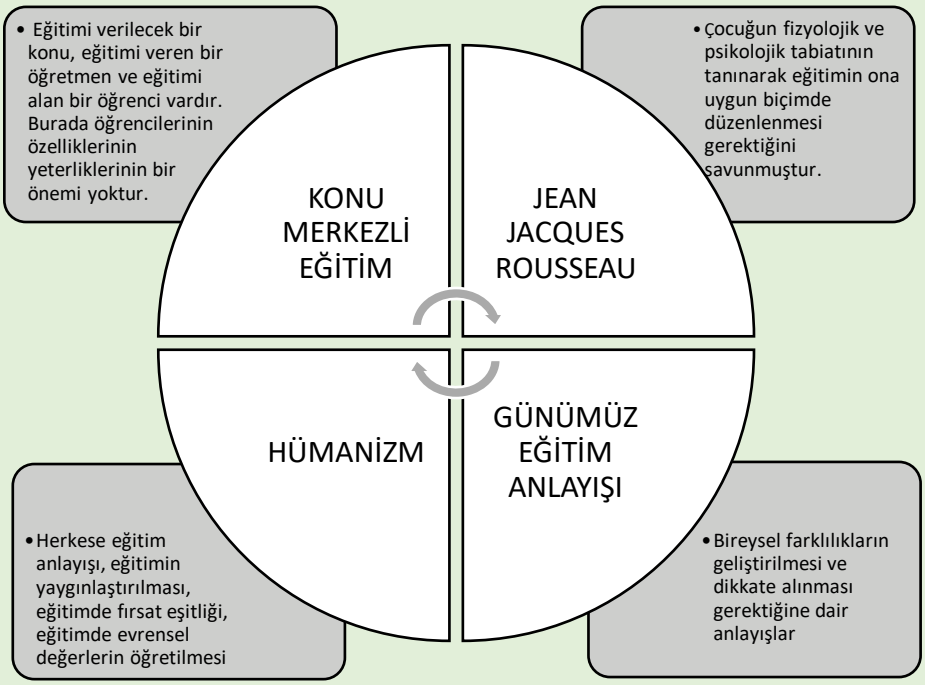
BÖLÜM 3: ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

REHBERLİK

EĞİTİM ANLAYIŞLARI

OKUL ÖRGÜTÜ

ÖĞRETİM

Akademik öğrenme ile ilgili tüm bilgi ve becerilerin kazandırılması bu alan içerisindedir.

YÖNETİM

Bir araya gelen kişilerin yönlendirilmeleri, işbirliği sağlanması, kaynakların akıllı kullanımını sağlama

ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ

Öğrencilerin kişilik gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya dönük tüm yardım hizmetleridir.

SOSYAL YARDIM

SAĞLIK

ÖZEL EĞİTİM VE YETİŞTİRME HİZMETİ

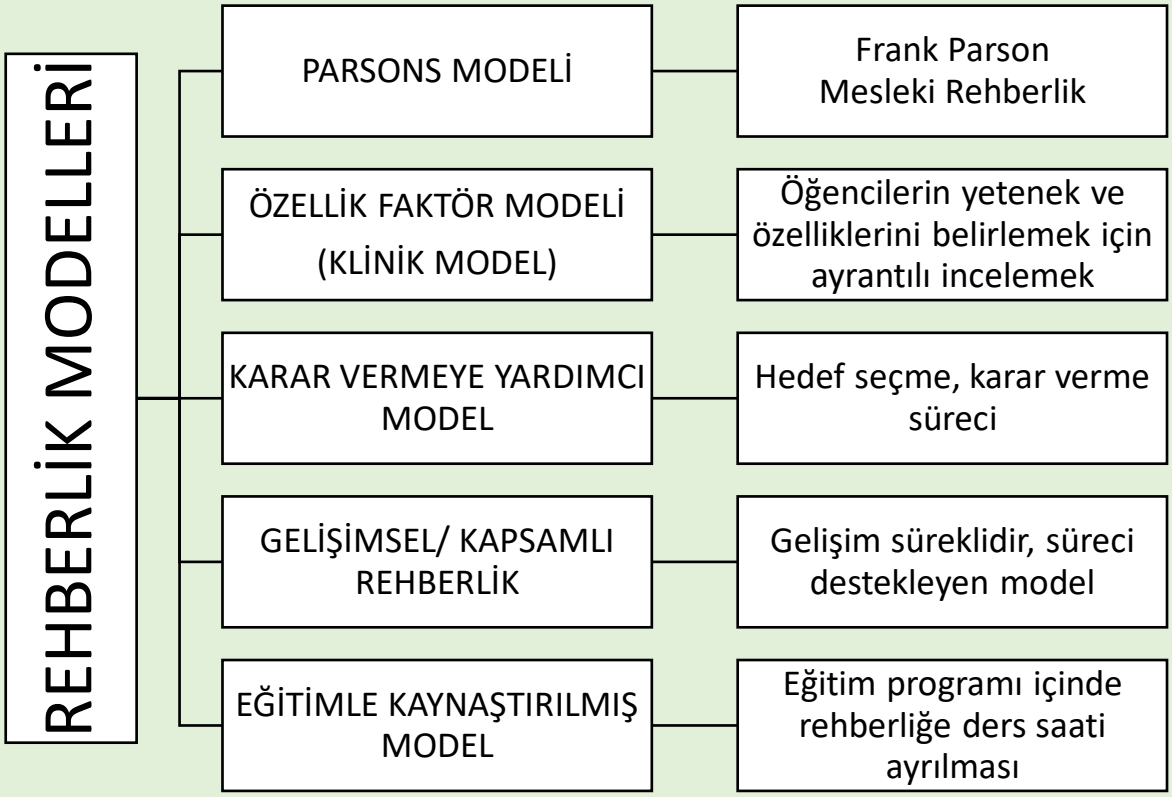
SOSYAL-KÜLTÜREL HİZMETLER

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ

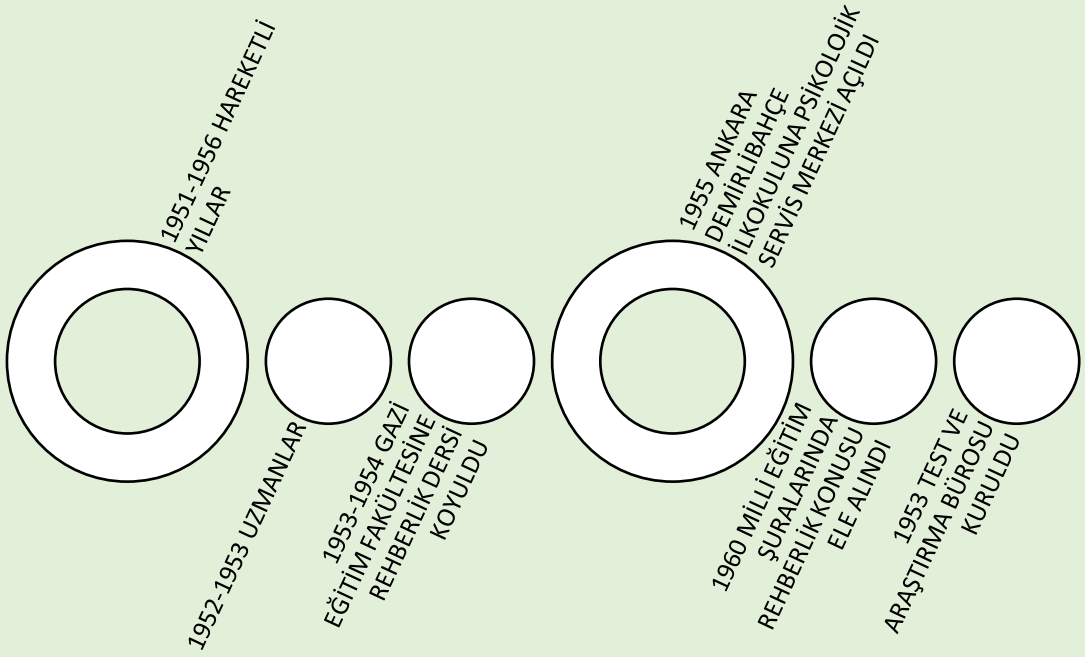
Rehberliğin ortaya çıkmasını gerektiren koşullar;

1. Meslek seçiminin zorlaşması
2. Bireysel farkların eğitimde dikkate alınma zorunluluğu
3. İlerlemeci eğitim anlayışının benimsenmesi
4. Demokratik toplumlarda bireylere tanınan seçme özgürlüğü
5. Demokratik yasamın karar verme gücüne sahip bireyler gerektirmesi
6. Eğitimde bireyin duygusal yönlerine verilen önemin giderek artması
7. Psikometride gelişmeler
8. Akıl sağlığına verilen önemin artması

Bir meslek olarak okul danışmanlığı, ilk olarak 1800'lerin sonlarında Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan mesleki rehberlik hareketi olarak başlamıştır. 1907'de ABD'de Boston'da kurulan Meslek Bürosunun amacı iş arayan gençlere *meslekî yardım verebilmek* ve öğretmenleri meslekî rehberlik alanında yetiştirmektir. Detroit okullarında Jesse Davis tarafından gerçekleştirilmiştir ve Davis okul rehberlik programı geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu çalışma *eğitsel rehberlik* kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalar arasındadır. Daha sonra rehberlik anlamında başka Rehberlik Yaklaşımı ve Modelleri ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

TÜRKİYEDE REHBERLİĞİN GELİŞİMİ

REHBERLİK: Bireyin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır.

- Rehberlik bir süreçtir.
- Rehberlik bireye yardım etme işidir.
- Rehberlik yardımı bireye dönüktür.
- Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır.
- Rehberliğin esası bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir.

Rehberliğin ilkeleri;

1. Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.
2. Rehberlik uygulamalarında öğrenci ile yakından ilgili olan herkesin anlayış ve iş birliği içinde çalışması gerekir.
3. Rehberlik anlayışı, her türlü çalışması ile öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür.
4. Rehberlik yardımının esası, öğrencilerin kendi kişiliklerini daha iyi anlamalarını, problemlerine çözüm yolları bulmada onların kendi kendilerine yeter bir duruma gelmelerini sağlamaktır.

5. Rehberlik bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal olan bütün kapasitelerini kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir düzeyde geliştirmesi için öğrencilere yardım etmelidir.
6. Öğrencilere rehberlik yardımı verirken onları türlü yönleri ile tanımak gerekir.
7. Rehberlik uygulamaları her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır.
8. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verilişi sırasında danışmanın mahremiyetine saygı duyulmalı, onun sırlarını saklamaya özen gösterilmelidir.
9. Rehberlik hizmetleri planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde sunulmalıdır.

REHBERLİK HİZMETLERİ

PSİKOLOJİK DANIŞMA	ORYANTASYON	BİREYİ TANIMA
BİLGİ TOPLAMA VE YAYMA	YÖNELTME VE YERLEŞTİRME	İZLEME
MÜŞAVİRLİK	ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	ÇEVRE VE VELİ İLE İLİŞKİLER

OKULLARDA PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİ

HİZMETLER MODELİ

Oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi verme, psikolojik danışma, yerleştirme ve izleme biçiminde altı kategoride ele alınmıştır.

SÜREÇ MODELİ

Psikoljik danışma hizmetinin klinik ve trapötik yönü vurgulanmıştır.

GÖREVLER MODELİ

Psikolojik danışmanların görevleri basitçe listelenmiştir.

KAPSAMLI PDR PROGRAMLARI MODELİ

Temelini gelişimsel rehberlik yaklaşımından almıştır.

- Bireysel planlama
- Müdahale hizmetleri
- Sistem desteği
- Rehberlik müfredatı

REHBERLİK HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONU (RHYK)				
- Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı)	- Psikoljik danışman,	- Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni	- Ödül ve disiplin kurulu temsilcisi,	- Okul aile birliği başkanı ve öğrenci temsilcisi,

<u>OKUL PSİKOSOSYAL DESTEK EKİPLERİ;</u>

- Okul müdürü veya okul müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında,
- Varsa rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar ve
- Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur.

*****BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ:** Tehdit, şantaj, cinsel içerikli bir istismar, suça veya uyuşturucu kullanımına teşvik durumu varsa tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır.

İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler;

- İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı
- İl/İlçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı

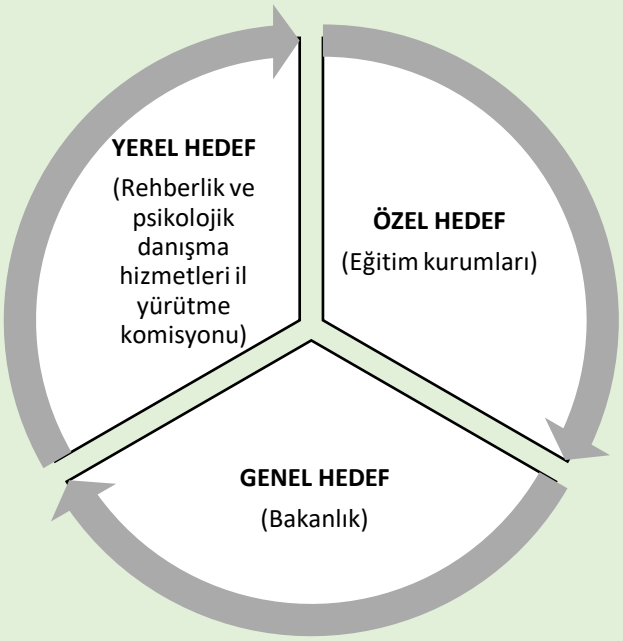
Ülkemizde okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri gelişimsel anlayıştan hareketle genellikle Kapsamlı PDR Programları Modeli temelinde planlanmaktadır.

Kapsamlı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programının Genel Özellikleri:

- Sonuç temellidir.
- Standart temellidir.
- Veri tabanlıdır.
- Gelişimseldir ve kapsamlıdır.
- Takım çalışması gerektirir.

Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Hazırlanma Süreci

Program 3 hedef doğrultusunda hazırlanır.

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETİ YÜRÜTME KOMİSYONU

ÜYELER: Eğirtim kurumu müdürü başkanlığınıda, görevli müdür yardımcısı, rehber öğretmen, okul öncesi kurumlarında farklı yaş gruplarından sorumlu en az bir öğretmen, disiplin ve onur kurulundan en az bir temsilci, okul aile birliği temsilcisi. Komisyon; birinci dönemin başında, ikinci dönemin başında ve yıl sonunda en az 3 kere toplanır.	GÖREVLERİ: Özel hedeflerin belirlenmesi, yürütülecek çalışmalara karar verme, sorunların çözümüne yönelik öneride bulunma, iş birliği sağlanması, öğrenci gelişimleri için görüş bildirme, psiko-sosyal destek hizmetleri

*****E-REHBERLİK SİSTEMİ:** Bu sistem MEBBİS'in bir uzantısı olarak kullanılmaktadır. Bütün tanıma amaçlı pek çok bilginin edinilebileceği bir sistemdir. RAM'a öğrenci yönlendirirken bu sistemde var olan formlar doldurularak işlemler bu sistem üzerinden takip edilebilmektedir.

Yaşıtlarından anlamlı derecede farklılık gösteren öğrenciler belli bir süre gözlem yapıldıktan ve gerekli tedbirler alınmasına rağmen bir ilerleme gösteremediği durumlarda, veli de durumla ilgili bilgilendirilerek Rehberlik Araştırma Merkezlerine yönlendirme işlemleri yapılır.

- Rehberlik Araştırma Merkezine İlk kez ve Kademe Geçişinde Öğrenci Yönlendirme
- Rapor Yenilemek İçin RAM'a Yönlendirme
- Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci

Yönlendirme işlemleri için sınıf/şube rehber öğretmeni kendi MEBBİS sisteminden giriş yapar. E-Rehberlik modülünden Öğrenci Yönlendirme İşlemleri sekmesine tıklayarak Eğitsel Değerlendirme/İstek Formu seçeneklerinden ilgili olanı seçer. Açılan ekranda öğrenci ile ilgili kimlik bilgilerini girer ve "Öğrenci Ara" butonuna tıklar. İlk kez ve kademe geçişlerinde Eğitsel Değerlendirme Formu (İlk inceleme), rapor yenilemek için Eğitsel Değerlendirme Formu (Yeniden İnceleme) ve Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci için Psikolojik Destek Yönlendirme Formu kullanılır. Doldurulan formlar varsa okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmeni tarafından da görüş kısmı doldurularak okul müdürü onayına sunulur. Okul müdürünün e-rehberlik modülünden onayı sonucunda Rehberlik Araştırma Merkezi formları görüntüleyebilir.

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ İL YÜRÜTME KOMİSYONU

ÜYELER: İl milli eğitim müdürü başkanlığında, özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu il ve ilçe şube müdürleri, RAM müdürleri, örgün eğitim kurumlarından en az bir müdür ve birer rehber öğretmen, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölüm başkanları Komisyon; Eylül ve Haziran ayında olmak üzere en az 2 kere toplanır.	GÖREVLERİ: İlgili eğitim öğretim yılına ait verileri inceler. yerel hedeflerin Eylül ayının ilk haftası e-Rehberlik sistemine işlenmesini sağlar. etkinlikleri planlar. ilin ihtiyacına yönelik hizmetleri belirler.

SINIF REHBERLİK PROGRAMI (SRP)

Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına yönelik olarak belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile öğrencilere sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.

SRP Amacı

Öğrenme yaşantıları yoluyla kendini tanıyabilen, kendinin ve başkalarının duygularını bilen ve ifade edebilen, kişiler arası becerileri ve karakter güçleri gelişmiş, içinde bulunduğu çevre ve topluma uyum sağlayabilen, problem çözme ve karar verme becerilerine sahip, kendine uygun ders, dal/alan ve meslek seçebilen, *akademik* ve *kariyer* planlaması yapabilen, *sosyal, duygusal yönden* gelişmiş, yaşam boyu öğrenmeyi alışkanlık haline getiren, çalışarak üretmenin önemini benimseyen ve iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Sınıf Rehberlik Programı'nın Uygulanmasına İlişkin İlkeler ;

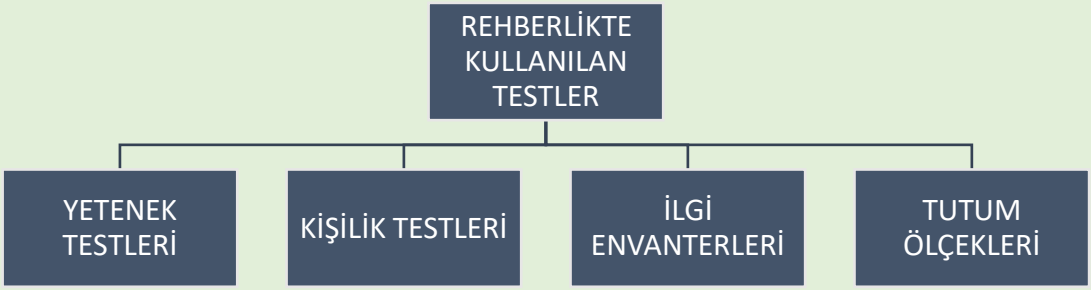
1. Programın uygulanmasında bilimsellik esastır.
2. Bu program bireysel farklılıkları temel alır.
3. Program büyük ölçüde sınıf rehber öğretmenlerinin katılımıyla uygulanmakla birlikte bazı kazanımlar okul rehberlik öğretmenlerinin eş güdümüyle yürütülür.
4. Program öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin iş birliği ile yürütülür.
5. Program öğrenci merkezli anlayışa sahiptir.
6. Program uygulanırken kazanımlar haftalara dağıtılmış olsa da uygulayıcılar ihtiyaç duydukları takdirde kazanımların sırasını öğrenci, okul ve bölge özelliklerini dikkate alarak değiştirebilirler.

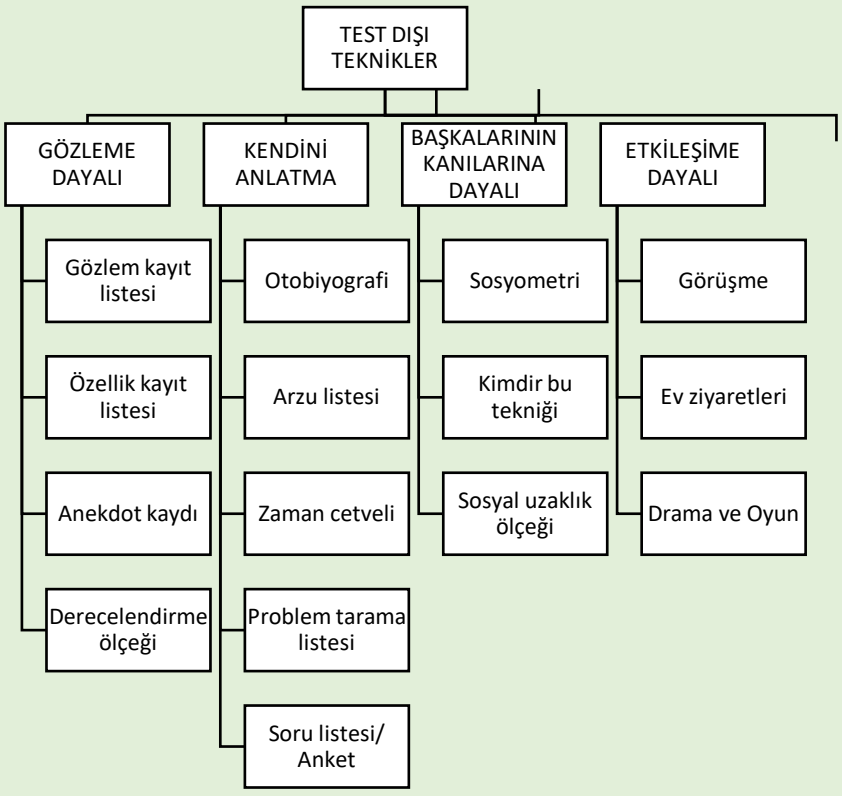
BİREYİ TANIMA

Öğretmenin öğrenciyi tanıma nedenleri;

- Uygun yöntem teknik ve ölçme değerlendirme tekniği belirlemek,
- Gizil güçleri üst düzeye çıkarmak,
- Sağlıklı kişilik gelişimine yardımcı olmak,
- Gerçekçi benlik algısı geliştirmek,
- Uygun mesleğe yönlendirmek,
- Sınıf içi ilişkileri düzenlemek

BİREYİN TANINMASI İÇİN GEREKLİ ÖZELLİKLER	YETENEKLER
	KİŞİLİK
	AKADEMİK BAŞARI
	BENLİK TASARIMI VE DEĞERLER
	ÇEVRE İLE İLGİLİ BİLGİLER
	İLGİLER — TEMEL BİLİM, SOSYAL BİLİM, CANLI VARLIK, MEKANİK, İKNA, TİCARET, İŞ AYRINTILARI, EDEBİYAT, GÜZEL SANATLAR, MÜZİK, SOSYAL YARDIM

REHBERLİĞİN TEMEL İLKELERİ

- Yetkinlik
- Dürüstlük
- Duyarlılık ve hoşgörü
- Toplumsal sorumluluk
- Mesleki ve bilimsel sorumluluk
- Etik kurallar
- Yetkinlik sınırları
- Sürekli gelişim
- Başkalarına zarar vermeme
- Gizil bilgilerin muhafaza edilmesi
- Profesyonel kimlik
- Rehberlikte etik ve bilgilerin saklanması

REHBERLİK DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Mehmet lise son sınıf öğrencisidir. Ailesi çocukluğundan buyana onun doktor olmasını istemektedir. Mehmet de, öğretmenleri ileride ne olmak istediğini sorduklarında "doktor" yanıtını vermektedir. Okul rehber öğretmeni (psikolojik danışman) Mehmet'le konuşurken; "İlgi ve yetenek testlerinden aldığın puanlar, öğretmenlik mesleğinin sana daha uygun olduğunu gösteriyor." demiş ve Mehmet'in ne düşündüğünü sormuştur. Mehmet "Öğretmenim ben doktor olacağım, aileme söz verdim." diyerek yanıtlamıştır.
Bu durumda Mehmet'e ve ailesine yardım ederken, okul rehber öğretmeninin ne tür rehberlik hizmeti vermesi uygundur?

	Mehmet'e	Ailesine
A)	Yöneltme - yerleştirme	İzleme
B)	Mesleki rehberlik	Grup rehberliği
C)	Oryantasyon	Çevre ve velilerle ilişkiler
D)	Psikolojik danışma	Müşavirlik (konsültasyon)
E)	Öğrenciyi tanıma	Bilgi toplama ve yayma

2. **Aşağıdakilerden hangisi psikolojik danışma ve rehberliğin ilkelerinden değildir?**

A) Birey, seçme özgürlüğüne sahiptir.
B) Dini, dili ve cinsiyeti ne olursa olsun her insan saygıya değerdir.
C) Rehberlik faaliyetlerinde gönüllülük esastır.
D) Rehberlik faaliyetleri takım çalışmasını gerektirir
E) Rehberlik faaliyetleri bütün okullarda aynı şekilde yürütülür.

3. **Okul rehberlik hizmetleri yürütme komisyonuna aşağıdakilerden hangisi başkanlık eder?**

A)Okul müdürü
B)Okul müdür yardımcısı
C)Okul rehber öğretmeni
D)Rehberlik araştırma merkezi müdürü
E)Okul müdür başyardımcısı

4. **Aşağıdakilerden hangisi çağdaş eğitim anlayışında olup, geleneksel eğitim anlayışında olmayan boyuttur?**

A)Öğretim B)Öğrenci kişilik hizmetleri
C)Yönetim D)Bilgi aktarma
E)Öğretmen

5. **Bir öğretmenin, sınıfta sürekli olarak mutsuz ve üzgün olan öğrencisine yardım etmek için aşağıdakilerden hangisini yapması en uygundur?**

A)Ana babası ile görüşmek
B)Okul müdürüne yönlendirmek
C)Rehberlik araştırma merkezine yönlendirmek
D)Okul rehberlik öğretmenine yönlendirmek
E)Sınıf rehber öğretmeninden onun hakkında bilgi almak

6. **Öğrencilerin sokak çocuklarına ilişkin duygu, düşünce ve davranış eğilimlerini araştıran bir sınıf rehber öğretmeni, aşağıdaki bireyi tanıma tekniklerinden hangisini kullanmalıdır?**

A) Tutum ölçeği
B) Görüşme
C) Gözlem
D) İlgi envanteri
E) Anket

7. **Bir sınıf öğretmeni okula yeni gelen lise birinci sınıf öğrencilerinin geçmiş eğitim yaşantılarını, aile ilişkilerini ve yaşadıkları önemli olayları öğrencilerin kendi yazılı ifadeleri yoluyla öğrenmek istemektedir. Bu sınıf öğretmeninin hangi rehberlik tekniğini kullanması uygun olur?**

A) Anket
B) Kime göre ben neyim?
C) Otobiyografi
D) Anekdot (olay kaydı)
E) Sosyometri

8. **Yeteneklerinin altında ve üstünde başarı gösteren öğrencileri belirlemek aşağıdaki rehberlik servislerinden hangisinin görevidir?**

A) Mesleki rehberlik
B) Eğitsel rehberlik
C) Grup rehberliği
D) Kişisel rehberlik
E) Psikolojik rehberlik

CEVAPLAR: 1.D 2.E 3.A 4.B 5.D 6.A 7.C 8.B

ÖZEL EĞİTİM

Özel eğitim ihtiyacı olan birey, "Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey" şeklinde tanımlanmaktadır. *Özel eğitim* ise bu bireylerin eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak amacıyla geliştirilmiş bireyselleştirilmiş eğitim programları aracılığıyla özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından uygun eğitim ortamlarında sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır.

Zedelenme, bireyin sahip olduğu organlarının yapısında ve işleyişinde çeşitli nedenlere bağlı olarak bozulmalar olması durumu olarak tanımlanmaktadır.

Yetersizlik, bireyin yaşadığı zedelenme sonucunda sahip olduğu organının işlevini yerine getirememesidir.

Engel, bir yetersizlik sonucunda bireyin toplumsal yaşamda akranlarının gerçekleştirebildiği rolleri gerçekleştirememe durumu olarak tanımlanmaktadır.

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Zihinsel yetersizlik, 22 yaşından önce ortaya çıkan, hem öğrenme, akıl yürütme, problem çözme gibi zihinsel işlevlerde hem de bireylerin günlük yaşamlarında gerçekleştirdikleri kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin toplamı olan uyumsal davranışlarda önemli sınırlılık durumudur.

- Zeka düzeyi puanları 70 ve altındadır.
- Dikkat süreleri çok kısadır.
- Yeni bilgileri kısa süreli ve uzun süreli belleğe depolamada problem yaşarlar.
- Birçok akademik alanda normal gelişim gösteren akranlarına göre geridir.
- Akranlarına göre daha yavaş öğrenmekle birlikte soyut kavramları öğrenmede zorluk yaşarlar.
- Yeni öğrenmelere karşı motivasyonları düşüktür.
- Dilin anlama ve ifade etme boyutunda sorun yaşarlar.
- Sosyal becerilerde yetersizlik ve sosyal kabulde problem yaşayabilirler.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER

Nörogelişimsel bir bozukluk olup yaşamın erken dönemlerinde sosyal iletişim ile etkileşimde güçlük yaşama ve sınırlı yineleyici davranışlar sergileme gibi belirtilerle ortaya çıkan bir durumdur.

- Bir sosyal iletişim bozukluğudur.
- İsimlerine tepki vermeyebilir, insanlara karşı ilgisiz görünebilir.
- Beden dili kullanma konusunda sorun yaşayabilir.
- Zihin teorisinde sınırlılıklara sahiptir.
- Oyun becerileri sınırlıdır.
- Alıcı dil boyutunda güçlük yaşayabilirler.
- Sosyal dili anlamada zorlanırlar.
- Rutinlere aşırı bağlı olurlar.
- Bazı uyarılara aşırı duyarlı olabilirler.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLER

Normal zekâya sahip olmalarına karşın beynin atipik işleyişinden kaynaklı olarak bilgiyi işleme ve edinme biçimi bakımından akranlarından farklı özellikler gösterirler. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler okuma, okuduğunu anlama, yazılı ifade ve matematiksel akıl yürütme ile hesaplama alanlarında yaşanan güçlüklerle ön planla çıkmaktadır.

- Yapabilecekleri ve yapabildikleri arasındaki fark fazladır.
- Performanstaki değişkenlik fazladır.
- Disleksi olan öğrenciler okumada problem yaşar.
- İmla ve dil bilgisi kurallarında zorluk yaşar.
- Matematiksel hesaplamalarda zorlanabilirler.
- Güdülenme problemleri vardır, öğrenilmiş çaresizlik yaşarlar.
- Bazıları görsel ve işitsel algıda güçlük yaşayabilir.

*** *Okuma bozukluğu=Disleksi*

Yazılı anlatım bozukluğu=Disgrafi

Matematik bozukluğu=Diskalkuli

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER

Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler, dilin biçim, içerik ve kullanım bileşenlerinin bütünleştirilmesi sırasında bu bileşenlerin en az birinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle öğrenciler dil ve konuşma bozukluğu tanısı alabilirler.

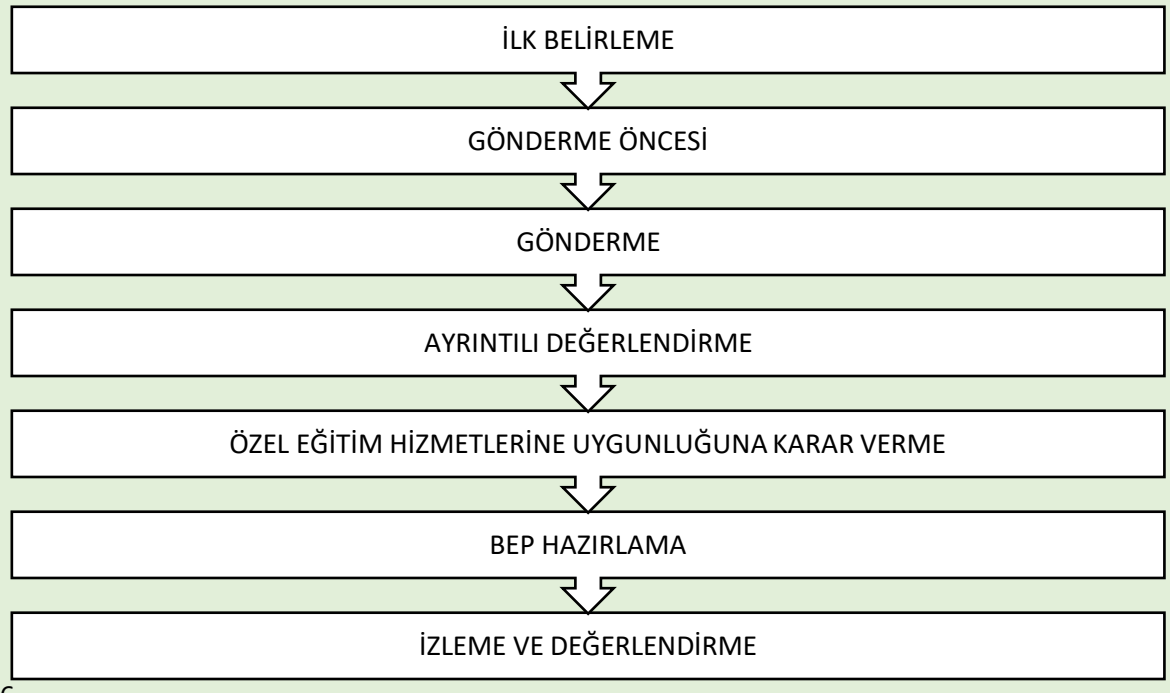
İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

İşitme duyarlılığının kısmi ya da tamamen yitirilmesinden kaynaklı özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmaktadır. İşitme yetersizliğinin sınıflandırılmasında işitme kaybının derecesine, kaybın ortaya çıktığı yaşa ve kaybın olduğu yere göre farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır.

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Gözün yapısında oluşan zedelenmeye bağlı olarak gözün görme işlevini gerçekleştirememesi durumuna görme yetersizliği denir. Görme yetersizliği olan öğrenciler, az gören ve kör olarak sınıflandırılabilir. Bu kavramları eğitsel açıdan ele alırsak az gören öğrenciler, yardımcı araçlar kullanarak ya da kendileri için yapılan çeşitli uyarlamalarla öğrenme süreçlerinde görme potansiyellerini kullanabilirler. Kör olan öğrenciler ise yardımcı araçlarla dahi materyalleri okuyamazken öğrenme süreçlerini ancak dinleyerek ve dokunarak sürdürebilirler.

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNE YÖNLENDİRME

Gönderme öncesi süreçte öğretmenlerin yapması gerekenler;

- Bilgi toplama
- Müdahale programı hazırlama
- Müdahale programını uygulama ve sonuçlarını değerlendirme

Müdahale programını hazırlarken öğretmenler;

- Program hedeflerinde,
- Öğretimsel süreçlerde,
- Sınıf yönetiminde,
- Sınıf ortamında uyarlama yapabilirler.

DESTEK EĞİTİM MODELLERİ

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için uygun destek eğitim modeline karar vermek, özel eğitim alanında yıllardır tartışılan bir konudur. Bu noktada karşımıza sıklıkla çıkan kavramlardan biri en az kısıtlayıcı ortamdır. En az kısıtlayıcı ortamın net bir tanımı yoktur. Her öğrenci için en az kısıtlayıcı ortam farklı bir yerleştirme seçeneği anlamına gelebilir. Ancak bu kavram genellikle öğrencinin normal gelişim gösteren arkadaşlarından, evinden, ailesinden ve toplumdan mümkün olduğunda az ayrılması anlamına gelir.

Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin devam edebilecekleri eğitim ortamları ya da yerleştirme seçenekleri en fazla kısıtlayıcı olandan en az kısıtlayıcı olana doğru aşağıda gibi sıralanmaktadır:

- Yatılı özel eğitim okul ve kurumları
- Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları
- Özel eğitim sınıfı
- Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
- Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PLANI (BEP)

BEP, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri eğitim programı temel alınarak öğrencinin gelişim özellikleri, eğitsel gereksinimleri ve performans düzeyleri doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren bireye özgü program olarak tanımlanmaktadır.

Bireyselleştirilmiş eğitim programının içeriğinde yer alması gereken bazı temel ögeler bulunmaktadır. Bunlar;

a) Öğrencinin demografik özelliklerinin tanımı
b) Öğrencinin eğitsel performans düzeyinin tanımı
c) Uzun dönemli ya da yıllık hedefler
d) Kısa dönemli hedefler
e) Öğretim yöntemleri ve materyaller
f) Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri
g) Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri
h) Ek hizmetler

Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Öğretim Uygulamaları

- Tüm öğrenciler öğrenebilir ve öğretmenler öğretebilirler.
- Her öğrencinin eğitimden en yüksek düzeyde faydalanma hakkı vardır.
- Her öğrencinin gelişimi takip edilmeli ve ilerleme gösterenler ödüllendirilmelidir.
- Her öğrencinin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır. Tüm öğrencilerin farklı, ortak ve kendine özgü ihtiyaçları vardır.

Öğretimini öğrencilere göre uyarlamak isteyen bir öğretmen aşağıda belirtilen alanlarda düzenlemeler yapabilir;

- Fiziksel düzenlemeler
- Sürece yönelik düzenlemeler
- Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler
- Öğretimsel düzenlemeler
- İşleyişle ilgili düzenlemeler

ÖZEL YETENEK

Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planında "Özel yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir." şeklinde yapılmıştır.

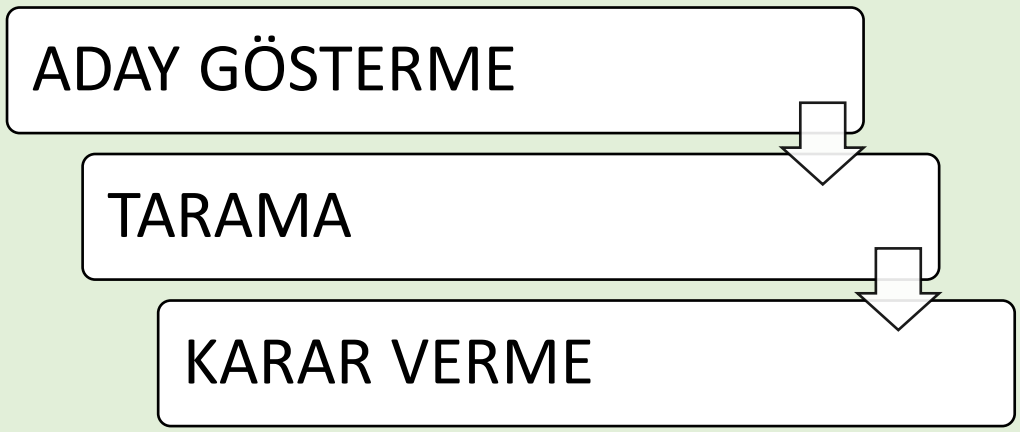
ÖZEL YETENEK KURAMLARI	ÜÇLÜ HALKA KURAMI	RENZULLİ Ortalama üstü yetenek, Yaratıcılık, Motivasyon
	BEŞGEN KURAMI	STERNBERG-ZHANG Mükemmellik, Nadirlik, Kanıt, Üretkenlik, Değer
	BULANIK KURAM	SAK Yatkınlık, Uyarıcı koşul, Etkileşim
	AYRIMSAL ÜSTÜN ZEKA VE ÜSTÜN YETENEK KURAMI	GAGNE Öğrenme-uygulama, Katalizör, Şans boyutu

Özel yeteneklilerin özellikleri;

- Akranlarına göre erken ve ileri düzeyde dil gelişimi olması,
- Genellikle erken okuma ve okumayı kendiliğinden öğrenme,
- Asenkronize gelişim gösterme, (Zihinsel gelişim hızlı, fiziksel gelişim yeterli değil)
- Empati, sorumluluk gibi özelliklerde erken gelişim gösterme,
- Duygusal açıdan hassas olma,
- Liderlik eğilimi gösterme,
- Meraklı olma, çok soru sorma,
- Yaşından ileri düzeyde mizah yeteneği olması,
- Mantık, muhakeme gibi becerilerde erken ve hızlı gelişim gösterme,
- Mükemmeliyetçilik eğilimi gösterme,
- Sosyal, toplumsal olaylara, evrensel değerlere karşı duyarlı olma,
- Geniş hayal gücü ve yaratıcılık gösterme,
- Geniş ilgi alanına sahip olma ve bazı konulara derin ilgili olma

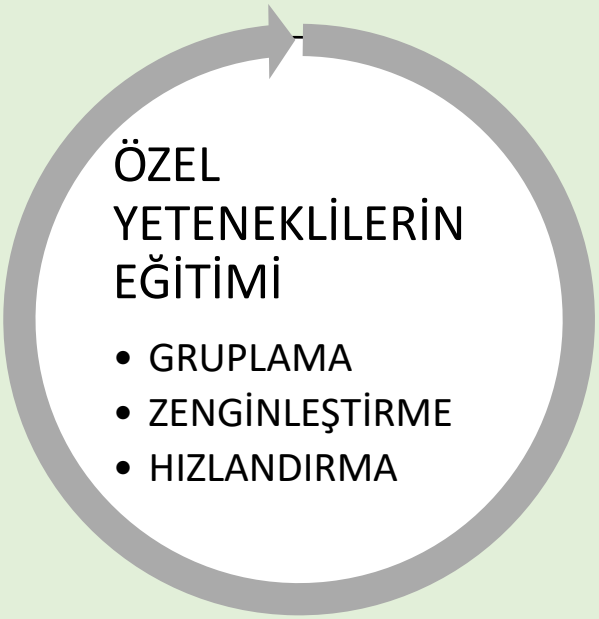
Savantlar, zihinsel sınırlılıklarla beraber en az bir alanda normalüstü yeteneğe sahip olan kişilerdir. **Williams sendromu** olanlar da savant kişiler gibidir ancak onların aksine oldukça sosyaldirler. Özel öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler de iki kere özel bireyler için örnek oluşturabilirler. **Deha çocuklar** da özel yetenekli çocuklar kategorisinde yer alıp çocuk yaşta yetişkin performansı gösteren çocuklardır.

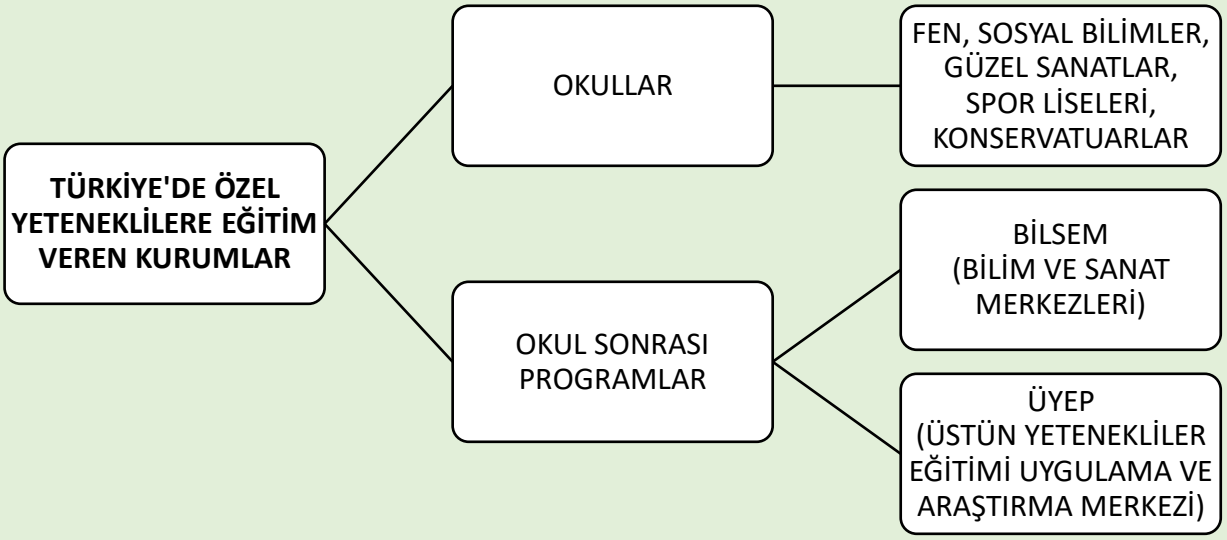
ÖZEL YETENEKLİLERİN TANIMLANMASI

***** Bireysel zeka testleri:**

- ASIS (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği),
- SB (Stanford-Binet Zekâ Testi),
- WÇZÖ (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği)

ÖZEL YETENEKLİLERİN ÖĞRETMENLERİ;

• Öğrencinin görevlerini onun düzeyine ve hızına uygun vermelidir.

• Ödevlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermemelidir.

• Farklı öğrenme ve öğretme teknikleri, malzeme ve araç-gereç kullanmalıdır.

• Tartışma, proje ve drama çalışmalarına önem verilmelidir.

• Analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren çalışmalar yapmalıdır.

• Grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem vermelidir.

• Öğrencileri zaman zaman liderliklerini geliştirmeye teşvik etmelidir.

• Başarılarını çocuğun kendi performansı içerisinde değerlendirmelidir.

• Öğrencinin akademik ve sosyal-duygusal gelişimiyle ilgili anne ve babalarla sürekli iş birliği içerisinde olmalıdır.

• Akademik konuların dışında sanat ve spor gibi alanlardaki bilgi ve becerilerinin de gelişmesini desteklemelidir.

• Çocuğun başarılarını mutlaka ödüllendirmelidir.

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK TARAMA SORULARI

1. **Rehberliğin kurucusu olarak bilinen ve rehberliği ilk kez tanımlayan Frank Parsons'ın tanımladığı rehberlik türü aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Mesleki rehberlik
   B) Eğitsel rehberlik
   C) Kişisel rehberlik
   D) Sosyal rehberlik
   E) Bireysel rehberlik

2. Bireyin tipik gelişim gösteren akranlarıyla olabildiğince aynı eğitim ortamına yerleştirilmesi, eğitim gereksinimlerinin genel eğitim okullarından ve çevreden kopmadan en iyi şekilde karşılanması hem yasal hem de eğitsel bir gerekliliktir. **Yapılan bu açıklama ile özel eğitimin hangi ilkesine vurgu yapılmıştır?**

   A) Bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanması
   B) Bireysel farklılığın dikkate alınması
   C) En az kısıtlayıcı ortam ilkesi
   D) Bireyin ilgi ve yeterliliklerinin dikkate alınması
   E) Eğitimsel ihtiyacının dikkate alınması

3. **Aşağıdakilerden hangisi rehberlik kavramıyla bağdaşmaz?**

   A) Rehberlik sistemli bir yardım sürecidir.
   B) Rehberlik bireyin öznel dünyasına yöneliktir.
   C) Rehberlik bireyin alternatifler üretmesine yardım sürecidir.
   D) Rehberlik doğru olan bir görüşü bireye kabul ettirme söz konusudur.
   E) Rehberlikte bireyin kendini anlaması ve değerlendirmesi yönünde yardımcı olunur.

4. **Aşağıdakilerden hangisi, bir rehberlik örgütünde bulunan başlıca servis birimlerinden değildir?**

   A)Oryantasyon
   B)Yöneltme ve Yerleştirme
   C) İzleme ve Değerlendirme
   D) Araştırma ve Değerlendirme
   E) Kendini Gerçekleştirme

5. **Sınavlarda heyecanlandığını ve stresle başa çıkamadığı için başarısız olduğunu belirterek yardım isteyen öğrenciye hangi alanda rehberlik hizmeti verilir?**

A) Tamamlayıcı
B) Eğitsel
C) Kişisel-Sosyal
D) Mesleki
E) Geliştirici

6. **Okul rehberlik hizmetlerinden birinci dereceden sorumlu olan rehberlik görevlisi kimdir?**

A) Koordinatör Rehber Öğretmen
B) Okul Müdürü
C) Sınıf Rehber Öğretmenleri
D) İlçe Milli Eğitim Müdürü
E) Psikolog

7. Bir televizyon programına katılan psikolojik danışman yapmış olduğu konuşmada "Öğretmenler çocukların fizyolojik, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimlerine ilişkin bilgi sahibi olmalıdırlar. Çünkü öğrencilerinin her birinin bu alanlardaki gelişimlerini desteklemek gibi bir görevleri de bulunmaktadır. Öğretmenlerin eğitim-öğretim etkinliklerinin her alanına önem veren bir kişiliğe sahip olması, onların başarılı bireyler yetiştirmelerinin önünü açacaktır." demiştir.
Psikolojik danışman, bu ifadesiyle aşağıdaki rehberlik işlevlerinden hangisini vurgulamıştır?

A)Önleyici B) Uyum sağlayıcı C)Tamamlayıcı
D) Yöneltici E)Ayarlayıcı

8. Ahmet ilkokula başladıktan kısa bir süre sonra okul rehberlik servisi tarafından rehberlik ve araştırma merkezine yönlendirilmiştir. Rehberlik ve araştırma merkezinde (I) Ahmet'in kendi sınıfında kaynaştırma eğitimi alması kararlaştırılmıştır. (II) Ahmet sınıf arkadaşları tarafından her zaman kabul görmüş ve oyunlara dâhil edilmiştir. (III) Öğretmeninin kendisine sağladığı destekler sayesinde bulunduğu sınıfın müfredatına yetişmeye çalışmıştır.
Verilen bu örnekte numaralandırılmış cümleler sırasıyla aşağıdaki kaynaştırma katmanlarından hangilerine örnektir?

A) Öğretimsel - Fiziksel - Sosyal
B) Fiziksel - Öğretimsel - Sosyal
C) Sosyal - Fiziksel - Öğretimsel
D) Fiziksel - Sosyal - Öğretimsel
E) Öğretimsel - Sosyal – Fiziksel

9. Aşağıdakilerden hangisi ortaöğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunun üyeleri arasında yer almaz?

A) Disiplin kurulu üyelerinden bir temsilci
B) Her sınıf seviyesinden en az birer sınıf rehber öğretmeni
C) İlçe rehberlik ve araştırma merkezinden bir temsilci
D) Okul-aile birliğinden bir temsilci
E) Eğitim kurumunda görevli müdür yardımcıları

10. Aşağıdakilerden hangisi ilkokul düzeyindeki öğrencilere mesleki rehberlik hizmetleri sunulurken dikkat edilmesi gereken temel ilkelerden değildir?

A) Mesleki gelişimin bir süreç içerisinde gerçekleştiğini benimseyerek çocuğun içinde bulunduğu mesleki gelişim görevlerini desteklemek
B) Öğretim hedefleri uygulamalarında mesleki rehberlik hedeflerini de dikkate almak
C) Çocukların, bütün mesleklerin gerekli ve önemli olduğunu kavramalarına çalışmak
D) Çocuklara, yeterince çaba gösteren herkesin her mesleği başarıyla yapabileceği anlayışını öğretmek
E) Meslekleri, kadın-erkek meslekleri şeklinde gruplamalarına engel olmak

11. Aşağıdakilerden hangisi, gelişimsel rehberlik anlayışına uygun rehberlik programı hazırlarken göz önünde bulundurulacak kurallar arasında değildir?

A) Öğrencilerin gelişim görevlerine uygun yeterliklerinin belirlenmesi
B) Öğrencilere kazandırılması istenen davranışların gözlemlenebilir şekilde tanımlanması
C) Rehberlik hizmetine ihtiyacı olmayan öğrencilerin program dışında tutulması
D) Kazandırılması istenen davranışlara uygun etkinliklerin planlanması
E) Uygulanacak etkinliklerin öğretim programlarıyla kaynaştırılması

12. İlkokula yeni başlayan Can, iki gün okula gittikten sonra ağlayarak annesine artık okula gitmek istemediğini söyler. Annesi, Can'ın okula neden gitmek istemediğini anlamaya çalışır. Sonunda Can'ın okulda tuvalet ihtiyacını nasıl karşılayacağını bilmediğini, iki gündür bu yüzden okulda çok zorlandığını öğrenir.
Buna göre Can'ın okula gitmekte zorlanması aşağıdaki rehberlik hizmetlerinden hangisinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır?

A) İzleme ve değerlendirme
B) Bireyi tanıma
C) Bilgi toplama ve yayma
D) Müşavirlik
E) Oryantasyon

13. Öğrencilere; çeşitli bireyi tanıma teknikleri uygulayan fakat bunların değerlendirme sonuçlarına göre herhangi bir çalışma yapmayan okul psikolojik danışmanı, aşağıdaki bireyi tanıma ilkelerinden hangisine aykırı davranmıştır?

A) Bireyi tanıma hizmetleri takım hâlinde çalışmayı gerektirir.
B) Bireyi tanıma hizmetleri sürekli olmalıdır.
C) Bireyi tanımada uygulanan teknikler amaç değil, araç olmalıdır.
D) Bireyi tanıma tekniklerinde uygulanan ölçekler geçerli ve güvenilir olmalıdır.
E) Bireyi tanımada uygulanan teknikler bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

14. Aşağıdakilerden hangisi eğitimde rehberlik hizmetlerinin ortaya çıkmasını etkileyen sosyolojik etkenlerden biri değildir?

A) Mesleklerin yapısında ve iş yaşamındaki değişiklik
B) Topluma ve kültüre karşı yabancılaşma
C) Eğitimde bireyin bütüncül gelişiminin önemsenmesi
D) Toplumlar arası kültürel alışverişin hızlanması
E) Kuşaklar arası çatışmalar

15. Lise öğrencisi Nur duygularını ifade etmekte ve karar vermekte zorlanmaktadır. Ayrıca kişiler arası ilişkilerinde kendine güven duymamaktadır.
Buna göre Nur'a sunulması gereken rehberlik hizmeti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişisel
B) Eğitsel
C) Tamamlayıcı
D) Ayarlayıcı
E) Mesleki

CEVAPLAR: 1.A 2.C 3.D 4.E 5.B 6.B 7.C 8.D 9.C
10.D 11.C 12.E 13.C 14.C 15.A

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 4: EĞİTİMDE ARAŞTIRMA VE AR-GE ÇALIŞMALARI

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

ARAŞTIRMA VE ARAŞTIRMA SÜRECİ

Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın en temel yolu araştırmadır, bilimdir ve bu süreçte bilimsel yöntem kullanılır.

Bilimsel yöntem, bilimlerin ortaklaşa kullandıkları betimleme ve açıklama yollarını kapsayan bir yanı ile eylemsel diğer yanı ile düşünsel bir süreçtir.

Bilimsel yöntemin aşamaları;

a) Problemin fark edilmesi,
b) Problemin tanımlanması,
c) Çözüm önerilerinin tahmini,
d) Araştırma yönteminin geliştirilmesi,
e) Verilerin toplanması ve analizi,
f) Karar verme ve yorumlama

Bilimsel araştırma bir problem ile başlar. Problem, araştırma ile çözüm bulmayı planlandığınız sorundur. Bunun için öncelikle bir *araştırma fikri* bulunmalıdır.

İYİ BİR ARAŞTIRMA PROBLEMİNİN ÖZELLİKLERİ

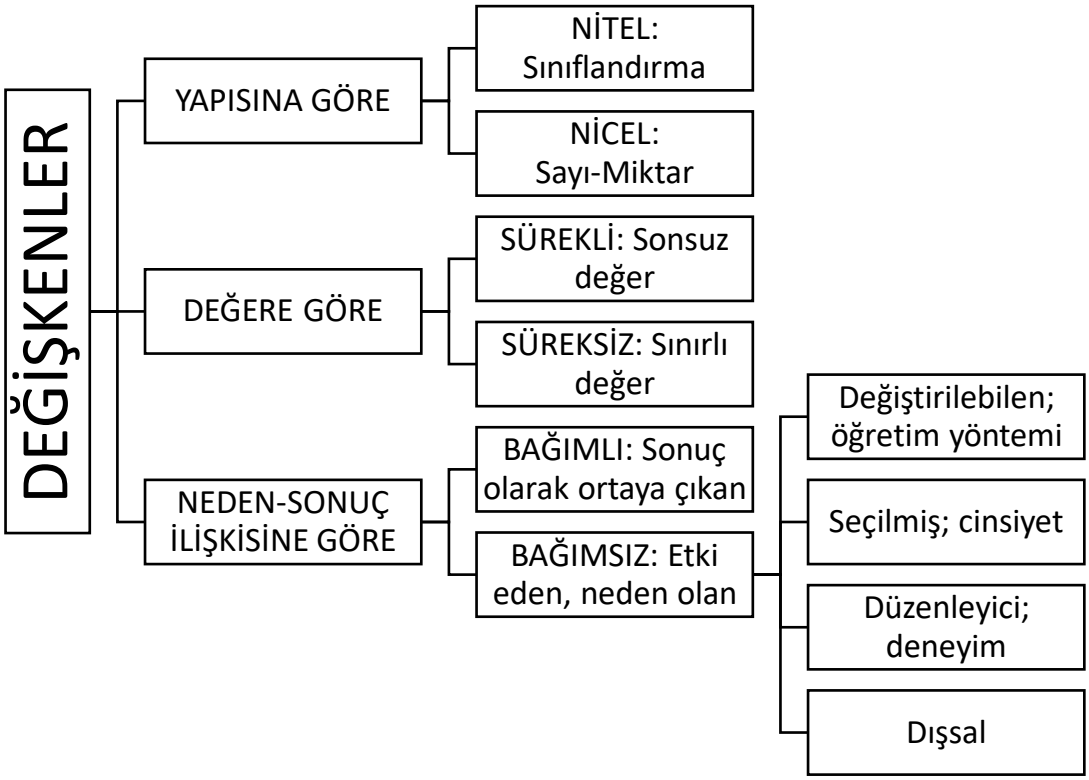
AKLA YATKIN OLMALI	ANLAMLI OLMALI	AÇIK VE ANLAŞILIR OLMALI
SINANABİLİR OLMALI	ÇOK GENİŞ YA DA DAR KAPSAMLI OLMAMALI	ORİJİNAL VE ÖZGÜN OLMALI
	ETİK OLMALI	

Araştırma problemi belirlendikten sonra detaylı bir alanyazın taramasına ihtiyaç vardır;

• Birincil kaynaklar (Araştırma raporları, tezler, araştırma makalelerinin yayınlandığı dergiler, özgün kitaplar)

• İkincil kaynaklar (Ansiklopediler, çeşitli kaynaklardan üretilen kitaplar, derleme makaleleri vb.)

Değişken; bir durumdan diğerine farklılık gösteren bir özelliktir.

Araştırma problemi tanımlandıktan sonra araştırma amacı şekillenmiş olur ve hipotez oluşturulur. *Hipotez,* araştırmada test edilmek üzere oluşturulan ifadelerdir.

- Sıfır (null) hipotezi, farkın veya korelasyonun olmadığına yöneliktir. İstatistiksel hipotez olarak da isimlendirilir.
- Araştırma (alternatif) hipotez ise farkın veya korelasyonun var olduğuna yöneliktir.
- İlişkinin (korelasyonun veya farkın) yönü belli ise yönlü (tek yönlü) hipotez olarak adlandırılır. İlişkinin yönü belli değilse yönsüz (iki yönlü) olarak adlandırılır.

Araştırmanın önemi, problemi tanımlarken genel olarak vurgulanmakla birlikte, özellikle tezlerde ve raporlarda ayrı bir başlık altında verilmesi beklenir.

Sayıltı, araştırmaya temel alınan ve doğruluğunun ispatlanmasına gerek duyulmadan kabul edilen önermelerdir.

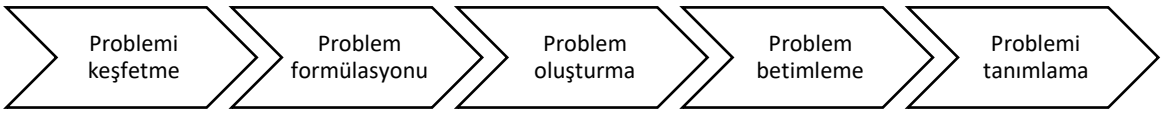
Sınırlılıklar, araştırmacının kontrol edemediği ancak araştırma sonuçlarını negatif olarak etkileyebileceğini düşündüğü noktalardır.

Tanımlar, araştırma kapsamında pek fazla bilinmeyen veya yoruma açık olabilecek kavramlar tanımlanır.

Torrance yaratıcı düşünmede orijinallik, esneklik, ayrıntılılık olması gerektiğini dile getirir. Yaratıcı problem bulma stratejileri;

- Temel ihtiyaçların araştırılması
- Kasıtlı sınırları olan bir problem alanı tanımlamak
- Probleme kasıtlı olarak farklı bakış açıları uygulamak
- Sorgulamayı bir problemin bağlamına ve paydaşlarına doğru genişletmek

<u>Yaratıcı problem bulma hiyerarşisi;</u>

Arama Motoru, Özellikle World Wide Web'de belirli siteleri bulmak için kullanılan, kullanıcı tarafından belirtilen anahtar sözcüklere veya karakterlere karşılık gelen bir veri tabanındaki ögeleri arayan ve tanımlayan bir programdır.

Portal, diğer internet sitelerine bağlantıların, genellikle alfabetik olarak listelendiği sitedir.

Bilimsel dizinler (bibliyografik dizinler veya bibliyografik veri tabanları) disiplin, konu veya yayın türüne göre düzenlenen dergi listeleridir.

Arama motoruna:

- “nitel araştırma” yazıldığında; nitel araştırma kelime grubunu içeren sonuçlar karşınıza çıkar.
- “nitel araştırma” “-covid” yazıldığında araştırma sonuçları içerisinden covid ifadesi ayıklanmış olur.
- “nitel araştırma” or “durum çalışması” yazıldığında iki terimden herhangi birini içeren sonuçlar karşınıza çıkar.

Akademik Amaçlı Kullanılabilecek Arama Motorları ve Portalları:

Google Scholar tez.yok.gov.tr BASE PLOS ONE Classhook References.net Quotes.net	Google Books Dergipark Internet Modern History Sourcebook History Engine CORE	Google Trends Science.gov Wolfram Alpha Ethnologue Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus

ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ

Evren, soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği büyük gruptur. (Hedef evren: Ulaşılmak istenilen ama ulaşılması güç olan soyut evren. Ulaşılabilir evren: Gerçek seçim yapılan somut evren.)

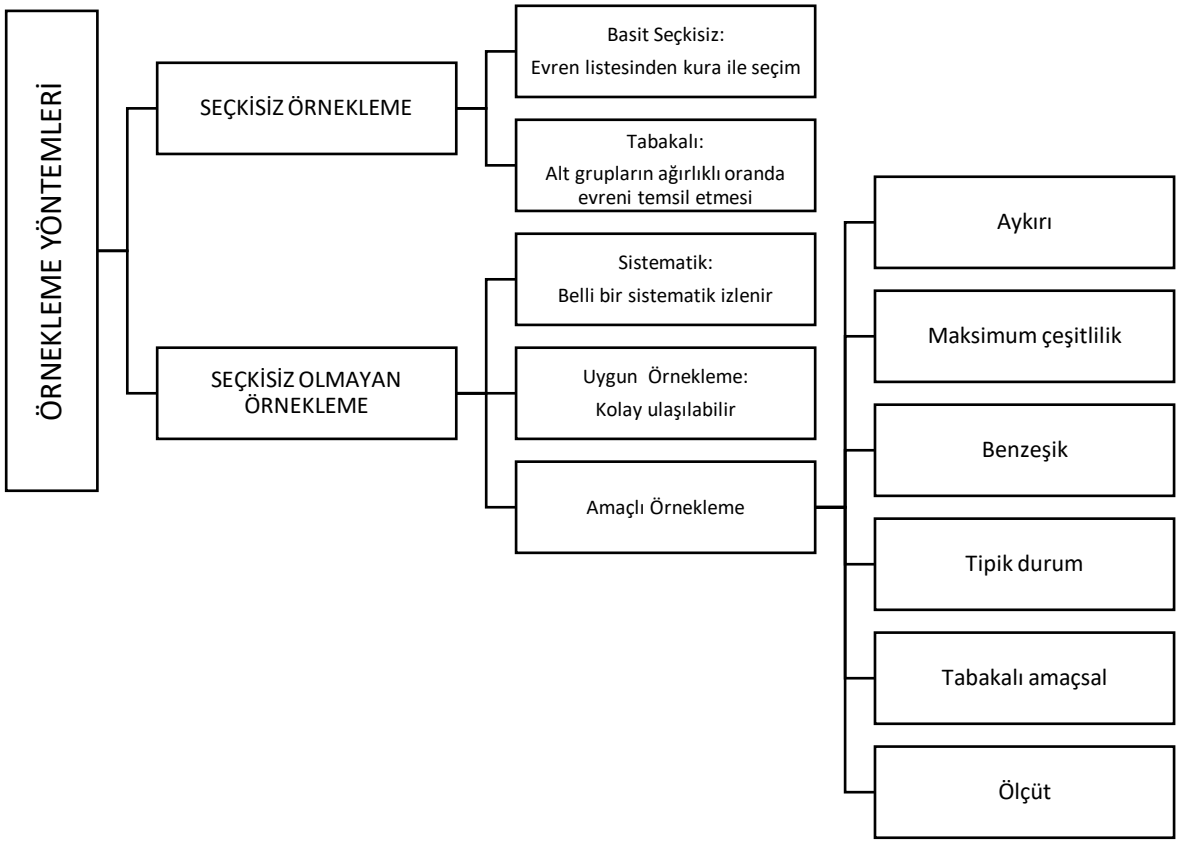
Evren birimi, Araştırma sonuçlarının geçerli olacağı evrenin sınırlandırılmış parçasıdır.

Sayım, evrenin tüm birimlerine ulaşılarak bilgilerin toplanmasıdır.

Örneklem, özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçasıdır.

Örnekleme, evrenin özelliklerini belirlemek, tahmin etmek amacıyla onu temsil edecek uygun örnekleri seçmeye yönelik süreci ve bu süreçte gerçekleştirilen tüm işlemleri tanımlar.

Örneklem değer (İstatistik), Örneklemlerden elde edilen verilerden hesaplanan ve örneklemi betimlemede kullanılan değerlerdir.

NİCEL ARAŞTIRMALAR

Araştırmacının genelleme yapmak, tahminlerde bulunmak ve nedensellik ilişkisini açıklamak gibi amaçları vardır. Araştırma deseni, araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır. Olaylara nasıl bakıldığını ortaya koyar.

<u>İç geçerliği tehdit eden bazı faktörler;</u> deneklerin seçimi, deneklerin olgunlaşması, veri toplama aracı, deneklerin geçmişi, denek kaybı etkisi, ön test (deney öncesi ölçüm) etkisi, istatistiksel regresyon, etkileşme etkisi, beklentilerinin etkisi, dışsal değişkenlerin etkisi (Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin yüksekliği)

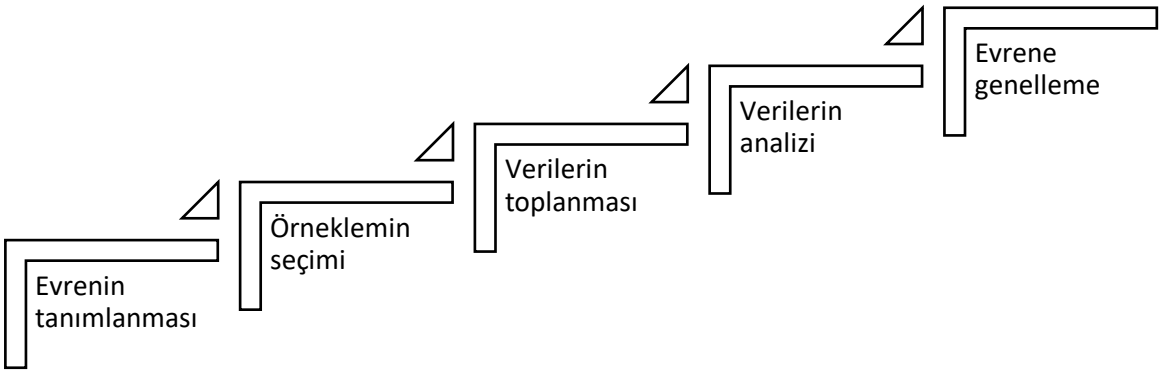
<u>Dış geçerliği tehdit eden faktörler;</u> örnekleme etkisi, beklentilerin etkisi ve ön test-deneysel değişken etkileşim etkisi olarak sıralanabilir. (Evrene genellenebilirlik etkisi)

Tarama Araştırmaları

Bir konuya veya olaya ilişkin var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmak amacıyla katılımcıların demografik özelliklerinin, görüşlerinin, yeterliklerinin veya ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre görece daha büyük örneklemler üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir.

- Anlık: Belirli zamanda mevcut durumun var olduğu şekli ile betimlenmesi
- Kesitsel: Değişkenler bir seferde ölçülür
- Boylamsal: Farklı zamanlarda yinelenen ölçümler
- Geçmişe dönük: Geçmişte yaşanan olayların yaşayan kişilerin görüşlerine göre yürütülen çalışmalar.

Tarama araştırma süreci;

Korelasyonel Araştırmalar

Korelasyonel araştırma, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır.

Keşfedici korelasyon, araştırmalarında değişkenler arasında karşılıklı ilişkiler belirlenmeye çalışılır.

Yordayıcı korelasyon, araştırmalarında değişkenler arası ilişkinin belirlenip bir veya daha fazla değişkenin bilinen değerinden diğer değişkenin bilinmeyen bir değeri belirlenmeye çalışılır.

Nedensel Karşılaştırma Araştırmaları

Ortaya çıkmış/var olan bir durumun veya olayın nedenlerini, bu nedenleri etkileyen değişkenleri veya bir etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik bir araştırma türüdür.

Deneysel Araştırmalar

Araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden-sonuç ilişkisini test etmektir.

Deneysel araştırma türleri;

1. Zayıf deneysel desenler: Seçkisizlik yok, iç geçerliliği tehdit eden faktörler kontrol edilemez. Zayıf deneysel desenler tek grup ön test-son test deseni, statik grup karşılaştırmalı desen ve statik grup ön test-son test deseni olmak üzere üçe ayrılır.
2. Gerçek deneysel desenler: Seçkisiz atama var. Gerçek deneysel desenler ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen, son test kontrol gruplu seçkisiz desen ve eşleştirilmiş seçkisiz desenler olmak üzere üçe ayrılır.
3. Yarı deneysel desen: Hazır gruplar üzerinde grup eşleştirmenin olduğu ancak seçkisiz atamanın olmadığı desenlerdir. Seçkisiz atamayı içermeyen bu desenlerde sadece iki farklı eşleştirme türü dikkate alınarak gruplar belirlenir. Bunlar eşleştirilmiş ve zaman serisi desenleridir.

Tek Denekli Araştırmalar

Tek denekli araştırma sadece bir ya da çok az sayıda deneğe ilişkin bulguların yorumlandığı yarı deneysel bir araştırma türüdür. Genel olarak bu desenler bir ya da bazı durumlarda birden çok denekle çalışılan ve değişimlerin grafiklerle izlendiği bir zaman serisi çalışması olarak tanımlanabilir.

NİTEL ARAŞTIRMALAR

Nitel araştırmalar, geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için gereklidir. Doğal ortam, temel araç olarak araştırmacı, doğrudan veri toplama, çoklu yöntemler, zengin betimlemeler, sürece yönelik, tümevarım ve tümdengelim veri analizi, araştırma desenlerinde esneklik, araştırmacının katılımcı rolü, yansıtıcılık ve bütüncül açıklama.

Nitel araştırmaların aşamaları;

- Çalışılacak olan konunun saptanması,
- Çalışmadaki katılımcıların belirlenmesi,
- Hipotezlerin üretilmesi,
- Verilerin toplanması,
- Verilerin analizi ve analizin yorumlanması.

:

NİTEL ARAŞTIRMALAR	DURUM ÇALIŞMASI: Derinlemesine durum incelemesi
	EYLEM ARAŞTIRMASI: Mesleki gelişim, eylem niteliği
	FENOMENOLOJİ ÇALIŞMALARI: Bireysel deneyimi evrensel nitelikte açıklamak
	ETNOGRAFİ ARAŞTIRMASI: Bir kültürün eksiksiz betimlenmesi
	ANLATI ARAŞTIRMASI: İnsanların deneyimlerini hikayelerle inceler
	TARAMA ARAŞTIRMASI: Bir grubun özelliklerini belirlemek
	KURAM OLUŞTURMA ÇALIŞMALARI: Toplanan ve analiz edilen verilere göre kuram geliştirme
	TARİHİ ARAŞTIRMA

KARMA ARAŞTIRMALAR

Araştırmacıların, nicel ve nitel yöntemlerin, yaklaşımların veya kavramların karışımlarını veya kombinasyonlarını tek bir araştırmada veya bir dizi araştırmada kullanması karma araştırmayı işaret eder.

Karma yöntemin aşamaları;

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİ

- Genel bilimsel araştırma etiği
- Araştırma-Katılımcı etiği
- Yayın etiği

VERİLERİN TOPLANMASI

Ölçme, birey ya da nesnelerin niteliklerinin uygun araçlar kullanılarak gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle gösterilmesidir.

Veri, araştırma kapsamında deneklerden elde edilen her tür bilgi veri olarak tanımlanmaktadır.

Geçerlik, belli araçları kullanarak elde edilen bilgilerin araştırmanın amaçlarına hizmet etmesidir.

Geçerlik Türleri
Kapsam Geçerliği İçeriğin uzman görüşüne dayalı değerlendirilmesi
Ölçüt Geçerliği Test puanlarının, ölçüt puanları ile ilişkili olması, Eş zaman/hâlihazır/uygunluk geçerliği (ölçüt aynı veya yakın bir zamanda ölçülmüşse) Yordama geçerliği (ölçüt daha sonra ölçülmüşse)
Yapı Geçerliği Testten elde edilen puanlar, testin ölçtüğünü varsaydığı kavramı/yapıyı ölçüyor mu? Test ölçtüğü özelliği nasıl bir yapısal model içinde ölçüyor?
Görünüş Geçerliği Teste ilişkin teknik olmayan bir özelliktir. Bir ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçüyor görünmesi durumudur.

***Geçerliği Etkileyen faktörler: Ölçme sonuçlarının güvenirliği, ölçme yöntemi ve madde sayısı, puanlayıcı yanlılığı ve uygulama koşulları geçerliği etkileyen faktörlerdir.

GÜVENİLİRLİK

Aynı ölçme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılığı ifade eder. Güvenirlik elde edilen puanların hatadan ne kadar uzak olduğunun bir göstergesidir.

Kuder Richardson (KR-20), bir test maddesine verilen cevaplar 1 (doğru) ve 0 (yanlış) ile puanlandığında veya evet/hayır gibi iki seçenekli olması durumunda kullanılır.

Cronbach Alpha (α), test puanlarının güvenirliğinin bir alt kestiricisi olarak kullanılır. Özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda sıklıkla kullanılır.

Testi yarılama (eş değer yarılar) yöntemi, testin iki eş (paralel) formundan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona dayalı olarak testin tümü için güvenirlik tahmini yapılmasını tanımlar.

Eş formlar yönteminde, bir aracın iki farklı eş formu aynı gruba aynı zaman diliminde veya kısa aralıklarla uygulanır.

Test tekrar test yöntemi, aynı aracın aynı gruba belli aralıklarla uygulanmasıdır.

Değerlendirmeciler arası tutarlılık, çok sayıda objenin belli bir özelliğe ne derece sahip olduğuna ilişkin iki veya daha fazla bağımsız gözlemcinin verdiği puanların güvenirliğini incelemede kullanılır.

Ölçmenin standart hatası, belli güven düzeyleri için testten alınan puanların gerçek puandan olan sapma miktarını hesaplamada kullanılır.

Gözlem, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin, belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecidir.

Görüşme , en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Yapılandırılmış görüşmede, araştırmacının belirli bir sırayla önceden hazırlamış olduğu sorular vardır. Yapılandırılmamış görüşme, araştırmacıya konuyla ilgili olabilecek maddelerin sorulmasında büyük serbestlik sağlar.

BİLİMSEL RAPORUN BÖLÜMLERİ

1. Başlık; yazar adı, çalışmanın genel yapısı
2. Özet; kısa, ayrıntılı ve çok yönlü
3. Giriş; çalışma problemi sunulur
4. Yöntem; nasıl yürütüleceği
5. Bulgular; istatistiksel sonuçlar
6. Tartışma; hipotez ile ilgili yorum
7. Kaynaklar; kullanılan kaynaklar
8. Ekler
9. Yazar notu

YAZIM KURALLARI

- Tez ve bilimsel makalelerde APA6 veya APA7 sitili kullanılır.
- Üst, alt, sağ, sol 2.54 cm boşluk olmalı
- 12 punto Times New Roman
- Sıkıştırılmış yazı karakteri olmamalı
- “0” ve “o” birbirine karıştırılmamalı
- Sayfa numarası sayfanın sağ üst köşesinde olmalı
- Üst bilgi sağ üst köşeye sayfa numarasından önce yazılmalı
- 10 ve 10’un üzerindeki sayılar rakam ile, altındaki sayılar yazı ile yazılır
- Matematiksel ifadelerde her bir ifadeden sonra boşluk bırakılır
- Şekil ve tablo gerekli ise kullanılmalı

KAYNAK GÖSTERİMİ

Tek yazarlı; Metin içi: Kılıç(2006) Metin sonu: (Kılıç,2006)

İki yazarlı; Her seferinde her ikisinin de soyadı belirtilir.

Üç, dört ya da beş yazarlı;

- Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz ve Kılıç (2022) çalışmalarında ……. [Metin içinde kaynağın ilk gösterildiği yerde yazarların tamamı verilir].
- Büyüköztürk vd. (2006) çalışmalarında [Kaynağın ilk geçtiği yerden sonraki paragraflardaki gösterimi.]

- Büyüköztürk vd. çalışmalarında [Kaynağın ilk geçtiği paragrafta tekrar vurgulanması gerektiğinde tarih yinelenmez.]

Altı ya da daha fazla yazarlı; Kaynak olarak gösterildiğinde metin içinde alıntının yapıldığı ilk yerde yalnızca ilk yazarın soyadı verildikten sonra "vd." eklenir ve virgülden sonra çalışmanın yayın yılı verilir.

Grupların yaptığı yayınlar;

- Alıntının yapıldığı ilk yerde: (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2015)
- Sonraki alıntılarda: (YÖK, 2015)

Aynı parantezde iki ya da daha fazla çalışma;

Aynı yazarın birden fazla çalışması aynı parantezde kaynak olarak gösterileceğinde ise yıllara göre sıralama yapılır. Baskıda olan yayınlar en sona eklenir.

- (Kılıç Çakmak ve Karataş, 2020, 2021)
- (Karataş, 2010, 2020, baskıda)

Aynı yazarın aynı yılda yayınlanmış birden fazla yayını kaynak olarak gösterileceğinde yayın yıllarının yanına sırasıyla a, b, c ve diğer harfler alfabetik olarak eklenir.

- (Kılıç Çakmak, 2004a, 2004b, 2004c; Kılıç, 2004, baskıda-a, baskıda-b)

Farklı yazarlara ait iki ya da daha fazla çalışma aynı parantez içinde kaynak olarak gösterileceğinde yazarların soyadlarına göre alfabetik sırada verilir. Kaynakların arasına noktalı virgül eklenir.

- (Karataş, 2018; Kılıç, 2003; Kılıç Çakmak, 2020)

<u>Kaynaklar listesinin düzenlenmesi ;</u>

- Kaynaklar ilk yazarın soyadına göre alfabetik sıraya konulur.
- Aynı yazarın farklı yıllarda tek başına yaptığı çalışmalar, yıl sırasına göre önce yapılan çalışmadan başlanarak düzenlenir.
- Aynı yazarın/yazarların aynı tarihli çalışmaları listelenirken çalışmanın adı alfabetik olarak sıralanır. Yayın yılından sonra a, b, c … şeklinde alfabetik olarak küçük harfler yerleştirilir.
- Aynı soyadlı farklı yazarların çalışmaları, yazarların isimleri dikkate alınarak alfabetik olarak sıralanır.

KAYNAK GÖSTERİMİNE İLİŞKİN ÖRNEKLER

Yayın türü	Kaynak listesindeki gösterimi	Metin içindeki gösterimi
Kitap	Karasar, N. (1999). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel yayın dağıtım.	Karasar (1999) …… şeklinde belirtmektedir. …….. olarak (Karasar, 1999).
Kitap bölümü	Şimşek, N. ve Kılıç, E. (2004). Davranışçı öğrenme kuramları. A. Ataman (Ed.), Gelişim ve öğrenme (s. 297-315). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.	Şimşek ve Kılıç (2004), davranışçılığı …….. şeklinde tanımlamaktadırlar. Davranışçılık, …… olarak tanımlanmaktadır (Şimşek ve Kılıç, 2004).
Makale	Kılıç Çakmak, E. (2007). Arayüz tasarımında yeni bir yaklaşım: Paralel öğretim tasarımı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(1), 1-22.	Paralel tasarım, Kılıç Çakmak (2007) tarafından …… şeklinde tanımlanmaktadır. Paralel tasarım, ……. şeklinde tanımlanmaktadır (Kılıç Çakmak, 2007)
Tez	Kılıç, E. (2002). Web temelli öğrenmede baskın öğrenme stilinin öğrenme etkinlikleri, tercihi ve akademik başarıya etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.	Kılıç (2002) tarafından yapılan tez çalışmasında …… ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. …… ile ilgili önerilerde bulunulmuştur (Kılıç, 2002).
Elektronik kaynak	Kılıç, E. (2000). Araştırmaların önemi www.gazi.edu.tr/web/ekilic adresinden alınmıştır.	Kılıç (2000), araştırma yapmanın önemini ……. şeklinde vurgulamaktadır. Araştırma yapmanın önemi…….. şeklinde vurgulanmaktadır (Kılıç, 2000).

ARAŞTIRMA VE ARAŞTIRMA SÜRECİ DEĞERLENDİRME SORULARI

1. **Araştırmalarda değişimin beklendiği, araştırma konusu olan değişkenlerin genel adı nedir?**

   A) Bağımlı değişken
   B) Bağımsız değişken
   C) Sanal değişken
   D) Kontrol değişken
   E) Model değişken

2. **Deney öncesi ve sonrası ölçmelerin yapıldığı, seçkisiz atama ile oluşturulmuş, deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grubu bulunan araştırma modeli aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Eşit zaman örenklemli model
   B) Tek gruplu son test model
   C) Sontest kontrol gruplu model
   D) Öntest-sontest kontrol gruplu model
   E) Zaman serisi model

3. "Nitel araştırma yöntemlerinden gözlem yöntemi eleştiriye çok açık bir yöntemdir çünkü ……."
   İfadesinde boş bırakılan yere hangisi getirilmelidir?

   A) Objektiftir
   B) Subjektiftir
   C) Bağımsızdır
   D) Nesneldir
   E) Hatasızdır

4. **Aşağıdakilerden hangisi nitel veri toplama yöntemleri arasında değildir?**

   A) Derinlemesine görüşme
   B) Odak grup
   C) Deney
   D) Yansıtma teknikleri
   E) Gözlem

5. I. Değişkenler kesin sınırlar ile saptanabilir ve bu değişkenler arasındaki ilişkiler ölçülebilir.
II. Araştırmacı olay ve olguları yakından izler, katılımcı bir tavır geliştirir.
Yukarıda açıklamaları verilen araştırma yöntemleri sırası ile hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A) Nitel araştırma- Nicel araştırma
B) Karma araştırma- Nitel araştırma
C) Nicel araştırma- Nitel araştırma
D) Nicel araştırma- Nicel araştırma
E) Karma araştırma- Nitel araştırma

6. Aşağıdakilerden hangisi güvenilirlik türleri arasında değildir?

A) Eşdeğer formlar
B) İç tutarlılık
C) Test-tekrar test
D) Bağımsız puanlayıcılar arasındaki uyum
E) Binişme-Aynılık

7. "Hakkında araştırma yapılacak sonlu evrenin bütün birimlerinin sayılması işlemine …… adı verilir."
Aşağıdakilerden hangisi boş bırakılan yer için en uygun ifadedir?

A) Örneklem
B) Birim
C) Evren
D) Sayım
E) Örnekleme

8. Sultan öğretmen fen bilimleri dersinde kavram yanılgılarının fazla olduğu "Isı ve Sıcaklık" konusunu anlatırken geleneksel anlatım yöntemlerinin dışına çıkarak farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanmış ve bunun sonucunda öğrencilerin başarısındaki değişimi gözlemlemiştir.

Buna göre öğretim sürecinde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişken aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken
A)	Öğrenci başarısı	Öğrenme ortamı
B)	Öğretim yöntemi	Öğrenci başarısı
C)	Öğrenci sayısı	Öğretim yöntemi
D)	Öğrenci başarısı	Öğretim yöntemi
E)	Öğrenme ortamı	Öğrenci başarısı

CEVAPLAR: 1.A 2.D 3.B 4.C 5.C 6.E 7.D 8.D

GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİKÇİLİK

Girişimci, toplumun istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları bir araya getiren, bu ihtiyaçları yerine getirirken risk alan, yeni bir ürün veya hizmet üreten kişidir. **Girişim;** bir işi yapmak için harekete geçme; **girişimcilik** ise girişimci olma durumunu ifade eder.

Öğretmenlerin girişimci davranışları; fırsatları tanıma (risk alma), inisiyatif alma ve risk yönetimi, inovasyon, bir projeyi planlama ve yönetme yeteneği ve dış kaynak arayışı olarak sıralanabilir

Türkiye'de girişimcilik ile ilgili yapılanlar;

- MEB, Talim Terbiye Kurulu,
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK),
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB)
- TÜBİTAK'ın çalışmaları bulunmaktadır.
- Eylem Planı'nda (2014-2018),
- MEB Stratejik Planı'nda (2010-2014),
- Onuncu Kalkınma Planı'nda yer almıştır.
- KOSGEB tarafından Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (GİSEP)

Eğitim araştırmaları açısından yenilik belirli bir birey veya grup açısından yeni olan ve benimsenmesiyle/kullanılmasıyla birlikte değişime neden olan şey veya fikirdir.

PROJE YÖNETİMİ

Planlama, bir ülke ya da bölgeye ait tüketim, yatırım, tasarruf, ihracat, ithalat ve benzeri temel ve sosyal büyüklüklerdeki değişiklikleri, belirli öncelikler gözetilerek önceden belirlenen akılcı hedefler doğrultusunda, belirli bir sürede etkilemek, yönlendirmek, kontrol etmek ve uzun dönemli karar alma sürecini düzenlemek için harcanan bilinçli çabadır.

Program, ortak hedefe yönelik sonuçların elde edilmesi amacıyla bir grup projenin düzenli olarak yürütülmesidir.

Proje, özgün bir ürün, hizmet veya sonucu yaratmak için yürütülen geçici bir girişimdir.

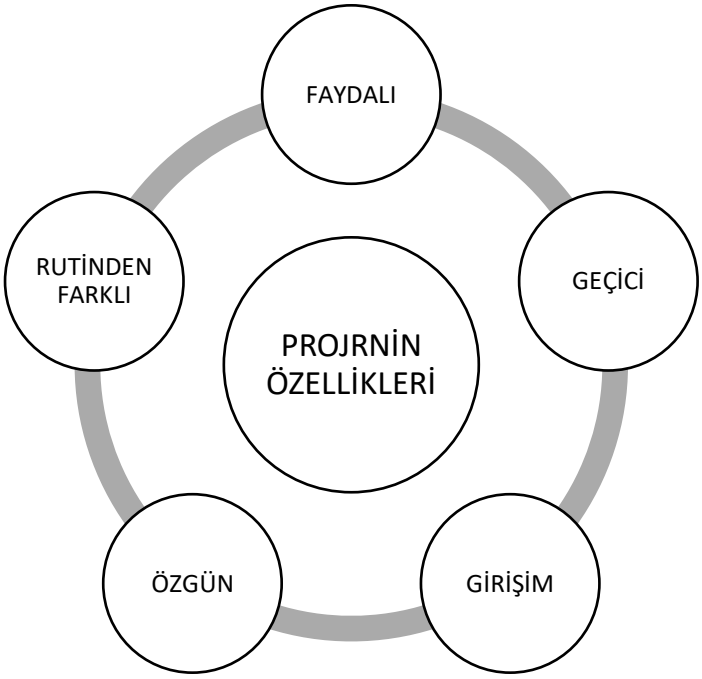
Neden projeye ihtiyaç duyulur?

• Birden çok işletmenin ve çok kişinin iş birliği yapması gereken durumlarda,

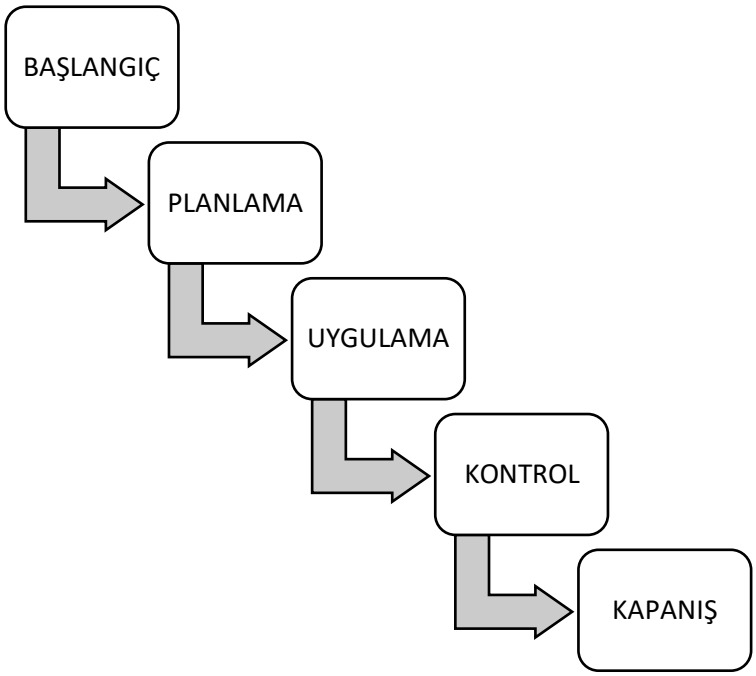
• Birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili olan kişilerin görevlere ayrılmasında

• İlk kez yapılacak olan işlerin planlama ve uygulamasında,

• Belirli bir sürede bitirilmesi zorunlu işlerde projeye duyulan ihtiyaç artar ve önem kazanır.

PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜ

ÇEVRİM İÇİ PROJE YÖNETİM ARAÇLARI

Çevrim içi proje yönetim araçları projeye ilişkin tüm dokümanların bir arada tutulmasını ve kolay erişimini sağlar, bu dosyaların sürümlerinin takibi kolay olur.

- ClickUp
- Wrike
- monday.com
- Kissflow Project
- nTask Manager
- Zoho Projects
- MeisterTask
- Freedcamp
- ActiveCollab

TÜBİTAK DESTEKLERİ

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) Projelerine başvurmadan önce proje yürütücüsü, araştırmacı ve danışmanların öz geçmişleri, ARBİS (Araştırmacı Bilgi Sistemi) bilgileri doğrultusunda sistem tarafından otomatik olarak oluşturulması beklenmektedir.

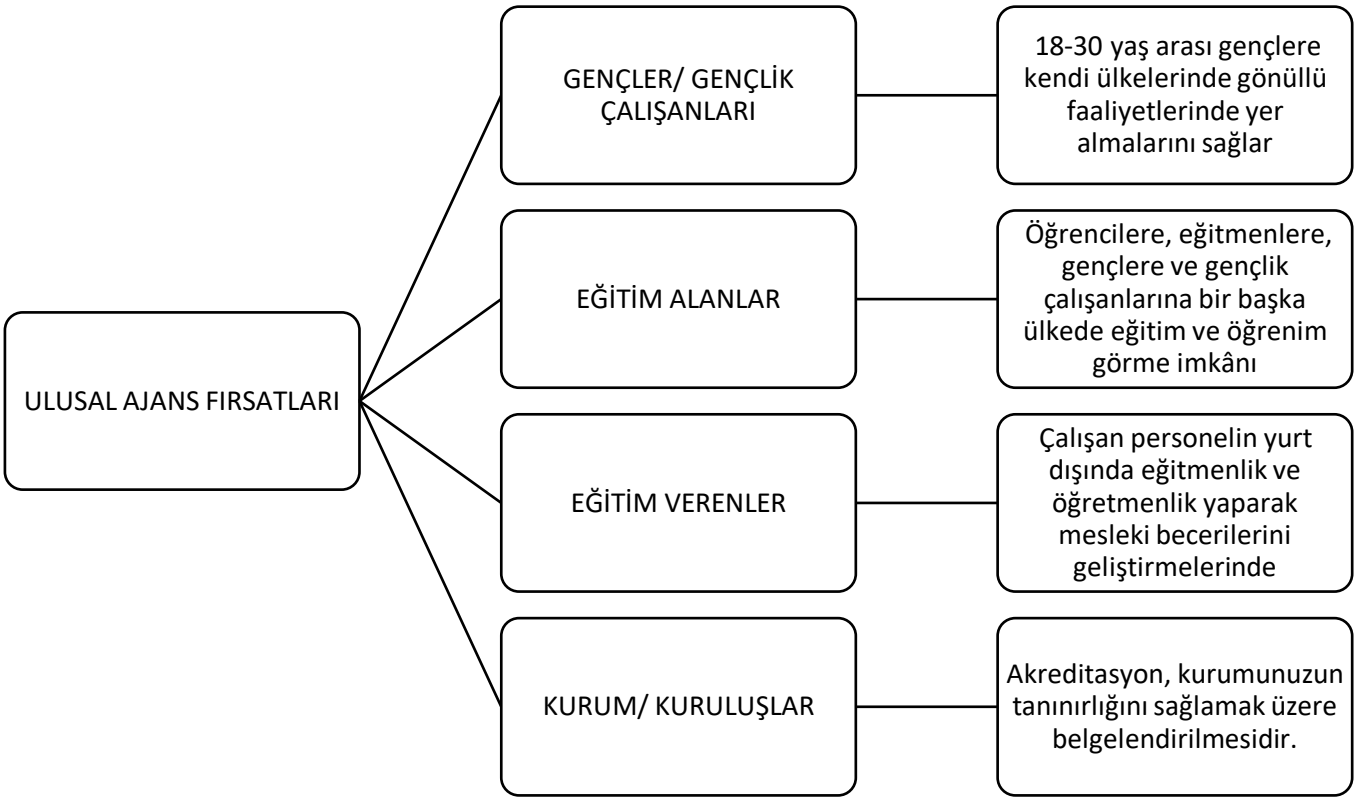
TÜBİTAK'ın Öğretmenler için desteklerine erişmek için https://www.tubitak.gov.tr/tr/ adresinden Destekler sekmesi ve Sonrasında Bilim ve Toplum Başlığı seçilmelidir.

- 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları;
- 4006 TÜBİTAK Bilim Fuarları Destekleme Programı
- 4008 Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Kapsayıcı Toplum Uygulamaları
- 2204-B Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması,
- 2204-A Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması,
- 2204-C Lise Öğrencileri Kutup Araştırma Projeleri Yarışması
- 2204-D Lise Öğrencileri İklim Değişikliği Araştırma Projeleri Yarışması

**** KOSGEB'in (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) Girişimcilik Eğitimlerinden ve AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerlileştirme Destekleri'nden yararlanılabilir. Ayrıca özellikle meslek liseleri için alt yapı projeleri ile 26 farklı Kalkınma Ajanslarından destek bulunabilir.

AVRUPA BİRLİĞİ DESTEKLERİ

- Türkiye, Avrupa Birliği (AB) topluluk programlarından 1999 yılından beri yararlanmaktadır.
- Türkiye Ulusal Ajansı (UA) 2002'den beri Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi altında bu görevi üstelenmiş
- 2003'te ise tüzel kişiliğe haiz Avrupa Birliği Bakanlığının ilgili kuruluşu hâline dönüşmüştür.
- 2018'de Dışişleri Bakanlığının bağlı kuruluşu olan Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olmuştur.

***Ulusal Ajans ortak veya ev sahibi kurum bulmak için **School Education Gateway** ve **eTwinning'i** araçlarını önermektedir. Ne var ki her iki platform da **European School Education Platform'a (ESEP)** taşınmıştır.

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

FİKRİ HAKLAR	SINAİ HAKLAR	DİĞER HAKLAR
İlim ve edebiyat eserleri	Marka	Ticaret ünvanları
Musiki eserleri	Patent/Faydalı model	Bitki ıslahatçı hakları
Güzel sanatlar eserleri	Tasarım	Tescilsiz haklar
Sinema eserleri	Endüstriyel tasarım	Ticari sırlar
Harita ve krokiler	Coğrafi işaret	İnternet alan adları
Teknik çizimler	Know-How	
Veri tabanları	Entegre devre topografyaları	

EĞİTİMDE ARAŞTIRMA VE AR-GE ÇALIŞMALARI TARAMA SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi seçkisiz örnekleme türlerindendir.

A) Tabakalı örnekleme
B) Amaçsal örnekleme
C) Sistematik örnekleme
D) Uygun örnekleme
E) Ölçüt örnekleme

2. Bir öğretmen öğrencilerin akademik motivasyonları ile öğrenme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek istemektedir.
Böyle bir araştırma konusu için aşağıdaki araştırma desenlerinden hangisinin kullanılması uygundur?

A) Deneysel desen
B) Korelasyonel desen
C) Fenomenolojik desen
D) Etnografik çalışma
E) Metaanaliz

3. Aşağıdaki örnek-değişken türü eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

A) Boy-Sürekli değişken
B) Cinsiyet-Süreksiz değişken
C) LGS puanları-Nicel değişken
D) Sosyoekonomik düzey- Nicel değişken
E) Cinsiyet-Nitel değişken

4. İngilizce dersinde sene sonuna kadar 10 ünite işleyen Selim öğretmen son yaptığı sınavda sadece altı üniteden soru hazırlamıştır.
Bu durumun aşağıdaki geçerlilik türlerinden hangisini azalttığı söylenebilir?

A) Ölçüt geçerliliği
B) Görünüş geçerliliği
C) Yapı geçerliliği
D) Uygunluk geçerliliği
E) Kapsam geçerliliği

5. Bir öğretmen fen bilimleri dersinde deneylerle fen öğretimi gerçekleştirecektir. Ancak deneylerle öğretim grubuna dahil edeceği öğrencilerin; fen dersi not ortalamalarının 50'den düşük olması, öğrencinin herhangi bir kursa gitmiyor olması ve derslerine düzenli bir şekilde devam ediyor olmaları şartlarını belirlemiştir.
Öğretmen deneylerle fen öğretimi için belirlediği grubu hangi örnekleme yöntemiyle seçmiştir?

A) Uygun örnekleme
B) Sistematik örnekleme
C) Tabakalı örnekleme
D) Ölçüt örnekleme
E) Maksimum çeşitlilik örnekleme

6. Aşağıdakilerden hangisi fikri haklar içerisinde yer almaz?

A) Sinema eserleri
B) Musiki eserleri
C) Coğrafi işaret
D) Teknik çizimler
E) Edebiyat eserleri

7. Bilimsel araştırması için literatür taraması yapan bir öğretmen **iklim değişikliği** ifadesini aradığı metinlerde tek tek bulmak yerine, kelime grubu olarak listelemek istiyor. Aynı zamanda **cilt kanseri** kelime grubunu da aramalarından ayıklamak istiyor. Buna göre araştırmacının aşağıdakilerden hangisini arama motoruna yazması uygun olur?
A) *iklim değişikliği* ve -cilt kanseri-
B) "iklim değişikliği" "-cilt kanseri"
C) "iklim değişikliği" or "cilt kanseri"
D) "cilt kanseri" ve –iklim değişikliği-
E) "cilt kanseri" or *iklim değişikliği*

8. **Radyoda yaptıkları programa ilişkin izleyicilerinin düşüncelerini merak eden programcıların, bu amaçla hazırladıkları soruları izleyicileri olan gençlere yazılı olarak vererek cevaplandırmalarını istemeleri hangi yöntemle gerçekleştirilmektedir?**

A) Gözlem
B) Görüşme
C) Anket
D) Olay inceleme
E) Standart test

9. Bilimsel raporun bölümleri ile ilgili verilenlerden hangisi yanlıştır?

A) Başlık bölümünde yazar adı verilmelidir.
B) Giriş bölümünde çalışmanın problemi sunulur
C) Özet bölümü uzun ve ayrıntılı olmalıdır.
D) Yöntem bölümü araştırmanın nasıl yürütüldüğünü içermelidir.
E) Bulgular bölümünde istatistiksel sonuçlar verilmelidir.

10. I. Deneklerin seçimi
II. Denek kaybı etkisi
III. Ön test etkisi
IV. Veri toplama aracı

Yukarıdakilerden hangileri iç geçerliliği etkileyen faktörlerdendir?

A) I,II ve III
B) I ve IV
C) II,III ve IV
D) I,II,III ve IV
E) II ve III

CEVAPLAR: 1.A 2.B 3.D 4.E 5.D 6.C 7.B 8.C 9.C 10.D

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 5: EĞİTİMDE KAPSAYICILIK

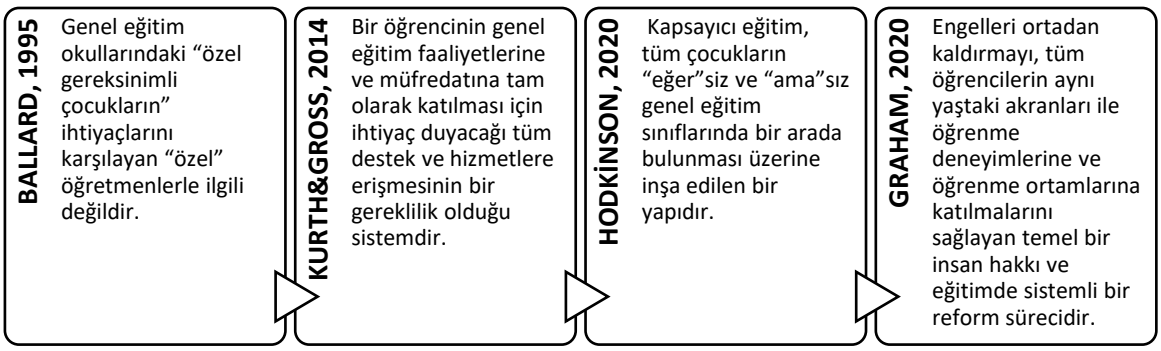
HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

KAPSAYICI EĞİTİM ANLAYIŞI

Kapsayıcı eğitim, her bir öğrencinin kendi öğrenme ve gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda eğitime erişimini, eğitim ortamlarına katılımını ve bu doğrultuda onlarla ilgili profesyonellerin desteklenmesine yönelik süreçleri gerektiren bir "anlayış"tır.

Farklı araştırmacıların kapsayıcı eğitim tanımları;

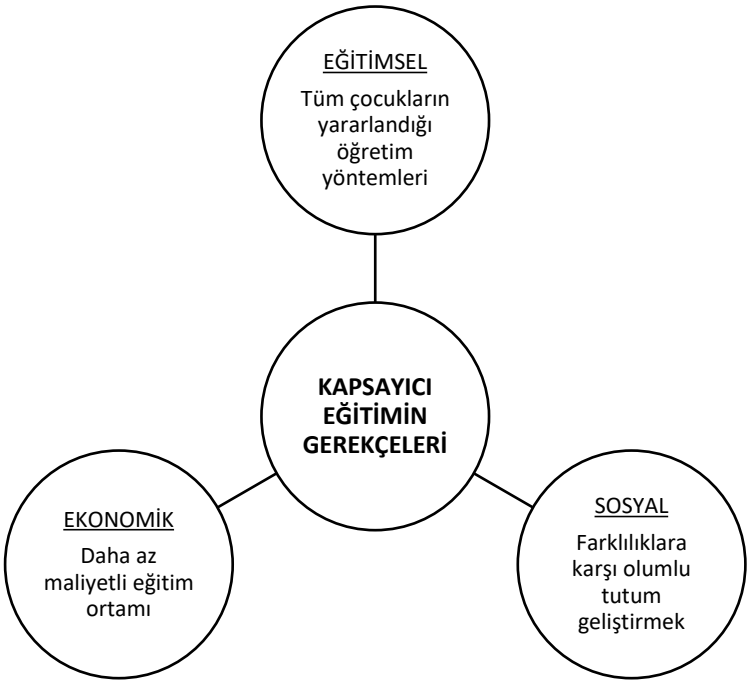

Ülkemizde kapsayıcı eğitimin karşılığı olarak kaynaştırma ve bütünleştirme ifadeleri de kullanılmaktadır. Ancak bu kavramların birbirinden farklılıkları bulunmaktadır.

KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME	KAPSAYICI EĞİTİM
Özel gereksinimli çocuklara odaklıdır.	Tüm çocukların özelliklerini dikkate alarak eğitimde eşit erişime yöneliktir.
Çocukların eğitim ortamına hazır olmasını gerektirir.	Eğitim ortamlarının çocukların özelliklerine göre yapısal ve işlevsel olarak düzenlenmesi söz konusudur.
Genel eğitim ortamlarında çocukların yarı zamanlı ya da tam zamanlı şekilde bulunmasını içerir.	Tüm çocukların gelişimsel özellikleri ve gereksinimlerine göre öğretimsel uyarlamalar yapılarak eğitim ortamlarına erişim ve katılımlarını içerir.
Çocukların "bireysel farklılıkları" ön plandadır ve çoğu zaman bu durum sorun ya da ayırıcı özellik olarak görülür.	"Çeşitlilik" esastır ve bireysel farklılıklar olağan karşılanarak ayırıcı özellik şeklinde vurgulanmaz.
Ayrıştırılan çocukların bütünleştirilmesine yönelik destek sunulur.	Tüm çocukların okula aidiyeti, katılımı için gerekli tedbirler alınır.

Kapsayıcı eğitim;

- Çeşitlilik; yaş, etnik köken, ırk, cinsiyet, engellilik, sosyoekonomik düzey, dil, din, coğrafi konum gibi özelliklerin farklılıklarının doğasını değerlendirmeden ve yargılamadan olduğu gibi kabul etmeyi ve sosyal dışlamayı ortadan kaldırmayı ifade etmektedir.
- Hak temelli yaklaşıma göre tüm çocukların ücretsiz ve zorunlu eğitime erişimi, ayrımcılığın ortadan kaldırılması, kaliteli eğitimin müfredat ve öğretim uygulamalarında yer alması ilkelerini içermektedir.

*** Kapsayıcı eğitim anlayışı sınıftaki ***tüm öğrencilerin öğretmeni olmak*** ile ilgilidir.

*** Kapsayıcı anlayışta çocukların "etiketleri", tanıları, çeşitli özellikleri onların çocuk/öğrenci olmalarının önüne geçmemelidir.

<u>Kapsayıcı eğitimin ilkeleri;</u>

- Kapsayıcı değerleri eyleme geçirme,
- Her insanın yaşamına eşit derecede önem verme,
- Herkesin aidiyet hissetmesine destek olma,
- Çocukların öğrenme ve öğretime katılımlarını sağlama,

- Dışlanmayı, ayrımcılığı ve öğrenmeye katılıma engel olan durumları azaltma,
- Çeşitliliği ve herkese eşit derecede saygıyı teşvik etmek için kültürler, politikalar ve uygulamalar geliştirme,
- Öğretim süreçlerinden geniş ölçüde faydalanmak için kapsayıcı uygulamadan yararlanma,
- Çocuklar arasındaki ve yetişkinler arasındaki farkları öğrenme için bir kaynak olarak ele alma,
- Çocukların yerel tabanlı, yüksek kalitede eğitim alma hakkını kabul etme,
- Çocuklarla birlikte, çalışanlar ve aileler için de okulları geliştirme,
- Başarıların yanı sıra, olumlu okul ortamı oluşturmanın değerini öne çıkarma,
- Okullar ile okulların değerleri ve bulundukları yakın çevre arasındaki olumlu ilişkileri teşvik etme,
- Kapsayıcı eğitimin, topluma dâhil olmanın bir göstergesi olduğunun farkına varma

KAPSAYICI EĞİTİME YÖNELİK ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

İnsan Hakları Temelli Süreç (1948 ve Sonrası)

- 1948 BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- 1952 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- 1960 UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme
- 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
- 1971 BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi
- 1975 BM Engelli Hakları Bildirgesi
- 1981 UNESCO Sundberg Bildirgesi
- 1982 BM Engelliler İçin Dünya Eylem Programı
- 1989 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Süreç (1990 ve Sonrası)

- 1990 Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı
- 1993 BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği ve Standart Kurallar
- 1994 UNESCO Salamanca Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi **(Kapsayıcı eğitim ilk kez gündeme gelmiştir.)**
- 1996 BM Engellilik Strateji Belgesi

Dezavantajlı Gruplara Yönelik Süreç (2000 ve Sonrası)

- 2000 UNESCO Dünya Eğitim Forumu ve Dakar Eylem Çerçevesi; Avrupa Komisyonu Engelsiz Avrupa Tebliği
- 2003 BM Engellilik İçin Fırsat Eşitliği
- 2004-2010 Avrupa Komisyonu Engellilik Eylem Planı

Eğitim Sistemlerinin Dönüşümü (2005 ve Sonrası)

- 2005 UNESCO Kapsayıcılık Rehberi: Herkes İçin Eğitime İlişkin Erişilebilirliği Sağlama
- 2006 BM Engelli Hakları Sözleşmesi
- 2006-2015 Avrupa Konseyi Engellilik Eylem Planı
- 2008 UNESCO Kapsayıcılığa Yönelik Politika Rehberi
- 2010-2020 AB Engellilik Stratejisi; UNESCO Herkes İçin Eğitim İzleme Raporu
- 2012 UNESCO Eğitimde Dışlanma: Daha Kapsayıcı ve Adil Toplumlar İçin Eğitim
- Sistemlerini Değerlendirme Rehberi
- 2015 UNESCO Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi
- 2017 UNESCO Eğitimde Kapsayıcılık ve Eşitliği Sağlama
- 2019-2030 Her Çocuk Öğrenebilir: UNICEF Eğitim Stratejisi
- 2020 UNESCO Salamanca Bildirgesi'nden 25 Yıl Sonra Eğitimde Kapsayıcılık:
- Mevcut Durum, Eğilimler ve Zorluklar; Küresel Eğitim İzleme Raporu: Eğitimde Kapsayıcılık
- 2021-2030 AB Engelli Haklarına Yönelik Strateji Belgesi

<u>Kapsayıcı eğitimin önemi:</u>

• Farklı gelişim özelliklerine ve öğrenme gereksinimlerine sahip çocukların öğrenme ortamlarında bir arada bulunmalarını, başkalarına saygı göstermelerini ve toplumun değerli bir bireyi olmalarını sağlar.

• Çocukların güçlü yanlarını öne çıkarır.

• Ayrıştırıcı eğitim ortamlarının doğurabileceği ayrımcı yaklaşımların önüne geçer.

• Çocuklar arasındaki farklılıkları gözetmeksizin, okula gelen tüm çocuklara yarar sağlamayı amaçlar.

• Tüm çocukların gelişimini ve akademik başarısının yükselmesini destekler.

• Çocukların aile dışındaki ortamlarda sosyal ilişkilerinin ve etkileşimlerinin gelişmesini sağlar.

• Sivil katılım, istihdam ve toplum hayatını kapsayıcı hâle getirir.

• Tüm çocukların toplumsal yaşama katılımını sağlar.

• Tüm çocukların öğretmenleri, ebeveyni ve akranları tarafından desteklenmesini sağlar.

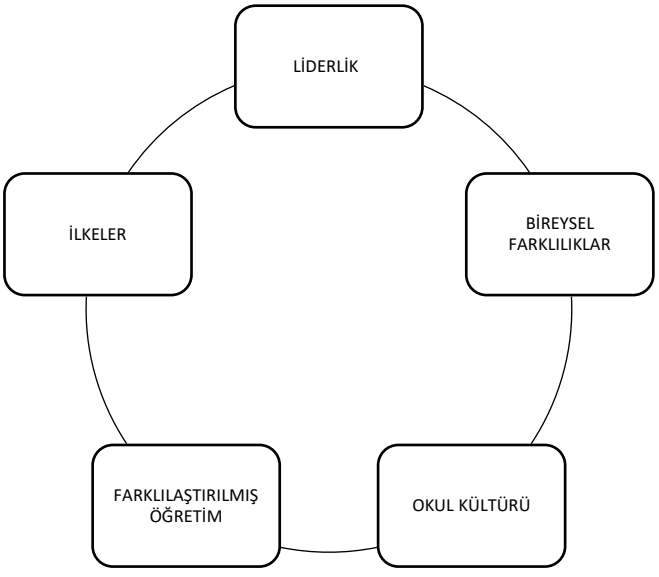
KAPSAYICI EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ

Erişim, fiziksel engellerden arındırılarak sınıfın her noktasının tüm çocuklar tarafından kullanılabilir olması, öğrenmeyi desteklemeye yönelik çeşitli türde etkinliklere izin veren şekilde sınıf ortamının düzenlenmesi ve sınıftaki tüm materyallerin çocuklar tarafından bireysel gereksinimleri temelinde kullanılabiliyor olmasını ifade etmektedir.

Katılım, oyun ve öğrenme etkinlikleri ile meşgul olma ve her bir çocuk için aidiyet duygusunu teşvik etmeye yönelik çeşitli öğretim ve müdahale yaklaşımları kullanmayı ifade etmektedir.

Destek, kaliteli kapsayıcı eğitim uygulamalarının gerçekleştirilmesi için sistem düzeyinde desteklerin altyapısının oluşturulmasına yöneliktir.

Kapsayıcı okul; farklılıklarına rağmen tüm öğrencilerin başarabileceğine inanan, ortak bir anlayış geliştirmiş, kişisel haklara ve eşitliğe değer veren okulları tanımlamakta kullanılan bir kavramdır.

İLKELER;

•Bu okullarda, özelliklerine veya kişisel koşullarına bakılmaksızın her tür öğrenciye erişim izni verilir. Eğitim fırsat eşitliği ve adaleti temelinde bir hak olarak görülür.

•Çocukların yaşam kalitesinin sadece öğrenme düzeyinde değil, her alanda artması hedeflenir. Çocuklar bir bütün olarak ele alınarak tüm gelişim alanları desteklenmeye çalışılır.

•Öğretmenler, kendilerini sınıflarında sadece bilgi aktarmaya adamak yerine rehberlik ve destek rolüne sahiptir. Öğretmenin rol ve sorumluluklarında farklılaşmalar vardır. Öğretmen bu rol ve sorumlulukları diğer paydaşlar ile paylaşmaya gönüllü ve isteklidir.

•Kapsayıcı eğitime dayalı okullar, çocuğu, kendi dönüşümünü gerçekleştirebilecek özerk ve yetenekli bir kişi olarak görür. Bireysel farklılıklar bir dezavantaj değil gelişime destek noktası olarak ele alınır.

•Öğrencilerde eleştirel düşünmeyi teşvik etmeye ve farklı olanları kabul ederken kendi fikirlerini geliştirmelerine izin vermeye çalışılır. Bu demokratik tutumun diğer yaşam alanlarında da hayata geçirilebilmesi için tedbirler alınır.

•Öğretmenler, öğrencilerin performansını yalnızca akademik sonuçlarına göre değil, yetenekleri veya genel ilerlemeleri gibi diğer faktörlere göre de değerlendirmelidir.

Öğretimin uyarlandığı sınıflarda öğrenme içeriği de öğrencilere göre farklılaştırılır. Öğrenme içeriğinin uyarlanması çeşitli yollarla yapılabilir. Öğrenme içeriğinin miktarı, zorluğu değiştirilerek, alternatif hedefler konularak ve öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak gerçekleştirilebilir.

• Boyut/miktar: Öğrencinin öğrenmesi beklenen öge sayısı değiştirilerek yapılabilir.

• Zorluk: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre zorluk seviyesini çeşitlendirilerek yapılabilir.

• Alternatif hedefler: Aynı materyalleri ve içeriği kullanırken öğrenciler için ders amacını çeşitlendirilerek yapılabilir.

• Öğrencilerin ilgileri: Öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak motivasyonlarının artırılması gerekebilir.

Öğrenme içeriğinin uyarlanmasında kullanılan diğer yöntemler;

Öğrenme sözleşmeleri; Öğrenme sözleşmesi, öğrencinin belirli bir süre içinde tamamlayacağı işi yazılı olarak belirleyen öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır. Bir öğrenme sözleşmesi, öğretmenlerin müfredatı öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine veya öğrenme profiline göre farklılaştırmasına olanak tanır.

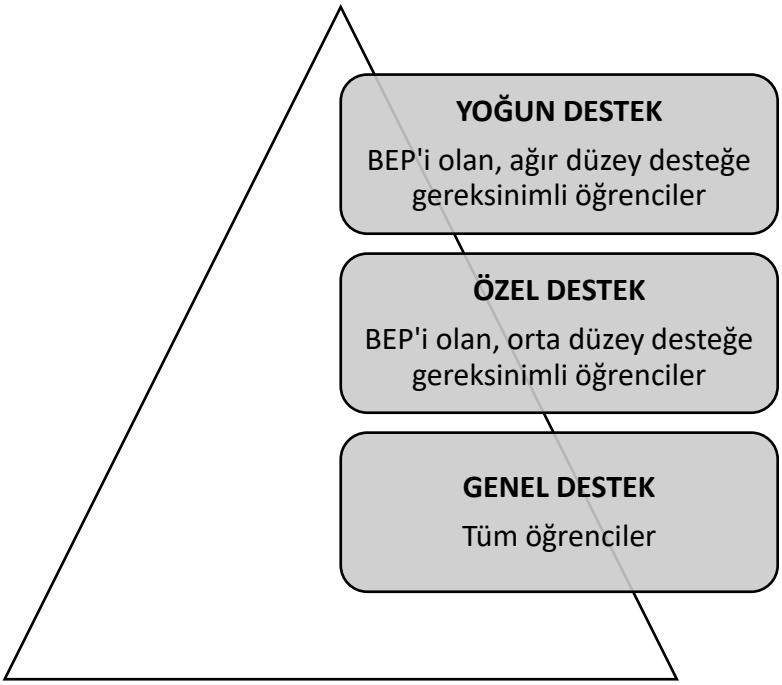
Mini dersler; Öğrenci bilgi düzeyinin değerlendirilmesine dayanarak öğretmen öğrencilerinin bir kısmına yeniden öğretebilir, bir grup öğrenciye öğretmek için başka bir yol bulabilir veya anlayışlarını ve becerilerini genişletmek için başka bir grupla çalışabilir.

Aileler ve çocuklarla iletişim; Öğrencilerin farklı etkinlikler veya ödevler üzerinde çalışıyor olabileceği, tüm öğrencilerin çeşitli açılardan gelişeceği ve zorlanabileceği, projelerin ve çalışmaların nasıl yapılacağı konusunda ailelerin de bilgilendirilmesi, onların çocuklarını desteklemeleri bakımından da önemlidir.

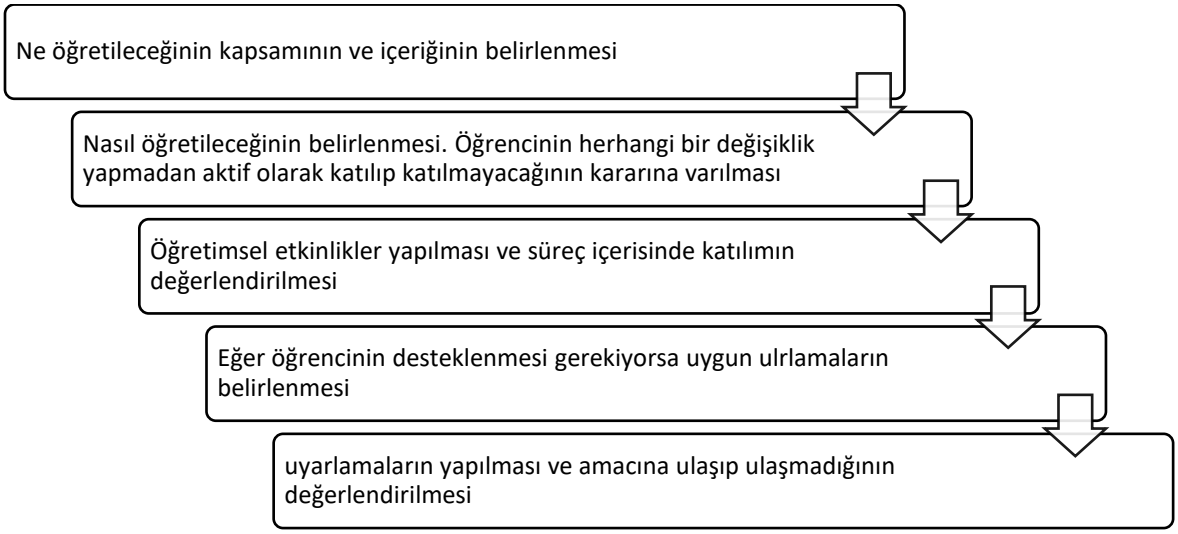
Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Süreçlerine İlişkin Düzenlemeler

- Öğretimin sunum şeklini uyarlayabilirsiniz.
- Öğrencilerin tepkilerini uyarlayabilirsiniz.
- Öğrenme, görev tamamlama veya test etme için ayrılan ve izin verilen süreyi uyarlayabilirsiniz.
- Beceri seviyesini, problem türünü veya öğrencinin işe nasıl yaklaşabileceğine ilişkin kuralları uyarlayabilirsiniz.
- Öğrencilere yönelik bireysel destek miktarını artırabilirsiniz.
- Öğrencinin göreve aktif olarak dâhil olma seviyesini uyarlayabilirsiniz.
- Bir öğrencinin bireysel hedeflerini karşılamak için farklı yönergeler ve materyaller sağlayabilirsiniz.

Kapsayıcı eğitim ortamlarında tüm çocukların/öğrencilerin çeşitli öğrenme ve gelişim özellikleri bakımından desteğe ihtiyacı olabilir. Tüm öğrencilerin öğrenebileceğini ve hepsinin “etiketlerinden” ziyade performanslarına göre “desteklenmesinin” önemli olduğunu düşündüğümüzde; zihnimizde kalıp yargıları, ön yargıları büyütmeyip her çocuğun öğrenebilir olduğuna inandığımızda zihnimiz de bu destek piramidindeki gibi çalışmaktadır.

ÖĞRETİMİN UYARLANMA SÜRECİ

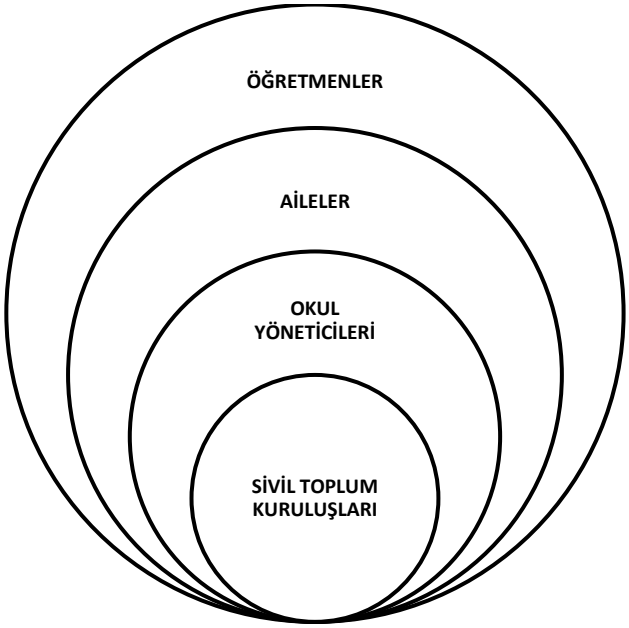
Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Ürünlerine İlişkin Düzenlemeler

- Değerlendirme ortamının uyarlanması
- Değerlendirme yönteminin uyarlanması
- Değerlendirme materyalinin uyarlanması

Kapsayıcı değerlendirme; çeşitli öğrenme ve gelişim özelliklerine sahip öğrenci ve öğretmenlerin, öğrencilerin ders öğrenme hedeflerini karşılama konusundaki ilerlemesini anlamalarını sağlayan faaliyetleri içerir. Mevzuat zemini olan kapsayıcı değerlendirmede, öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak öğrendiklerini ortaya koyması hedeflenir. Öğretmenlerimizin kendilerini ne kadar kapsayıcı değerlendirme yaptıkları konusunda değerlendirmeleri, daha kapsayıcı olmaları noktasında bir içgörü sağlayacaktır. Kapsayıcı eğitimin sınavlarla, ölçme ve değerlendirme ile ilgili boyutu olmakla birlikte, çeşitli bakımlardan akranlarından farklılık gösteren öğrenciler için bir yerleştirme kararı gerektiren durumlarla da ilişkilendirilmektedir.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler için; Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi tarafından bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanır ve bu öğrencilerin başarıları, bu programda yer alan amaçlara göre değerlendirilir.

KAPSAYICI EĞİTİMİN PAYDAŞLARI

TÜRKİYE'DE EĞİTİM ALANINDA FAALİYETLER YÜRÜTEN BAZI VAKIF VE DERNEKLER	
MİLLİ EĞİTİM VAKFI (MEV)	Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her kademede ve türdeki eğitim kurumlarında, eğitim ve öğretime maddi ve manevi katkıda bulunmak ve bu amaçla yeni kaynaklar sağlamak üzere 1981 yılında kurulmuştur.
TÜRKİYE EĞİTİM VAKFI (TEV)	Ülkemizde yetenekli fakat maddi olanaklardan yoksun çocukların ve gençlerin eğitim ve öğrenimlerini sağlamak için yardım etmek, ülkemize ve insanlığa katkılar yapacak öncü gençleri ve onların yetişecekleri eğitim sistemini desteklemek amacıyla 1967 tarihinde eğitime gönül vermiş 205 hayırsever tarafından kurulmuştur.
TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ (TED)	1928 yılında Atatürk'ün direktifleriyle kurulan bir dernektir. Dernek, öncelikle köklü bir sivil toplum kuruluşu olarak kurulduğu günden beri eğitim alanında faaliyet göstermekte olup, aynı zamanda yeterli maddi olanağa sahip olmayan ahlaklı, anlayışlı ve çalışkan Türk çocuklarının eğitimlerini desteklemekte ve Türk eğitim hayatına maddi ve bilimsel katkılar sağlamaktadır.

TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI (TEGV)	1995 yılında “devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak” amacıyla kurulmuş, ilköğretim çağındaki çocuklara “okul dışı eğitim desteği” vermeye odaklanmıştır. Oluşturduğu özgün eğitim programlarını ülke genelinde kurduğu Eğitim Parkları, Öğrenim Birimleri ve “Sosyal Etkinliklere Destek Protokolü” kapsamında ilköğretim okullarında, gönüllüleri aracılığı ile hayata geçirmeye çalışmaktadır.
TÜRKİYE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR (KORUNCUK) VAKFI	1979 yılında çocuk köyleri kurmayı ve yaşatmayı amaç edinmiş gönüllü kişiler tarafından kurulan, korunmaya muhtaç çocukların yani “koruncuklar”ın, “Çocukköyü”ne geldikleri andan itibaren bir aile ortamında sağlıklı gelişmeleri, eğitim ve öğretim görmeleri, kişisel yeteneklerini geliştirmeleri, geleceğe hazır ve topluma faydalı bireyler olmaları için çalışmaktadır.
BAŞKA BİR OKUL MÜMKÜN DERNEĞİ (BBOM)	2009 yılında fikirsel temelleri atılan dernek, 2010 Kasım ayında alternatif bir okul modeli geliştirmek ve bu modelin uygulandığı okullar açmak amacıyla kurulmuştur. 2010 yılı başında toplu buluşmalarına başlayan gönüllü grup, Türkiye’deki mevcut eğitim sisteminin gelişime açık yönlerini tespit etmek, sorunlara çözüm önermek ve sistemli çalışma ile araştırmalara dayanan alternatif bir okul modeli oluşturmak üzere çalışmalara başlamıştır.

Okul ve ev arasında, aşağıdaki ana başlıklar altında, önerilen stratejilerin uygulaması gerektiğini ortaya koymaktadır:

- İletişim ve etkin katılım
- Evde ve okulda öğrenmeyi birleştirme
- Topluluk ve kimlik oluşturma
- Ailenin rolünü tanıma
- Ortak karar verme süreçleri oluşturma
- Okulun dışında da işbirliği oluşturma

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI GRUP İÇERİSİNDE YER ALAN ÖĞRENCİ SINIFLANDIRMALARI

- Erişim sınırlıkları (mülteciler, coğrafi dağılım)
- Dil bariyeri (mülteci ve göçmenler, anadili farklı çocuklar)
- Düzey çeşitliliği (hazır bulunuşluk, okul öncesi eğitimde okullaşma)
- Öğrenme kayıpları (mevsimlik tarım işçiliği, mücbir sebebler)
- Sosyal duygusal gelişim sınırlıkları (mülteciler-dönemsel farklılıklar)
- Fiziki sınırlıklar (özel eğitim gereksinimi olan bireyler)

MÜLTECİ EĞİTİMİNDEKİ SORUNLAR

• Psikososyal (travmalar)

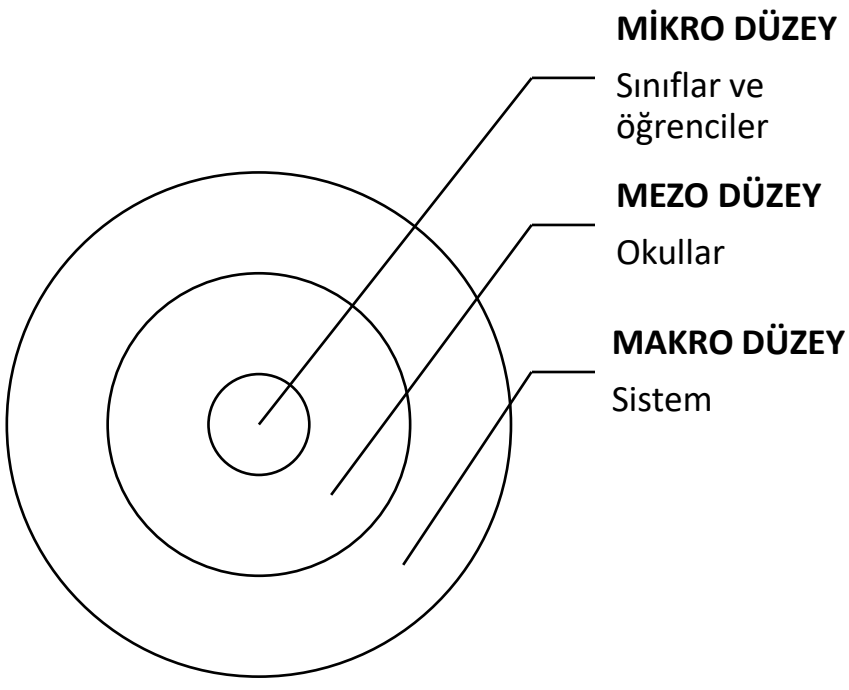
• Uyum (farklı kültür)

• Dil ve iletişim (farklı dil)

• Sistemsel (farklı eğitim sistemi)

• Ailevi (kayıplar, yoksulluk…)

Bu sorunların çözümünde mikro, orta ve makro olmak üzere değişik düzeylerde tedbirlerin alınma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Ön yargı; Türkçe Sözlük'te, "bir şeyi yeterince bilmeden varılmış kanı; önceden verilmiş yargı" biçiminde felsefi ve sosyolojik açılardan tanımlanmıştır. Farklı gruplar veya kişiler arasında sosyal farklılaşmaya veya sosyal uzaklaşmayı körükleyecek tutumlara sebep oluyorsa ön yargı olumsuz bir nitelik kazanır.

Ayrımcılık (ya da dışlama), bir kişiye ya da bir gruba benzer durum ve koşullardaki diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması şeklinde tanımlanabilir. Ortaya çıkabilecek ayrımcılığın farkına varmak ve ayrımcılığı engelleyecek önlemler almak tüm öğretmenlerin öncelikleri arasında yer almalıdır.

- Doğrudan ayrımcılık; bir kişi veya bir grubun farklılıkları nedeniyle, açık bir biçimde eşit olmayan bir muamele görmesidir.
- Dolaylı ayrımcılık; fark edilmesi güç olan, genelde imalar veya dolaylı ifadeler ile ortaya çıkan ayrımcılık şeklidir. Örneğin "yok sayma"
- Pozitif ayrımcılık, toplumda ayrımcılığa uğrayan ve bu sebeple birtakım haklara erişemeyen ya da kısıtlı erişen grupların lehine geliştirilen politika, strateji, yöntem ve uygulamaların bütünüdür.

Ayrımcılığın nedenleri;

1. Etnik köken ayrımcılığı
2. Dini inanç ayrımcılığı
3. Cinsiyet ayrımcılığı
4. Sosyo-ekonomik düzey
5. Engellilik veya özel gereksinimler

EĞİTİM ORTAMLARINDA AYRIMCILIK

Damgalama, bir kişiyi diğerlerinden ayıran ve onun istenmeyen, hoş karşılanmayan bir niteliğe sahip olduğunu belirtmeye yarayan «işaret» olarak ifade edilmektedir. Örneğin "cüzzam"

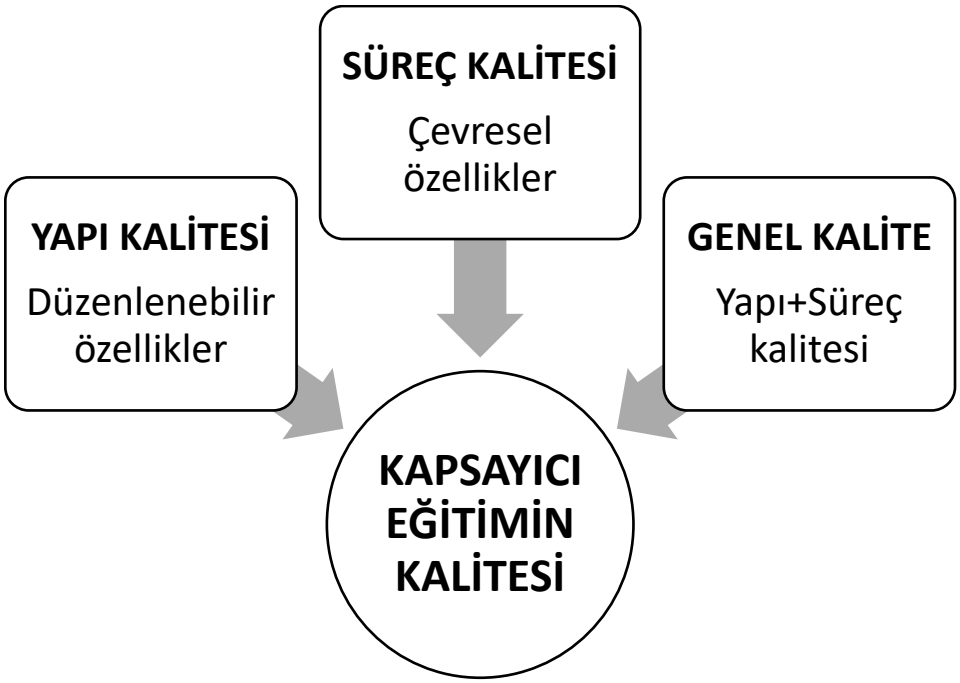
Kalıp yargı, farklı sosyal sınıf ya da grupların özelliklerine ilişkin kaynaksız ve genellemeci inançlara denir.

Ötekileştirme, temelinde bir azınlık grubunu «diğer» olarak görür; biz'in farklı olanıdır, zıddıdır.

Sosyal dışlanma, toplumun çoğunluğunun sahip olduğu avantajlardan mahrum olmak, bu kaynaklardan yeterince pay alamamak olarak tanımlanmaktadır.

Kapsayıcı eğitim ortamlarında öğretmen değerlendirmeleri;

- Öğretmen öz değerlendirme rubriği
- Sevgili günlük
- Benim eşsiz sınıfım
- Sevgili meslektaşım

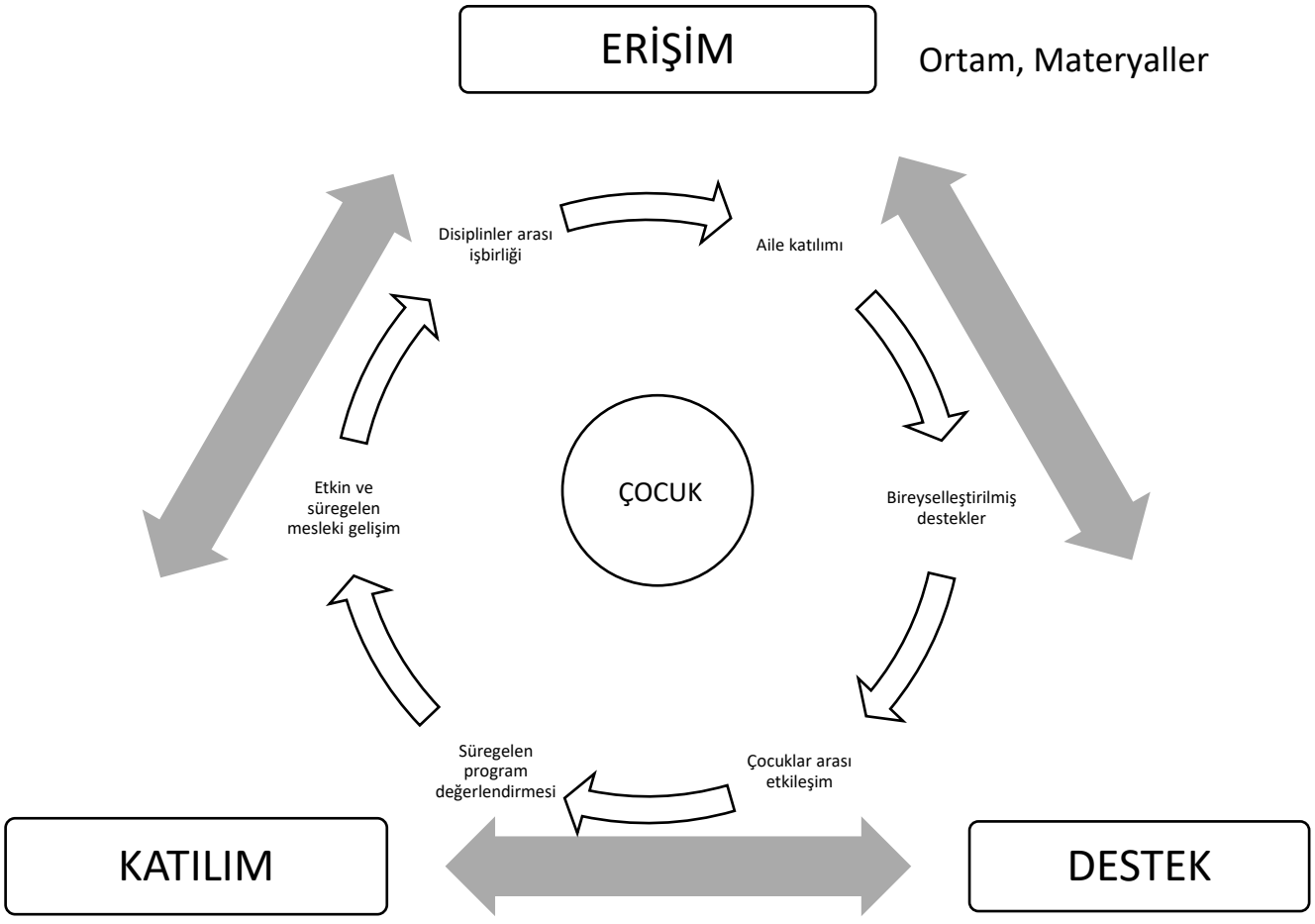

Kapsayıcı eğitim ortamlarının değerlendirilmesine yönelik geliştirilmiş ölçekler;

1. Early Childhood Environment Rating Scale (ECERS) (Harms, Cryer ve Clifford, 1980)
2. Preschool Assesment of the Classroom Environment-Revised (PACE-R)* (Raab ve Dunst,1997)
3. The Quality Inclusive Experiences Measure (QUIEM)* (Wolery, Pauca, Brashers ve Grant, 2000)
4. The SpeciaLink Early Childhood Inclusion Quality Rating Scale (SECIQR)* (Irwin, 2005)
5. Inclusive Classroom Profile (ICP)* (Soukakou, 2012)

Bir değerlendirme aracında kapsayıcı erken çocukluk eğitiminin kalitesi aşağıdaki göstergelere göre değerlendirilmektedir:

1. Ortamın, materyallerin/araçların uyarlanması
2. Akran etkileşimine yetişkin katılımı
3. Yetişkinlerin çocukların serbest zaman etkinliklerine ve oyununa rehberliği
4. Çatışma çözme
5. Grup üyeliği
6. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki ilişkiler
7. İletişim için destekleme
8. Grup etkinliklerini uyarlama
9. Etkinlikler arası geçiş
10. Geri bildirim
11. Aile-uzman iş birliği
12. Çocukların öğrenmelerini takip etme

EĞİTİMDE KAPSAYICILIK TARAMA SORULARI

1. I. Sivil toplum kuruluşları
   II. Aileler
   III. Öğretmenler
   IV. Akranlar

Yukarıdakilerden hangileri kapsayıcı eğitimin paydaşları arasında yer alır?

A) II, III, IV
B) I, II, III
C) II ve III
D) I, III, IV
E) III ve IV

2. Kapsayıcı eğitim anlayışı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Tüm çocukların özelliklerini dikkate alarak eğitimde eşit erişime yöneliktir.
B) Çeşitlilik esastır ve bireysel farklılıklar olağan karşılanarak ayırıcı özellik şeklinde vurgulanmaz.
C) Eğitim ortamlarının çocukların özelliklerine göre yapısal ve işlevsel olarak düzenlenmesi söz konusudur.
D) Tüm çocukların okula aidiyeti, katılımı için gerekli tedbirler alınır.
E) Genel eğitim ortamlarında çocukların yarı zamanlı ya da tam zamanlı şekilde bulunmasını içerir.

3. "Kapsayıcı eğitim ilk kez ……. İle gündeme gelmiştir."
Cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir.

A) UNESCO Sundberg Bildirgesi
B) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
C) UNESCO Salamanca Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi
D) BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
E) Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı

4. "Öğrenci bilgi düzeyinin değerlendirilmesine dayanarak öğretmen öğrencilerinin bir kısmına yeniden öğretebilir, bir grup öğrenciye öğretmek için başka bir yol bulabilir veya anlayışlarını ve becerilerini genişletmek için başka bir grupla çalışabilir."
Öğrenme içeriğinin uyarlanmasında kullanılan, yukarıda tanımı verilen yöntem aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mini dersler B) Öğrenme sözleşmesi C) Farklılaştırılmış eğitim
D) Etkinlikleri birleştirme E) Bir ders tasarlıyorum

5. Ülkemizde yetenekli fakat maddi olanaklardan yoksun çocukların ve gençlerin eğitim ve öğrenimlerini sağlamak için yardım etmek, ülkemize ve insanlığa katkılar yapacak öncü gençleri ve onların yetişecekleri eğitim sistemini desteklemek amacıyla 1967 tarihinde eğitime gönül vermiş 205 hayırsever tarafından kurulmuş **olan vakıf aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Milli Eğitim Vakfı
B) Türk Eğitim Vakfı
C) Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
D) Koruncuk Vakfı
E) Başka Bir Okul Mümkün

6. "Toplumda ayrımcılığa uğrayan ve bu sebeple birtakım haklara erişemeyen ya da kısıtlı erişen grupların lehine geliştirilen politika, strateji, yöntem ve uygulamaların bütünüdür."
Yukarıda tanımı verilen ayrımcılık türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dolaylı ayrımcılık
B) Doğrudan ayrımcılık
C) Dini inanç ayrımcılığı
D) Etnik köken ayrımcılığı
E) Pozitif ayrımcılık

7. "Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır." **İfadesi milli Eğitim temel ilkelerinden hangisi ile ilişkilidir?**

A) Genellik ve eşitlik
B) Ferdin ve toplumun ihtiyaçları
C) Fırsat ve imkan eşitliği
D) Demokrasi eğitimi
E) Her yerde eğitim

8. Aşağıdakilerden hangisinde kapsayıcı eğitimin bileşenleri doğru olarak verilmiştir?

A) Eğitim, Öğretim, Yönetim
B) Liderlik, Eğitim, Destek
C) Erişim, Katılım, Destek
D) Öğretim, Erişim, Liderlik
E) Destek, Eğitim, Yönetim

9. Kapsayıcı öğrenme ve öğretme sürecinin etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi aşağıdakilerden hangisi ile olabilir?

A) Farklılaştırılmış öğretim stratejisi
B) Zenginleştirilmiş fiziki ortam
C) Hukuki kuralların öğretilmesi
D) Yasal hakların kullanılması
E) Aile eğitimi

10. Kapsayıcı eğitim ortamında katılımı sağlamak için;

I. Çocukların tercihlerini dikkate alma

II. Etkinlikleri basitleştirme

III. Etkinlikleri çeşitlendirme

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri yapılabilir?

A) I ve II
B) II ve III
C) Yalnız I
D) I, II ve III
E) Yalnız II

CEVAPLAR: 1.B 2.E 3.C 4.A 5.B 6.E 7.A 8.C 9.A 10.D

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 6: ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

ATMOSFER, HAVA, İKLİM VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLİŞKİSİ

Atmosfer (hava küre), yerküreyi saran ve onun yaşanabilir bir gezegen olmasını sağlayan, çeşitli gazlardan oluşan gaz örtüsü olarak tanımlanır.

Atmosfer, yalnız soluduğumuz havayı sağlamaz, aynı zamanda insanı ve öteki canlıları Güneş'in şiddetli kısa dalga boylu ışınımından (radyasyon enerjisi) ve bazı zararlı ışınım türlerinden (ör. morötesi - ultraviyole B ışınımı) de korur.

Atmosferdeki bulut, yağış ve fırtına oluşumları vb. gibi hava olaylarının büyük bölümü ile atmosferi oluşturan azot (N), oksijen (O_2), argon (Ar) gibi temel gazlar ile su buharı (H_2O), karbondioksit (CO_2) ve metan (CH_4) gibi başlıca sera gazlarının büyük bölümü ortalama kalınlığı yaklaşık 11 kilometre (km) olan *atmosferin en alt katmanı olan troposferde* ve yaklaşık 30 km yükseltiye kadar uzanan *alt-orta stratosferde* bulunur.

Hava, herhangi bir yerde ve zamandaki atmosfer koşullarının herhangi bir andaki kısa süreli durumu olarak tanımlanır. Hava, yeryüzünün herhangi bir yerindeki sıcaklık, yağış, nem, güneşlenme, sis, bulut, rüzgâr ve hava basıncı gibi çok sayıdaki değişkenin birlikteliği ile açıklanmaktadır.

İklim, genel olarak, yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlenen tüm hava koşullarının ortalama özelliklerinin yanı sıra, bu olayların yaşanma sıklıklarının zamansal dağılımlarının, gözlenen uç değerlerin, şiddetli olayların ve tüm değişkenlik çeşitlerinin bireşimi olarak tanımlanır.

İklim değişikliği, nedeni ne olursa olsun iklim koşullarındaki geniş ölçekli (küresel) ve önemli bölgesel ya da yerel etkileri bulunan, uzun süreli ve yavaş gelişen değişiklikler olarak tanımlanır.

- Doğal iç süreçler ve dış zorlama etmenleri
- Atmosferin bileşimindeki ya da arazi kullanımındaki sürekli antropojen (insan kaynaklı)

değişiklikler nedeniyle oluşabilir.

İklimsel değişkenlik, tüm zaman ve alan ölçeklerinde iklimin ortalama durumundaki ve standart sapmalar ile uç olayların oluşumu gibi öteki istatistiklerindeki değişimlerdir.

Türkiye'deki egemen iklim tipi; kışı ılıman/soğuk ve yağışlı, yazı kurak ve sıcak/çok sıcak subtropikal Akdeniz iklimidir.

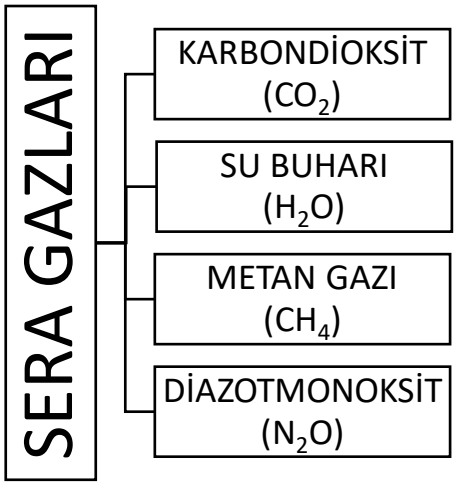
Aridite, Yeryüzünün herhangi bir yerinde egemen olan fiziki coğrafya denetçilerinin ve uzun süreli atmosfer dolaşımı düzeneklerinin oluşturduğu sürekli yağış ve nem açığı koşulları ya da hidroklimatolojik kuraklıktır. Bu koşulların yıl boyunca ya da yılın çok büyük bir bölümünde egemen olduğu arazilere, *arid bölge* ya da *kurak bölge* adı verilir.

***Türkiye'de gerçek çöllerin yer aldığı çok kurak ve çöl benzeri koşulların yaşandığı gerçek kurak (arid) araziler YOKTUR!!

Kuraklık (Kuraklık olayı); yeryüzündeki çeşitli sistemlerce kullanılan doğal su varlığının, belirli bir zaman süresince ve bölgesel ölçekte uzun süreli ortalamanın ya da normalin altında gerçekleşmesi sonucunda, temel olarak şiddet, süre ve coğrafi yayılış bileşenleri ile nitelendirilebilen üç boyutlu bir doğa olayı biçiminde etkili olan su açığı ve yetersizliğidir.

- İç anadolunun orta bölümü ve Van-Iğdır: Orta enlem yarı kurak step
- Karadeniz kıyı kuşağı (Marmara kıyı bölümü dışında): kurak mevsimi olmayan yazı sıcak ve çok sıcak nemli subtropikal
- Marmara, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile İç Anadolu'nun batı ve güney bölümleri: Yazı kurak sıcak ve çok sıcak subtropikal Akdeniz iklimi
- İç ve Doğu Anadolu: Yazı kurak nemli karasal (soğuk)
- Kuzeydoğu Anadolu'nun (Erzurum-Kars Bölümü) ve İç Anadolu'nun kuzeyi: Kurak mevsimi olmayan nemli karasal (soğuk)

İKLİM VE ÇEVRE ÜZERİNDEKİ ETKİLER

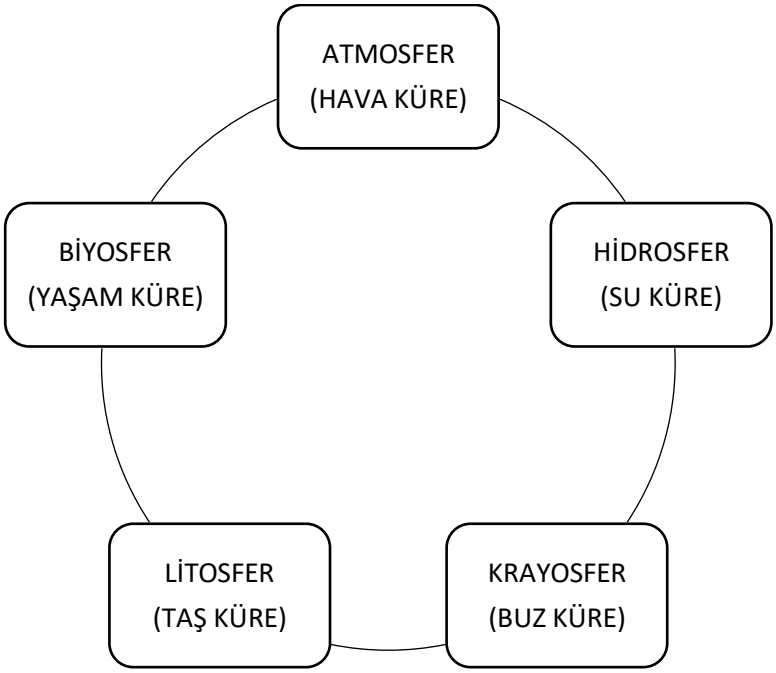

Sanayi Devrimi ile birlikte sera gazı birikimlerindeki (konsantrasyon) hızlı artış ve buna bağlı olarak geliştiği düşünülen küresel ısınma ve yaşanmakta olan olumsuz sonuçları, iklim araştırmalarını çok daha önemli bir konuma taşımıştır. Devletlere, iklim değişikliği konusunda bilimsel raporlar hazırlamak için 1988 yılında;

- Birleşmiş Milletler himayesinde; Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO)
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ortaklığında Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) kurulmuştur.

Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) 2021 yılı raporunda, sera gazı salımlarının, deniz seviyelerinin, okyanus suyu sıcaklığının ve atmosferdeki birikimi artan CO_2 nedeniyle okyanus asitlenmesinin rekor yüksek seviyeye ulaştığını tespit etmiştir. Deniz seviyesinin yükseliş oranı son 20 yılda iki katına çıkmıştır. Sanayi Devrimi'nden beri okyanus suyu asitlenme miktarı %30 oranında artmıştır.

FİZİKSEL İKLİM SİSTEMİ

Tüm atmosfer hareketlerinin enerji kaynağı Güneş'tir. Güneş'ten gelen kısa dalga boylu enerji atmosferi geçerek yeryüzüne ulaşır. Güneş enerjisinin atmosferden geçişi sırasında çok az enerji emilir ve bu da atmosferin ısınmasına harcanır. Ancak, enerjinin çoğu yüzeyde soğurulur (emilir) . Önce yüzey ısınır, sonra üzerindeki hava yüzeyden başlayarak ısınır. Bu da yeryüzünü atmosfer için ana ısı kaynağı yapmaktadır.

Sanayi Devrimi'nden beri özellikle son yarım yüzyılda *CO_2, CH_4 ve N_2O gibi sera gazlarının* atmosferdeki hızla artan birikimlerinden kaynaklanan küresel ısınma konusunda ciddi bir kaygıya yol açmaktadır. Öte yandan, insan etkinliklerinin atmosferi etkilemesinden önceki atmosfer bileşiminin, hızlı bir artış ya da azalış eğiliminden çok uzun süreli dalgalanmalar gösterdiği, yerkürenin varlığını sürdürdüğü dönem süresince atmosferin yavaşça evrimleştiği ve bunun da iklimi etkilediği anlaşılmıştır.

Yerkürenin Hareketleri ve Yerküre-Güneş İlişkileri

Yerkürenin, rotasyon, revolusyon ve presesyon olarak adlandırılan başlıca üç hareketi vardır.

Rotasyon, yerkürenin kendi ekseni çevresindeki dönüşüdür. Yerkürenin kuzey ve güney kutup noktalarını birbirine bağlayan ekseni çevresinde 24 saatte tamamladığı bu hareketi sonucunda, gece ve gündüzün günlük döngüsü oluşur.

Revolusyon, yerkürenin Güneş'in çevresindeki yörüngesini, başka bir deyişle ekliptik düzlemini izleyerek yaptığı dönüş hareketidir.

Presesyon (yalpalama), Dünya'nın rotasyon sırasında, başını sallayan bir topaç gibi yalpalayarak yaptığı dönüş hareketidir. Presesyon hareketinin nedeni, Dünya'nın Ekvator bölgesinin şişkin ve ekseninin eğimli olması ve bunun sonucunda Güneş'in ve Ay'ın, yerkürenin çeşitli bölümleri üzerinde farklı çekim yapmalarıdır.

LEVHA TEKTONİĞİ

Mantonun litosferden görece daha sıcak ve daha akışkan üst bölümü astenosfer olarak adlandırılır. Litosferi oluşturan geniş ve katı levha parçaları, astenosferdeki konveksiyon hücrelerinin oluşturduğu iç dolaşıma bağlı olarak hareket etmektedir. Bu büyük ölçekli düzenek, levha tektoniği (plaka tektoniği) olarak adlandırılır.

Astenosferdeki konveksiyon hücrelerinin oluşturduğu iç dolaşıma bağlı olarak yükselen magmanın ve volkanik püskürmelerin etkisiyle okyanus ortası sırtlarda, yeni litosfer oluşur. Eski litosfer ise, dalma batma kuşaklarında ve okyanus çukurlarında kısmen erir ve yok olur. Levha hareketleri, yılda birkaç milimetreden birkaç santimetreye değişen bir yavaş hareket olarak gerçekleşir. Levha hareketlerinin yavaş oluşu kıtaların parçalanmasına ve okyanus havzalarının oluşmasına neden olur.

İKLİM ZORLAMA ETMENLERİ

LEVHA TEKTONİĞİ

ORBİTAL ZORLAMA

GÜNEŞ ENERJİSİNİN ŞİDDETİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Milankoviç döngüleri: Dünya ekseninin eğimindeki ve Dünya'nın Güneş çevresindeki yörüngesinin şeklindeki yavaş değişikliklerin yerküre iklimi üzerindeki etkisi, yani orbital zorlamasıdır.

Işınımsal zorlama: Yer/atmosfer sisteminin enerji dengesindeki herhangi bir değişiklik ışınımsal zorlama olarak adlandırılır.

İnsan kaynaklı iklim değişikliğine neden olan başlıca olumsuz insan etkinlikleri ve eylemleri;

Hızla artmakta olan insan kaynaklı çeşitli salımların (emisyon) doğal bir sonucu olarak atmosferdeki ışınımsal olarak etkin/küresel ısınma potansiyelleri yüksek olan sera gazlarının (örneğin karbondioksit (CO_2), metan (CH_4), diazotmonoksit (N_2O), aerosollerin ve ozon katmanında incelmeye neden olan ozon bozucu maddelerin birikimlerinin (konsantrasyon) yanı sıra, arazi kullanımı, arazi kullanımı değişikliği ve ormansızlaşma gibi pek çok etkinlikte gözlenen sürekli ve geniş ölçekli değişiklikleri ve bozulmaları içermektedir.

Sera etkisi, atmosferdeki gazların gelen Güneş ışınımına karşı geçirgen, buna karşılık geri salınan uzun dalga boylu yer ışınımına karşı çok daha az geçirgen olması nedeniyle, yerkürenin beklenenden daha fazla ısınmasını sağlayan ve ısı dengesini düzenleyen doğal süreç olarak tanımlanabilir.

Küresel ısınma, Sanayi Devrimi'nden beri, özellikle fosil yakıtların yakılması, ormansızlaşma, tarımsal etkinlikler ve sanayi süreçleri gibi çeşitli insan etkinlikleri sonucunda atmosfere salınan sera gazlarının atmosferdeki birikimlerindeki hızlı artışa bağlı olarak, şehirleşmenin de katkısıyla doğal sera etkisinin kuvvetlenmesi sonucunda, yeryüzünde ve atmosferin alt katmanlarında saptanan sıcaklık artışı şeklinde tanımlanabilir.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) 6. Değerlendirme Raporu 1. Çalışma Grubu'nun hazırladığı İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli Raporu'nun küresel iklim sistemindeki değişikliklerinin bilimsel değerlendirmesine ilişkin ana çıktıları ve mesajlarına göre, denizlerdeki ısı dalgalarının sıklığı 1980'lerden bu yana yaklaşık iki katına çıkmıştır ve insan etkisi büyük olasılıkla en az 2006'dan beri bunların çoğuna katkıda bulunmuştur. İnsan kaynaklı iklim değişikliği, yağışın azaldığı bölgelerde daha belirgin olmak üzere, artan hava sıcaklıklarının bir fonksiyonu olan toprak neminin buharlaşması nedeniyle bazı bölgelerde tarımsal ve ekolojik kuraklıkların artmasına katkıda bulunmuştur.

Küresel ısınmadaki her artışla birlikte, ekstremlerdeki değişiklikler daha da büyümektedir. Örneğin her ek 0.5 °C'lik küresel ısınma, bazı bölgelerde büyük olasılıkla sıcak hava dalgaları ve kuvvetli yağışlar dâhil olmak üzere, aşırı sıcaklık olaylarının şiddetinde ve sıklığında belirgin artışlara ve ayrıca bazı bölgelerde tarımsal ve ekolojik kuraklıklara neden olabilecektir.

İKLİM DİPLOMASİSİ

Bilim, teknoloji, coğrafi temsil (coğrafi çeşitlilik ve zenginliğin temsili), politik süreçler, yasalar, etik, denkserlik (hakkaniyet) ve felsefe gibi zengin bir çeşitlilik barındıran çok disiplinli ve disiplinler arası bir düzlemden gelen ve/ya da bir bilim-politika arayüzünden beslenen girdilere dayalı uzun soluklu ve çok taraflı bir politika alanı ve yaklaşımı olarak tanımlanabilir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ (BMİDÇŞ)

- Haziran 1992'de Brezilya'nın Rio kentinde gerçekleştirildi
- BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda (UNCED) imzaya açıldı
- Haziran 1993'e kadar 166 ülke ve Avrupa Topluluğu (AT) imzaladı
- Sözleşme 21 Mart **1994 tarihinde yürürlüğe girdi.**
- **Türkiye BMİDÇS'ye, 24 Mayıs 2004'te** 188. (AB dikkate alındığında 189.) taraf ülke olarak kabul edildi.
- **Nihai amacı, "Atmosferdeki sera gazı birikimlerini, insanın iklim sistemi üstündeki tehlikeli etkilerini önleyecek bir düzeyde durdurmayı başarmaktır".**

KYOTO PROTOKOLÜ

- Küresel düzeydeki insan kaynaklı **sera gazı salımlarını** 2000 sonrasında **azaltmaya yönelik** yasal yükümlülükleri BMİDÇS Kyoto Protokolü (KP) düzenlemektedir.
- KP'nin ve Kyoto düzeneklerinin uygulanmasına ilişkin yasal kuralların çerçevesi, Temmuz 2001'de kabul edilen Bonn Anlaşması ile çizildi.
- Bonn Anlaşması'nın içerdiği ana politik uzlaşma konuları ise Kasım 2001'de Fas'ın Marakeş kentinde yapılan BMİDÇS Taraflar Konferansı'nın 7. toplantısında kabul edilen Marakeş Uzlaşmaları'yla yasal metinlere dönüştürüldü
- **Türkiye**'nin Kyoto Protokolü'ne katılımı **26 Ağustos 2009'da** gerçekleşti. (Türkiye'nin ismi 1997 tarihli Kyoto Protokolü listesindeki ülkeler arasında yoktu)

PARİS ANTLAŞMASI

- 4 Kasım 2016'da yürürlüğe girdi.
- Tarafların 2020 yılından başlayarak küresel iklim sistemini koruma, iklim değişikliğiyle savaşım ve/ya da sınırlandırmaya yönelik salım azaltım yükümlülüklerini içerir.
- Amacı, küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi düzeylerinin 2 ^{o}C'nin olabildiğince altına çekmek ya da olanaklıysa 1.5 ^{o}C'de sınırlandırmanın yanı sıra, sırasıyla düşük sera gazı salımlı ve iklim direngen bir toplum ve kalkınma yoluyla uyumlu finansman akışının sağlanması olarak belirlenmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti, 10 Kasım 2021 tarihinde BMİDÇS Paris Antlaşması'na resmi olarak taraf oldu.

GLASGOW İKLİM PAKTI

- 1-13 Kasım 2021 tarihlerinde İskoçya'nın Glasgow kentinde gerçekleştirildi.
- Glasgow'daki hükümetlerarası görüşmeler, bazıları ilk ve çığır açan yükümlülüklerin, kömür kullanımının devre dışı bırakılması zamana yayılmış olmasına karşın, ilk kez resmi karar metinlerinde yer alması, bazılarınca açık ve yeterli görülmeyen karbon piyasaları kuralları vb. konular, 2022 dâhil önümüzdeki yıllar içinde gerçeklere karşı sınanması gerekecek olan "Paris Antlaşması'nın 1.5-2 °C küresel ısınma hedeflerine ulaşılması" gibi bazı büyük beklentileri de üretti.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

İklim değişikliği ile mücadelede;

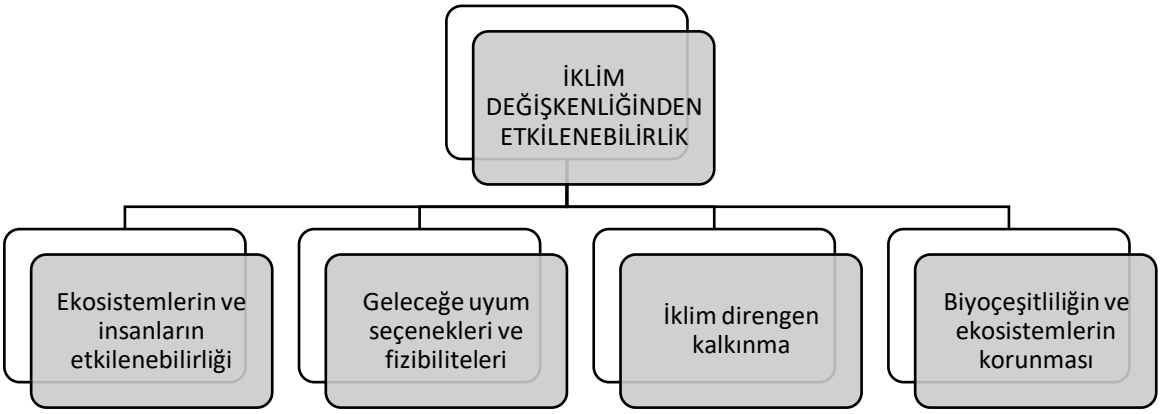
- Emisyon azaltımı,
- İklim değişikliğine uyum,
- İklim değişikliği ile mücadele için teknoloji transferi,
- Finansman,
- Ormanlaştırma ve yeniden ormanlaştırma
- Kapasite geliştirme gibi temel politika alanları bulunmaktadır.

İklim değişikliğinden etkilenebilirlik, "bir topluluk ya da sistemin (fiziki coğrafyaya ilişkin ve ekolojik sistemin ya da sosyoekonomik sektörün) iklim değişikliği stresinden etkilenme ya da etkiye açık olma derecesi, gerilimi karşılama ya da yanıtlama düzeyi (duyarlılık) ve iklim değişikliklerine uyum düzeyi ya da uyum kapasitesi arasındaki ilişki" şeklinde tanımlanabilir.

İnsan sistemlerinde uyum, zararı azaltmak ya da iyi fırsatlardan yararlanmak için var olan ya da beklenen iklime ve etkilerine uyarlanma sürecidir.

Doğal sistemlerde uyum, güncel iklime ve etkilerine uyarlanma sürecidir.

Maladaptasyon, artan sera gazı salımları, iklim değişikliğine karşı artan ya da değişen etkilenebilirlik, daha adaletsiz sonuçlar ve şimdi ya da gelecekte azalan refah dâhil olmak üzere iklimle ilgili olumsuz sonuçların riskinde artışa yol açabilecek "yanlış uyum" eylemleridir.

Enerji verimliliği, karbon salımlarının azaltılmasında, dolayısıyla iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesinde önemli bir role sahiptir. Enerji verimliliği, binalarda yaşam standardı ve hizmet kalitesinin, endüstriyel işletmelerde ise üretim kalitesi ve miktarının düşüşüne yol açmadan, birim veya ürün miktarı başına enerji tüketiminin azaltılmasıdır.

IPCC yaşamakta olduğumuz iklim değişikliğinin nedeninin insan faaliyetleri olduğunu, bu faaliyetlerin özellikle kentlerde yoğunlaştığını belirtmekte; iklim değişikliğinin ön saflarında yer alan kentlerin önümüzdeki on yıllarda afetsel sonuçlarla karşılaşabilecekleri uyarısında bulunmaktadır.

Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler şehir yöneticilerini uzun zamandır sürdürülebilir kentsel gelişme ve iklim direngen (iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençli) altyapıyı teşvik etmeye ve sıfır salımı sürdürmeye çağırmaktadır.

Kentlerde iklim değişikliği ile mücadele için toplumun, karbon ayak izinin azaltılması konusunda bilinçlendirilmesi ve iklim değişikliğine bağlı afet risklerine karşı hazırlanması gerekmektedir. İklim değişikliği, biyoçeşitlik vb. konularda üniversiteler, araştırma ve sivil toplum kuruluşları tarafından geliştirilen eğitim içerikleri kamu kurumları ile işbirliğinde yaygınlaştırılmalıdır.

YEŞİL ÇATILAR

Şehirleri daha sürdürülebilir ve iklim değişikliğine karşı daha direngen hale getirmek için küresel bir hareket ortaya çıktı. Şehirler daha fazla park ve yeşil alan oluşturuyor, araçlara ve diğer kirlilik biçimlerine sınırlar koyuyor ve binalar için enerji verimliliği önlemleri alıyor.

Yeşil Çatıların Başlıca Çevresel İşlev ve Yararları;

1. Kentin havasını soğuturlar.
2. Enerji ve Sağlık Bakım Maliyetlerini Azaltırlar
3. Kentsel Selleri Önlerler
4. Suyu Süzerler
5. Gıda Güvenliğini Geliştirirler
6. Sosyal Uyum ve Savunuculuğu Sağlarlar

Sürdürülebilir kalkınma, insan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlama anlamını taşımaktadır.

1972 yılında Stockholm'de gerçekleştirilen **BM İnsan Çevresi Konferansı'nda** sosyo ekonomik yapıları ve gelişme düzeyleri farklı olan birçok ülke **"çevre"** konusunda ilk defa bir araya gelmiş ve BM İnsan Çevresi Bildirisi kabul edilmiştir.

1972de yayımlanan **Büyümenin Sınırları Raporu**, ekonomik ve teknolojik büyümenin aynı şekilde devamı halinde **100 yıl sonra** (2072'de) dünya kaynaklarının yetmeyebileceğini belirterek; sistemsel bir çöküş yaşanabileceği uyarısında bulunmuştur.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nca hazırlanan **Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporu'nda "**Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak tanımlanmıştır.

1992 Rio Konferansı'nda 178'den fazla ülke, insan **yaşamını iyileştirmek**, çevreyi korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere küresel bir ortaklık kurmak için kapsamlı bir eylem planı olan Gündem 21'i kabul etmiştir. Gündem 21'de sürdürülebilir kalkınma için **üretim ve tüketim alışkanlıklarının** değişmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin temel amacı aşırı yoksulluğu ve **açlığı ortadan** kaldırmak olmuştur. Ayrıca **cinsiyet eşitliğinin** sağlanması, kadınların güçlendirilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve kalkınma için ortak hareket etme gibi hedefler belirlenmiş, bu hedeflerin 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Rio + 20 Zirvesi olarak da anılan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, küresel ölçekte sürdürülebilir yaşama engel oluşturan sorunlar, ülkelerin kendi ulusal koşulları çerçevesinde ele alınmış ve görüşmeler 2015 yılına kadar sürmüştür.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları;

1. Yoksulluğa son
2. Açlığa son
3. Sağlıklı ve kaliteli yaşam
4. Nitelikli eğitim
5. Toplumsal cinsiyet eşitliği
6. Temiz su ve sanitasyon
7. Erişilebilir ve temiz enerji
8. İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme
9. Sanayi, yenilikçilik ve altyapı
10. Eşitsizliklerin azaltılması
11. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar
12. Sorumlu üretim ve tüketim
13. İklim eylemi
14. Sudaki yaşam
15. Karasal yaşam
16. Barış, adalet ve güçlü kurumlar
17. Amaçlar için ortaklıklar

EKONOMİK BOYUTLAR:

8, 9, 10 ve 12

SOSYAL BOYUTLAR:

1, 2, 3, 4, 5, 7, 11 ve 16

ÇEVRESEL BOYUTLAR:

6, 13, 14 ve 15

!!! SULTAN HOCA'DAN EK BİLGİLER !!!

BÜYÜMENİN SINIRLARI	1972'de rapor yayınlandı. Nüfus artışının doğal kaynaklar üzerinde yaratacağı baskıdan dolayı önümüzdeki 100 yıl içerisinde büyümenin sınırlarına ulaşılacak.
STOCKHOLM ÇEVRE KONFERANSI (BM ÇEVRE KONFERANSI) ***5 Haziran Dünya Çevre Günü***	1972'de toplandı. Tüm dünya ortak bir amaç için ilk kez toplandı. Çevre planlama, çevre yönetimi, Doğal kaynaklar ve deniz kirliliği Çevreye zararlı maddelerin tanımlanması, Çevre sorunları
BRUNTLAND RAPORU	Norveç başkanı Gro Harlem Bruntland, Dünya çevre kalkınma komisyonu (WCED) kuruldu, "Ortak geleceğimiz" raporu, Sürdürülebilir kalkınma, Kaynakları tüketmeden ekonomiyi büyütmek
RİO KONFERANSI	1992 İklim değişikliği Ormansızlaşma Biyolojik çeşitliliğin ve denizlerin korunması Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, Üretim-tüketim alışkanlıkları
BM İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ	1994 Amaç CO_2 ve diğer sera gazı emisyonlarının azaltılmasıdır.
KYOTO PROTOKOLÜ	1997 BMİDÇS sonucu çözüm alınamayınca protokol imzalandı. Atmosferdeki sera gazları %5.2'ye çekilecek, Fosil yakıt yerine biodizel kullanımı, Daha az enerji tüketimi, Güneş enerjisinin önünü açma
BM 1000 YIL ZİRVESİ	2000/Newyork 8 amaç, 18 hedef Yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak, Temel eğitim hakkı, Kadınların korunumu, cinsiyet eşitliği, Çocuk ölümlerini azaltma, Anne sağlığını iyileştirme, Salgın hastalıklarla mücadele, Çevresel sürdürülebilirlik, Küresel ortaklıklar.

ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİ DEĞİŞİKLİĞİ TARAMA SORULARI

1. **Atmosferde hava olaylarının büyük bölümünün yaşandığı katman aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Stratosfer
   B) Ekzosfer
   C) Troposfer
   D) Termosfer
   E) Mezosfer

2. **Belirli bir bölgede, kısa süre içinde etkili olan meteorolojik olaylara ne denir?**

   A) İklim değişikliği
   B) Küresel ısınma
   C) Klimatoloji
   D) Sera etkisi
   E) Hava olayları

3. İnsan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlama anlamını taşımaktadır.
   Yukarıda verilen tanım aşağıdakilerden hangisi ile ilgilidir?

   A) Sürdürülebilir kalkınma
   B) Ekolojik ayak izi
   C) Çevre direnci
   D) Küresel ısınma
   E) Sera etkisi

4. I. Kentin havasını soğutur
   II. Kentsel Selleri Önlerler
   III. CFC gazlarını azaltır
   IV. Gıda Güvenliğini Geliştirirler

   Yukarıdakilerden hangileri yeşil çatının işlevleri arasında yer alır?

   A) I, II ve III
   B) I, II ve IV
   C) II, III ve IV
   D) I, II, III ve IV

5. Türkiye'nin 26 Ağustos 2009'da katıldığı, amacı küresel düzeydeki insan kaynaklı sera gazı salınımlarını azaltmak olan protokol aşağıdakilerden hangisidir?

A) Montreal protokolü
B) Stockholm çevre protokolü
C) Kyoto protokolü
D) Bern sözleşmesi
E) Marpol protokolü

6. …….. atmosferdeki gazların gelen güneş ışınımına karşı geçirgen, buna karşılık geri salınan uzun dalga boylu yer ışınımına karşı çok daha az geçirgen olması nedeniyle, yerkürenin beklenenden daha fazla ısınmasını sağlayan ve ısı dengesini düzenleyen doğal süreç olarak tanımlanabilir.
Paragraftaki boşluğa aşağıdakilerden hangisinin gelmesi uygun olur?

A) Küresel iklim değişikliği
B) Küresel ısınma
C) Hava olayları
D) Sera etkisi
E) Enerji verimliliği

7. Aşağıdakilerden hangisi sera etkisine neden olan gazlardan biri değildir?

A) CO_2
B) H_2O
C) CH_4
D) SO_2
E) N_2O

8. I. Temiz su ve sanitasyon
II. Erişilebilir ve temiz enerji
III. İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme
IV. Sanayi, yenilikçilik ve altyapı
V. Eşitsizliklerin azaltılması
Yukarıda verilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından hangileri ekonomik boyut içerir?
A) II, III, IV, V
B) I, II, IV
C) III, IV, V
D) I, IV, V
E) II, III, V

9. 1972 yılında gerçekleştirilen BM İnsan Çevresi Konferansı'nda sosyo-ekonomik yapıları ve gelişme düzeyleri farklı olan birçok ülkenin "çevre" konusunda ilk defa toplandığı konferans aşağıdakilerden hangisidir?

A) Stockholm
B) Rio
C) Bruntland
D) Paris
E) Kyoto

10. "Litosfer" aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hava küre
B) Yaşam küre
C) Su küre
D) Buz küre
E) Taş küre

CEVAPLAR: 1.C 2.E 3.A 4.B 5.C 6.D 7.D 8.C 9.A 10.E

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

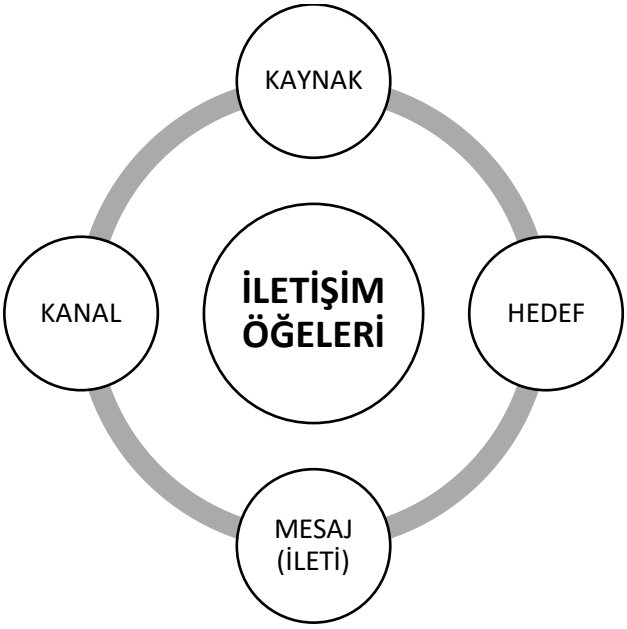
BÖLÜM 7: SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

İLETİŞİMİN ÖNEMİ VE İLETİŞİM BECERİLERİ

İletişim; katılanların bilgi ya da sembol üreterek birbirlerine ilettikleri iletileri anlamaya ve yorumlamaya çalıştıkları bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

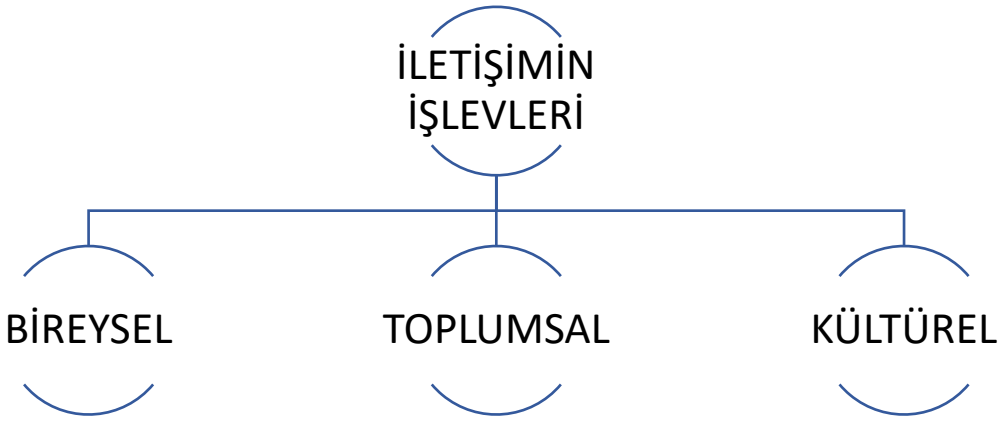

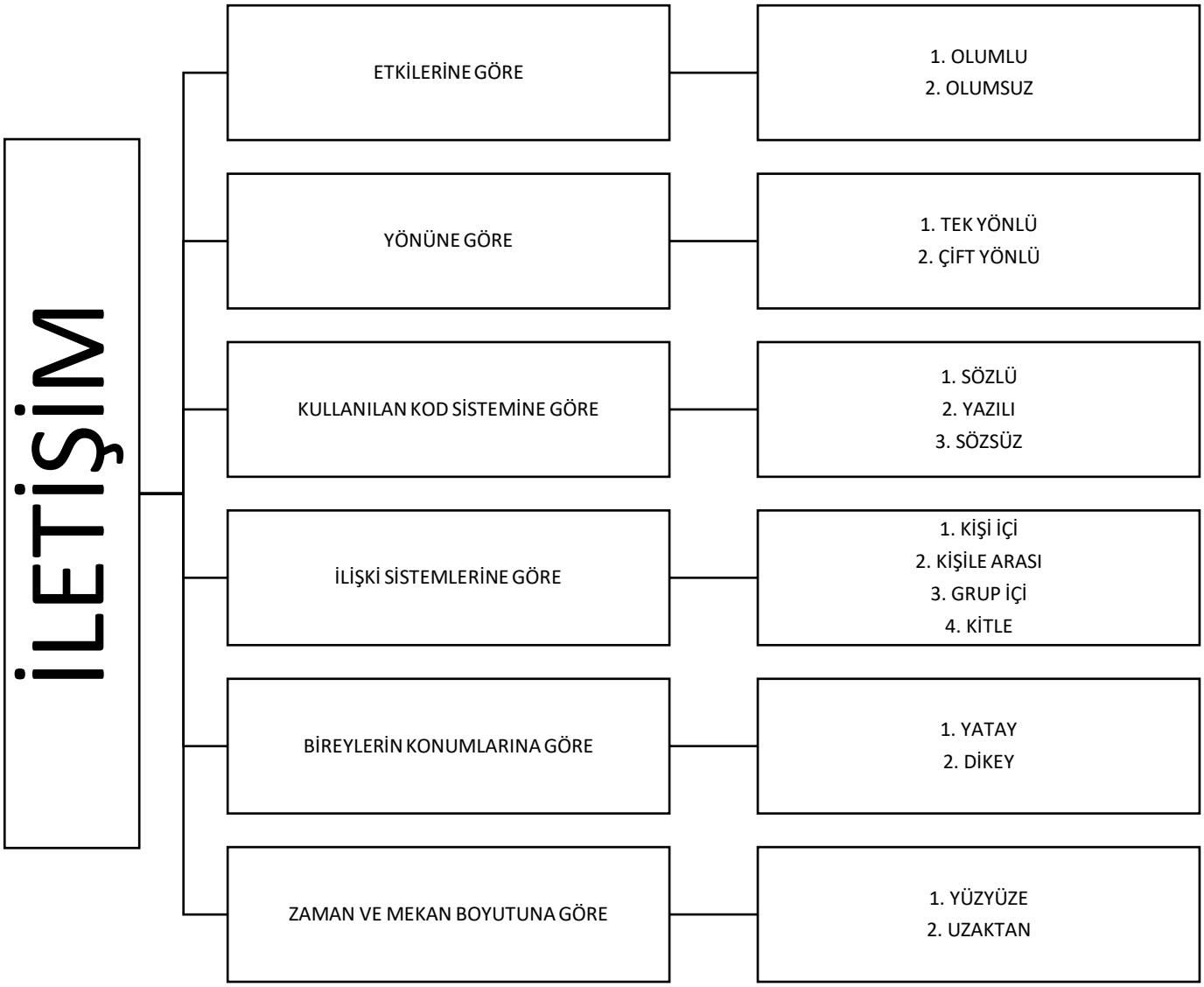
Kaynak ve hedef: Kişiler arası iletişimde kaynak mesajı gönderendir. Gönderilen mesaj karşıdaki kişiye ya da kişilere olabilir. Hedef mesajı alır, anlamlandırır ve kaynağa farklı bir mesaj gönderir.

Mesaj-İleti: İletişim sürecinde hedefe iletilmek istenen her şey mesajdır. Hedeften kaynağa, kaynaktan hedefe gelen anlamdır mesaj.

Kanal: İletişim sürecinde kişiler karşılıklı mesajlarını farklı yollarla iletirler. Söz, beden dili ve yazı bu yollardan bazılarıdır.

İLETİŞİM SÜREÇLERİ	KODLAMA	Mesajın işaret hâline dönüşmesinde kullanılan simgeler ve simgeler arasındaki ilişkileri düzenleyen kuralların tümüne kod denir. En çok kullanılan kod sistemi dildir.
	KOD AÇMA VE YORUMLAMA	Kod açma, kaynaktan gelen mesajın içeriğinin alınıp çözümlenmesi, anlamın anlaşılmasıdır.
	GERİ BİLDİRİM	Gidip gelen mesajların doğru algılanıp algılanmadığını test etmektir.
	GÜRÜLTÜ	Kaynaktan çıkan mesajın hedef tarafından tam ve doğru olarak alınmasını etkileyen şey gürültüdür

İLETİŞİMİN
İŞLEVLERİ
BİREYSEL
TOPLUMSAL
KÜLTÜREL

İLETİŞİM
ETKİLERİNE GÖRE
1. OLUMLU
2. OLUMSUZ
YÖNÜNE GÖRE
1. TEK YÖNLÜ
2. ÇİFT YÖNLÜ
KULLANILAN KOD SİSTEMİNE GÖRE
1. SÖZLÜ
2. YAZILI
3. SÖZSÜZ
İLİŞKİ SİSTEMLERİNE GÖRE
1. KİŞİ İÇİ
2. KİŞİLE ARASI
3. GRUP İÇİ
4. KİTLE
BİREYLERİN KONUMLARINA GÖRE
1. YATAY
2. DİKEY
ZAMAN VE MEKAN BOYUTUNA GÖRE
1. YÜZYÜZE
2. UZAKTAN

JOHARİ PENCERESİ

İnsanın sosyal ilişkilerinde kendisi ile ilgili aktarımda bulunduğu alanlarının yanı sıra paylaşımda bulunmadığı, bulunmak istemediği alanları da ortaya çıkarmışlardır. Böylece kişilerin kendilerini tanımaları sağlanmış, başkaları tarafından da nasıl görüldükleri tanımlanabilir hâle gelmiştir.

	KİŞİ TARAFINDAN BİLİNEN	KİŞİ TARAFINDAN BİLİNMEYEN
DİĞERLERİ TARAFINDAN BİLİNEN	**1** **AÇIK/ SERBEST ALAN**	**2** **KÖR ALAN**
DİĞERLERİ TARAFINDAN BİLİNMEYEN	**GİZLİ ALAN** **3**	**BİLİNMEYEN ALAN** **4**

Açık alan: Kişinin kendi tarafından da başkaları tarafından da bilinen alandır. Bu alanda insanlar umutlarını, beklentilerini ya da korkularını çekinmeden diğer insanlarla paylaşmaktadırlar.

Kör alan: Bu alan başkaları tarafından bilinen ancak kişinin bilmediği alanıdır. Başkalarının bir kişi hakkında edindiği izlenimlerle ilgilidir.

Gizli alan: Bu alan kişinin bildiği ancak başkalarının bilmediği alandır. Kişi, bilinçli olarak bazı yanlarını gizlemek istemektedir.

Bilinmeyen alan: Bu alan ise kişinin de başkalarının da bilmediği, karanlık alandır.

Eğitim ile iletişim arasında bir bağ kurmamız gerekirse, eğitim bir etkileşimdir ve etkileşimin aracı ise iletişimdir. Bu sebeple okulda iletişim süreci hem eğitsel faaliyetler için hem de yönetsel faaliyetler için temel bir gerekliliktir.

Okul ortamlarında "formal" ve "informal" olmak üzere iki tip iletişim türü kullanılır.

- **Formal iletişim,** iletişimin kademeli olarak aşağı ve yukarı yönlü hiyerarşik aktarımıdır.
- **İnformal iletişim,** okullarda daha sık gördüğümüz kişi ve grupların tutumlarına bağlı olarak değişen ve okula dair düzensiz yaklaşımları olan bir iletişim türüdür.

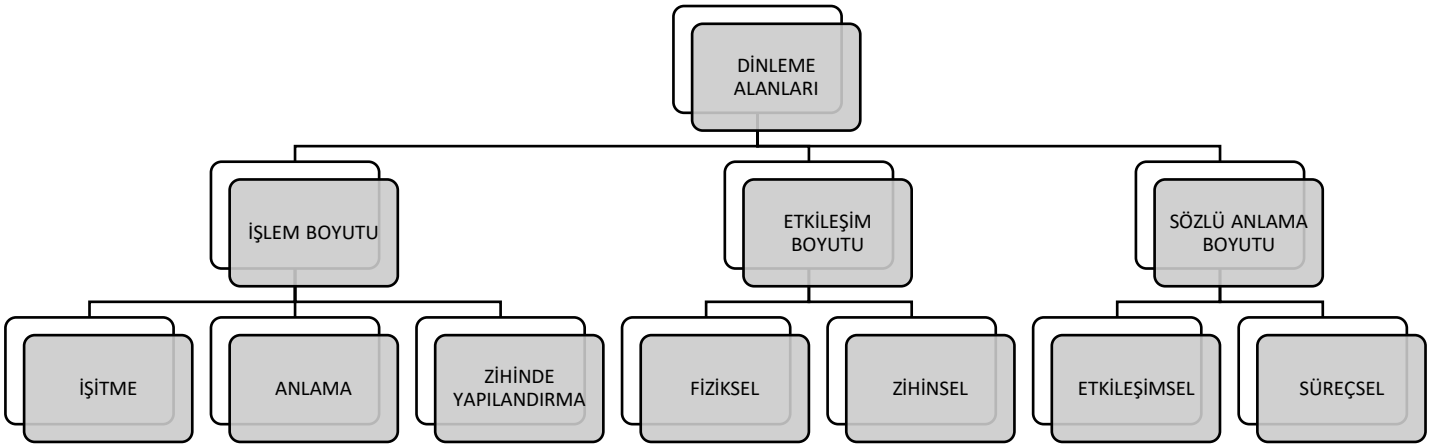
İLETİŞİM BECERİLERİ

1. Saygı duymak
2. Empati
3. Etkin dinleme
4. Somut konuşmak
5. Ego geliştirici dil
6. Etkin katılımlı dinleme
7. Kendini tanıma-Kendini açma
8. Ben dili

Dinleme, sesli uyarıcıları işitmek, anlamak ve zihinde yapılandırmak için kulak ve beynimizde yürütülen karmaşık bir süreçtir.

İyi bir dinleyicinin özellikleri:

- Dinlemenin amacını ve yöntemini belirler,
- Ön bilgilerini harekete geçirir,
- Dinlediklerini ön bilgilerinin ışığında inceler,
- Konuşmacının aktardığı bilgilerle ön bilgileri arasında bağ kurar,
- Bir olay ve düşünce arasındaki farkı belirler,
- Ana ve yardımcı düşünceleri belirler,
- Konuşmacının amacını belirler,
- Propaganda, abartı ve ön yargıları belirler,
- Zihinsel yapısını düzenler ve geliştirir,
- Konuşmayı, konuşmanın içeriğini değerlendirir.

DİNLEME TÜRLERİ

• **Takdir edici dinleme;** söylenenden keyif almaya odaklanılan dinlemedir.

• **Kapsamlı dinleme;** öğrenme ve bilgiyi hatırlamaya odaklanılan dinlemedir.

• **Kritik değerlendiren dinleme;** duyulanı yargılayan ya da değerlendirmeye odaklanılan dinlemedir.

• **Vurgulu dinleme;** diğerlerinin duygularını anlamaya odaklanılan dinlemedir.

• **Katılımcı dinleme;** kişiler arası iletişimde etkili dinlemenin temeli aktif katılımdır. Katılımcı dinleme, dinleyen kişinin duyduklarını tekrar etmesi, özümlemesi ve yansıtmasıdır.

• **Edilgin dinleme;** dinleyen kişinin sözel geri bildirimde bulunmadığı, konuşan kişinin duygularının anlaşılmaya çalışıldığı, vereceği karara güvenildiği, kişinin sorunundan kendisinin sorumlu olduğu gibi mesajlar veren destekleyici bir süreçtir.

• **Empatik dinleme;** empatik dinlemede amaç kişinin kendisini açması, duygularını daha yoğun yaşaması, kendisinde var olan çatışmaları çözmesi, kendisini kabul etmesi için cesaretlendirmektir.

• **Yargısız ve eleştirel dinleme;** etkili dinleme hem yargısız hem de eleştireldir; açık bir zihinle, anlamak için dinlemeyi gerektirir.

• **Derinlemesine dinleme;** yüzeydeki mesajları da önemsemeyi, konuşmacının sözlü ve sözsüz mesajlarına ve bunlar arasındaki tutarlılığa dikkat etmeyi, hem içerik hem de duygu mesajlarını anlamayı, konuşmacının dile getirmediği duygu

ve düşüncelerini anlamaya çalışmayı ve anlaşılanları dile getirmeyi, konuşmacının mesajlarına yanıt vermeyi içerir.

• **Çözümleyici dinleme;** kişinin kelimelerini aynen tekrarlamak değildir. Kişinin duygularının ve mesajlarının anlaşılmaya çalışıldığını gösterir.

• **Etkin dinleme;** konuşmacının mesajının sözel ve sözel olmayan yönüne, içeriğine ve duygularına anlam katma yöntemi olmalıdır.

• **Dikkatle dinleme;** konuşmacının söylediklerini takip etmeyi gerektirir.

İLETİŞİM ENGELLERİ

FİZİKSEL VE TEKNİK ENGELLER	SOSYAL VE PSİKOLOJİK ENGELLER	ÖRGÜTSEL ENGELLER
Bunlar mesaj ile ilgili engeller, kanal ve araçlarla ilgili engeller, gürültü ile ilgili engeller ve dil ile ilgili engellerden oluşmaktadır.	Kişilerin var olan düşünce, duygu ve değer yargılarından, davranış, tutum ve hedefleri, düşünce boyutları, dinleme ve anlama becerilerinden bulundukları sosyokültürel şartların farkındalığından kaynaklanabilir.	Roller, zaman baskısı, örgütün büyüklüğü, geri bildirim sisteminin yetersiz olması, yönetim tarzı, aşırı bilgi yüklemesi, statü farklılıkları ve hiyerarşi nedenli olabilir.

1- **Kişisel unsurlar:** Alıcının ve vericinin mesajı kodlarken veya iletirken gerekli dikkati göstermemelerinden kaynaklanan engellerdir. Bu engeller; alıcının mesajı yanlış anlayabilmesi ve yorumlayabilmesi, belli ön yargılar nedeniyle mesajı yanlış değerlendirmesi, konuşmacıya karşı ilgisizlik ve farklı olumsuz tutumlardır. İletişim sürecinin iki önemli unsuru olan alıcı ve gönderici, aynı zamanda iletişimi engelleyici rol de oynayabilmektedir. Kişisel amaçlar, duygular, değer yargıları ve alışkanlıklar, gelen mesajlara olumsuz ve kayıtsız bir tutum sergilenmesine sebep olabilmektedir.

2- **Fiziksel unsurlar:** Kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan, dış kaynaklı ortamlarda oluşan ve iletişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlardır. Fiziksel unsurlar genellikle ortamdan kaynaklı engelleyicilerdir.
3- **Semantik unsurlar:** Semantik unsurlar, kullanılan dilden kaynaklı yanlış anlaşmalar ve iletişim engelleridir. Bazı sembollerin birden fazla anlamı olabilir bunun dışında bir sembol farklı kişiler için farklı anlamlar oluşturabilir.
4- **Zaman baskısı:** Sosyal bir çevrede, insanlarla iletişim ve ilişki kurmayı hedeflediğimiz zaman birçok engelle karşılaşırız. Bu engellerden biri de zaman kısıtlılığıdır. İş yaşantısı içerisindeki faaliyetlerin birçoğu, belirlenen mesai saatleri içerisinde gerçekleşmektedir. İş yaşamındaki zamanla alakalı sınırlamalar, iletişim esnasında örgüt üyelerinin üzerinde zaman baskısı oluşmasına neden olmaktadır.
5- **Algılamadaki seçicilik:** Algılamada seçicilik olarak tanımlanabilecek bu unsur, bazı iletilerin bilerek yahut bilmeyerek algılanamamasıyla ilgilidir. Kişiler, belirli ön yargılara sahipseler vericiden gelecek olan iletileri hiç algılayamayabilirler yahut kastedilenden farklı algılanabilirler.

İletişim engellerinin karşı tarafta nelere sebep olabileceğinin örnekleri;

1. Emir vermek, yönlendirmek, yönetmek. Korku ya da aktif direnç yaratabilir.
2. Uyarmak, gözdağı vermek. Gücenme, kızgınlık, isyankârlığa neden olabilir.
3. Ahlak dersi vermek. Zorunluluk ya da suçluluk duyguları yaratır.
4. Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek. Bağımlılık ya da direnme yaratabilir.
5. Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek. Bıkkınlık, nefret uyandırabilir.
6. Yargılamak, eleştirmek, suçlamak. Benlik saygısını azaltır.
7. Ad takmak, alay etmek. Genellikle karşılık vermeye iter.
8. Yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak. Yanlış anlaşılma korkusuyla iletişim kesilebilir.
9. Övmek, aynı düşüncede olmak, olumlu değerlendirmeler yapmak. Övgü yokluğu eleştiri olarak algılanabilir.
10. Avutmak, teselli etmek. Zor görevlerde ben de aynı şeyi hissederdim.
11. Sorgulamak, sınamak, sorguya çekmek. Kendini köşe sıkıştırılmış hissetmesine sebep olabilir.
12. Alaycı davranmak, şakacı davranmak, konuyu saptırmak. Kendisi ile ilgilenilmediğini, kendisine saygı duyulmadığını düşündürebilir.

EĞİTİM ORTAMINDA EKOLOJİK SİSTEM YAKLAŞIMI

Ekolojik sistem yaklaşımı, insan davranışına etki eden iç ve dış kuvvetlerin karşılıklı etkileşimleri üzerinde durur, bireylerin farklı durumlara uyumlarını sağlayan geçerli davranış kalıplarını tanımlar ve çevre içerisinde bulunan insan ve diğer sistemlerin birbirleri üzerinde meydana getirdikleri etkileri açıklar.

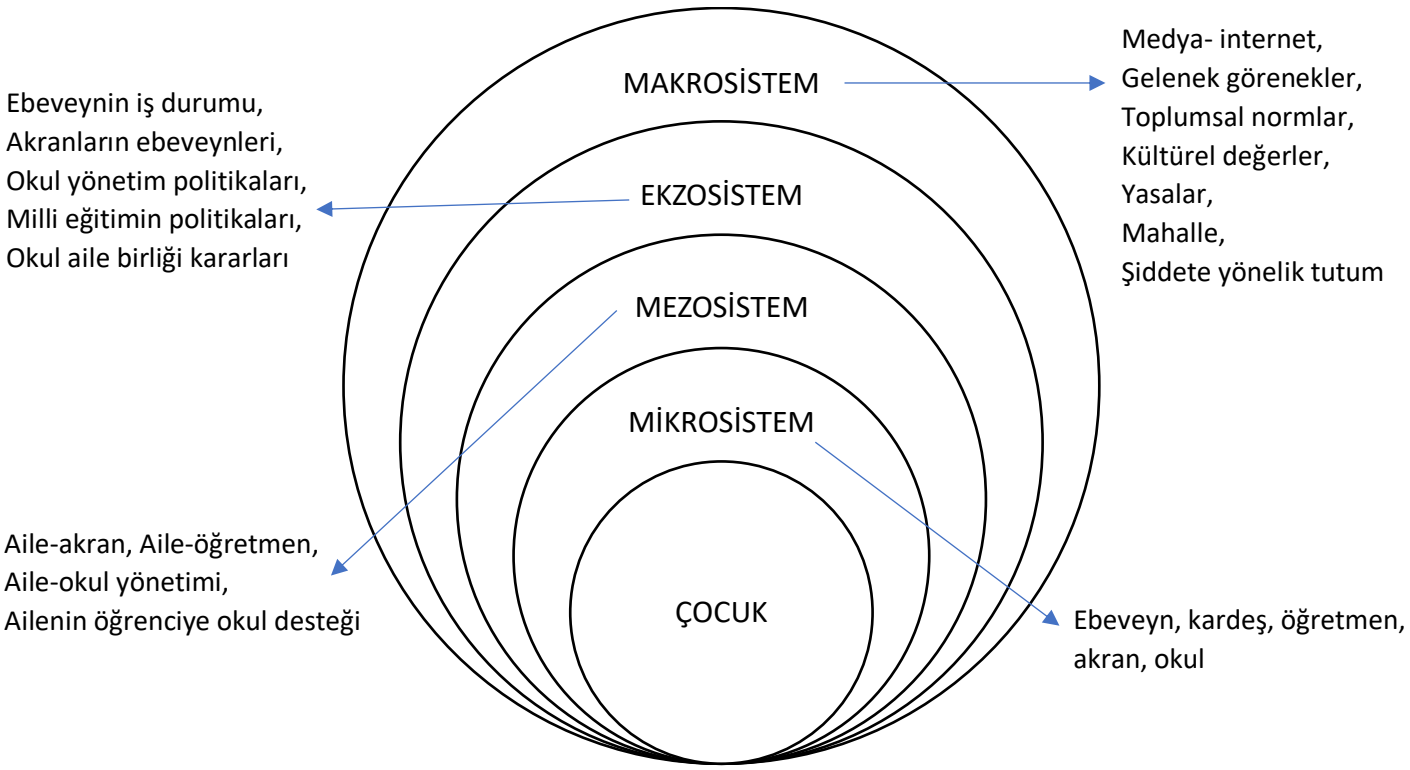
Ekolojik yaklaşımın temel prensipleri;

- Çocuk, modelin merkezinde yer almaktadır.
- Çocuğun hayatında kendisini ve birbirlerini etkileyen farklı sistemler yer almaktadır.
- Çocuğun davranışları çevresindeki bireylerden ve ilişkilerden etkilendiği gibi çocuk da onları etkiler.
- Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır.
- Sistemler arasındaki ilişkilerin niteliği ve sıklığı da çocuk üzerinde etkilidir.
- Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı sistemler de çocuğun gelişimini etkiler.
- Çocuğun sağlıklı gelişimi için sistemler arasındaki etkileşimin tutarlılığı önemlidir.

Ekolojik sistem yaklaşımı, bireyi çevre içerisinde yaşayan bir varlık olarak ele alır ve bireyin davranışını değerlendirirken çevreyi de göz önünde bulundurur.

Her birey bir yaşam döngüsüne sahiptir. Bireyin yaşam döngüsü içerisinde meydana gelen etkileşimler ve karşılaştığı yaşam olayları aşağıdaki şekilde ele alınabilir.

- **Mikrosistem;** Şu anki ortam: Ev, okul, iş yeri vb.
- **Mezzosistem;** Mikrosistemlerden oluşan sistem: Komşuluk, toplum.
- **Ekzosistem;** Doğrudan bireyi kapsamayan sosyal yapılar: Kamu kurumları, profesyonel kuruluşlar.
- **Makrosistem;** Kültürü kapsayan örüntüler: ekonomik ya da siyasal ideolojiler, baskın inançlar ya da basmakalıp düşünceler.
- **Kronosistem;** Önceki tüm katmanları kaplayan bu dış katman, yaşanan zaman dilimini ifade etmektedir. Örneğin, savaşlarda ve ekonomik kriz dönemlerinde suç davranışlarında artış olabilmektedir.

OKUL İKLİMİ

Okul iklimi, okulda çalışanların okulu nasıl betimlediği ile ilgilidir. İklim, okulda zaman içinde şekillenen, her zaman görülemeyen değerler ve kurallar bütününden oluşur.

• **Açık iklim:** Bu iklim türünde, arkadaşça ilişkiler, işleri kolaylaştırıcı, katılımcılığı teşvik gibi faktörler önemlidir ve yönetici örgütte kurmay bir liderlik örneği sergilemektedir.

• **Özerk (Otonom) iklim:** Bu iklimde ise, yönetici örgütte resmî ve sistemli bir iş yapmak için kendini çalışanlarından uzak tutar.

• **İdareci iklim:** Bu iklimi, yöneticinin işi kendisinin yapması, arkadaşça ilişkilerin olmaması, yazılı kurallar ve tatmin edilmeyen sosyal ihtiyaçlar karakterize eder.

• **Samimi iklim:** Bu iklimde arkadaşça ilişkiler hâkimdir ve örgüt üyeleri işlerin nasıl yapılacağı konusunda görüşlerini bildirirler.

• **Babacan iklim:** Bu iklim kısmen kapalı bir iklim olup, çalışanların birlikte hareket etmediği, grup içinde bölünmelerin olduğu ve yöneticinin sürekli kontrol edici görevinde olduğu bir iklimdir.

• **Kapalı iklim:** Yöneticinin çalışanları yönlendirmede etkili olmadığı, onların kişisel zenginlikleri ile ilgilenmediği, iş birliğinin olmadığı; grup başarısının minimum düzeyde olduğu resmî bir örgüt iklimi söz konusudur

SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM TARAMA SORULARI

1. "Söz, beden dili ve yazı gibi yollarla kişilerin karşılıklı mesajları iletmesi" **İfadesi aşağıdakilerden hangisini tanımlamaktadır?**

   A) Kod
   B) Kodlama
   C) Kanal
   D) Geri bildirim
   E) Gürültü

2. **"Kullanılan dilden kaynaklı yanlış anlaşmalar" iletişim engellerinin hangi unsuru içerisindedir?**

   A) Fiziksel unsur
   B) Kişisel unsur
   C) Zaman baskısı
   D) Algılamadaki seçicilik
   E) Semantik unsur

3. **Aşağıdaki ifadelerden hangisinde ben dili kullanılmıştır?**

   A) Geciktiğin için endişelendim
   B) Her şeyi yanlış anlıyorsun
   C) Beni sinirlendiriyorsun
   D) Yine geç kaldın
   E) Tartışmayı hep sen başlatıyorsun

4. **Dinleyen kişinin sözel geri bildirimde bulunmadığı, konuşan kişinin duygularının anlaşılmaya çalışıldığı, vereceği karara güvenildiği, kişinin sorunundan kendisinin sorumlu olduğu gibi mesajlar veren dinleme türü aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Vurgulu
   B) Katılımcı
   C) Edilgin
   D) Kapsamlı
   E) Takdir edici

5. Aşağıdakilerden hangisi mikrosistem kapsamında akran zorbalığına sebep olabilecek etmenlerden biri değildir?

A) İlgi, sevgi ve sıcaklıktan yoksun bir aile ortamı
B) Okuldaki akranların saldırgan davranışlar sergilemesi
C) Okul yönetimi tarafından fiziksel cezanın uygulanması
D) Televizyondaki şiddet içerikli programlar
E) Fiziksel ve duygusal istismar uygulayan ebeveynler

6.

- Aile-akran, Aile-öğretmen,
- Aile-okul yönetimi,
- Ailenin öğrenciye okul desteği

Yukarıda verilen ilişkiler hangi ekolojik sistem birimi içerisinde yer alır?

A) Mikrosistem
B) Mezosistem
C) Ekzosistem
D) Makrosistem
E) Kronosistem

7. İletişim sürecinde "yargılamak, eleştirmek ve suçlamak." Karşı tarafta aşağıdaki hangi duruma sebep olur?

A) Bağımlılık ya da direnme yaratabilir.
B) Bıkkınlık, nefret uyandırabilir.
C) Korku ya da aktif direnç yaratabilir.
D) Zorunluluk ya da suçluluk duyguları yaratır.
E) Benlik saygısını azaltır.

8. "Başkaları tarafından bilinen ancak kişinin bilmediği alanıdır. Başkalarının bir kişi hakkında edindiği izlenimlerle ilgilidir."
Yukarıda Johari penceresine ait tanımı verilen alan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kör alan
B) Açık alan
C) Gizli alan
D) Serbest alan
E) Bilinmeyen alan

9. Eşyalarını sürekli yerlere atan ve dağınık bir görüntü çizen bir çocuğa annesi aşağıdakilerden hangisini kullanırsa ben dilini kullanmış olur?

A) Eşyalarını toplasana
B) Eşyalarını yine sağa sola atmışsın
C) Yine mi eşyalarını toplamadın
D) Eşyalarını toplarsan bana yardım etmiş olursun
E) Bu eşyaları bir daha bu şekilde görmeyeceğim

10. Aşağıdaki öğretmen ifadelerinden hangisi iletişim engeli içermemektedir?

A) Ödevini bir an önce bitirmezsen kötü olur.
B) Bu dersi başarman için bir fırın ekmek yemen lazım.
C) Bu dersteki durumunla ilgili konuşmak ister misin?
D) Sorumluluklarını yerine getirmen gerektiğini biliyor musun?
E) Niye bu dersi başaramıyorsun, anlamıyorum

CEVAPLAR: 1.C 2.E 3.A 4.C 5.D 6.B 7.E 8.A 9.D 10.C

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 8: DİJİTAL YETKİNLİK

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

ÖĞRETMENLER İÇİN DİJİTAL YETKİNLİKLER

Öğretimin planlanmasında yeterlikler;

- Bilgi/beceri tipleri ve seviyelerini belirlemede,
- Ders içeriklerini oluşturmada,
- Okul müfredatlarını oluşturmada,
- Öğretmen adaylarını yetiştirmede,
- Öğretmen mesleki gelişim programlarını oluşturmada yol göstericidir.

Dijital yeterlik; geniş anlamda iş, istihdam edilebilirlik, öğrenme, boş zaman, dâhil olma ve/veya topluma katılım ile ilgili hedeflere ulaşmak için Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT'in) kendinden emin, eleştirel ve yaratıcı kullanımı olarak tanımlanabilir.

Dijital beceri, günlük yaşamda bir sorunu çözmek için bilgi teknolojisi becerisini kullanma ve uygulama yeteneğidir. Dijital beceriler; bilgileri yönetmek, iletişim kurmak, sorunları çözmek ve içerik oluşturmak için donanım ve yazılım kullanma becerisi gibi temel becerilere hâkim olmayı gerektirir.

Dijital okuryazarlık; günümüz dünyasında çalışabilmek, öğrenebilmek ve eğlenebilmek için iletişim ve etkileşimi bilişim teknolojileri kullanarak etkili, verimli ve güvenli şekilde yapabilecek kadar becerilere sahip olmak demektir.

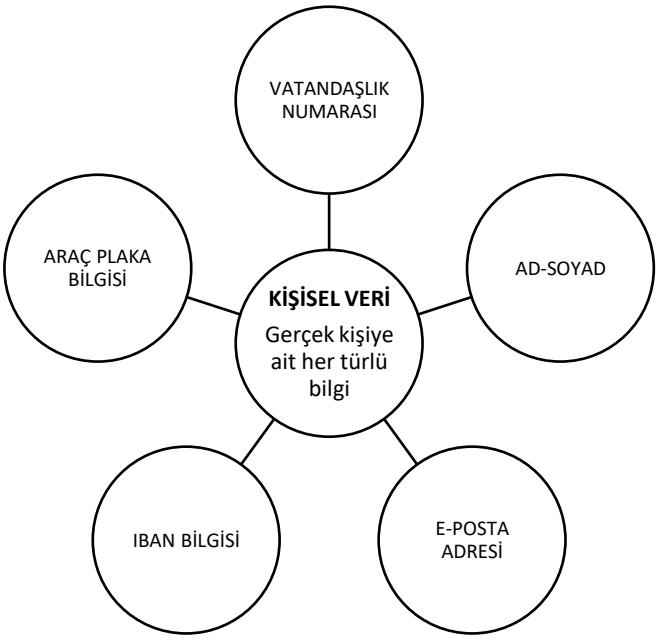
DİJİTAL ÇAĞ TANIMLARI

DİJİTAL DÖNÜŞÜM	DİJİTAL VATANDAŞLIK	E-DEVLET
Bilgi, bilişim ve ağ teknolojilerinin birlikte kullanımıyla bir varlığın özelliklerinde önemli değişiklikleri tetikleyerek iyileştirmeyi / geliştirmeyi amaçlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. • Dijitalleştirme, var olan içeriklerin dijital ortama aktarımını kapsamaktadır. • Dijitalleşme, hizmetlerin (örneğin bankacılık işlemleri, öğrenci akademik başarı takibi, vergi ve yasal süreçler) çevrim içi ortamlardan ve uzaktan gerçekleştirilmesini kapsar.	Teknoloji erişimi ve becerilerinin yanı sıra eğitim yetkinlikleri gerektirir. Dijital vatandaşlık, teknoloji kullanımına ilişkin davranış normları olarak tanımlanabilir. Ayrıca dijital vatandaşlık, dijital dünyada görev yapmak için sorumlu olunan dijital alışkanlıklar (dijital teknolojilerin etkin ve güvenli bir şekilde günlük kullanımı) olarak tanımlanmaktadır.	Daha iyi bir süreç yönetimine ulaşmak için bir araç olarak Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT) ve özellikle internetin kullanılması olarak tanımlanmaktadır. • İnternet (çevrim içi) hizmet sunumu ve e-danışmanlık gibi diğer internet tabanlı faaliyetler olarak tanımlanır. • Devlette BİT kullanımına eşittir. • Kamu yönetimini BİT'lerin kullanımı yoluyla dönüştürme kapasitesi olarak tanımlanır.

Bilişim etiği, bilgisayar, iletişim ve ağ/internet ortamlarında uyulması gereken kuralları tanımlayan normlardır. Bilişim etiği, tüm "bilişim toplumu"nun bilgisayar kullanımı sırasında uyulması gereken kuralları düzenler. Temel amaç, kişilerin azami fayda ve asgari zarar ile bu ortamları kullanmasını güvence altına almaktır.

Telif hakkı, kişinin her türlü fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağlanan haklardır.

Bilişim hukuku, bilişim etiği ya da telif hakkı ihlalleri bilişim suçları kapsamında ele alınmaktadır. Bilişim suçlarıyla ilgili yasal düzenlemeler ise bilişim hukukunu kapsamındadır.

Kişisel verilen korunması kanunu **(KVKK) 2016 yılında resmi gazetede** yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kişisel verilerin kullanımında aşağıda belirtilen kurallara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Kişisel verilerin toplanmasında hukuka ve dürüstlük ilkelerine uyulması
- Kişisel verilerin elde edildiği kaynakların açık ve net olması
- Kişisel verilerin doğru ve güncel olması
- Verilerin meşru ve gerekli amaçlar için toplanıyor ve işleniyor olması
- Veri toplama amaçlarının açıklanması ve sadece bu amaçlar için kullanılması
- Verilerin amaç için kullanıldıktan sonra muhafaza edilmemesi ve silinmesi

2023 SANAYİ VE TEKNOLOJİ STRATEJİSİ

"Dördüncü Sanayi Devrimi" olarak adlandırılan bu gelişim süreci, insanlık için önemli imkânlar sunarken ülkeler düzleminde ise tüm dengelerin değişmesine ve rekabet koşullarının yeniden şekillenmesine neden olmaktadır.

AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL EĞİTİM EYLEM PLANI (2021-2027)

Avrupa Birliği (AB) üye devletlerinin eğitim ve öğretim sistemlerinin dijital çağa sürdürülebilir ve etkin bir şekilde uyarlanmasını desteklemek için yenilenmiş bir politika girişimidir. Planı belirleyen iki alan;

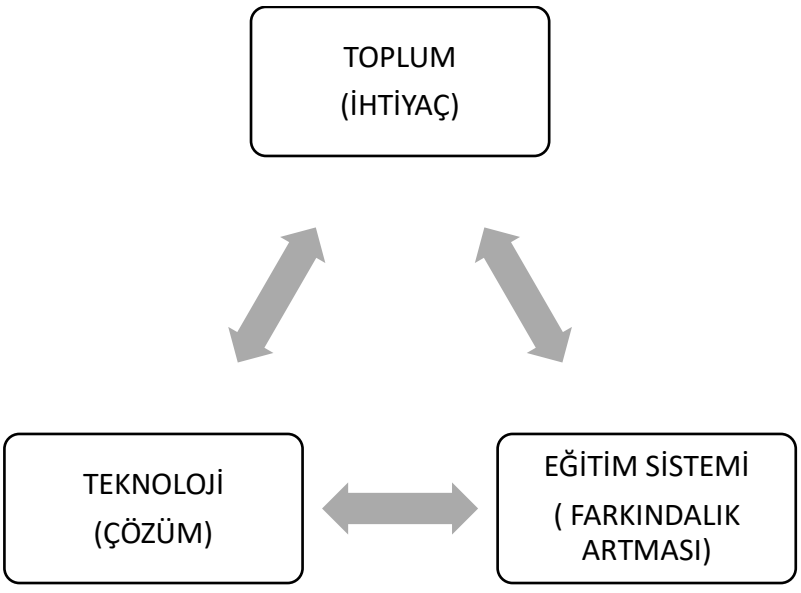
1. Yüksek performanslı bir dijital eğitim ekosisteminin gelişimini desteklemek
    - Eylem 1: Başarılı dijital eğitim için kolaylaştırıcı faktörler hakkında Üye Devletlerle Stratejik Diyalog
    - Eylem 2: Yüksek kaliteli ve kapsayıcı ilköğretim ve ortaöğretim için harmanlanmış öğrenme yaklaşımlarına ilişkin Konsey Tavsiyesi
    - Eylem 3: Avrupa Dijital Eğitim İçerik Çerçevesi
    - Eylem 4: Eğitim için bağlantı ve dijital ekipman

- Eylem 5: Eğitim ve öğretim kurumları için dijital dönüşüm planları
- Eylem 6: Eğitim ve öğretimde yapay zekâ ve veri kullanımı

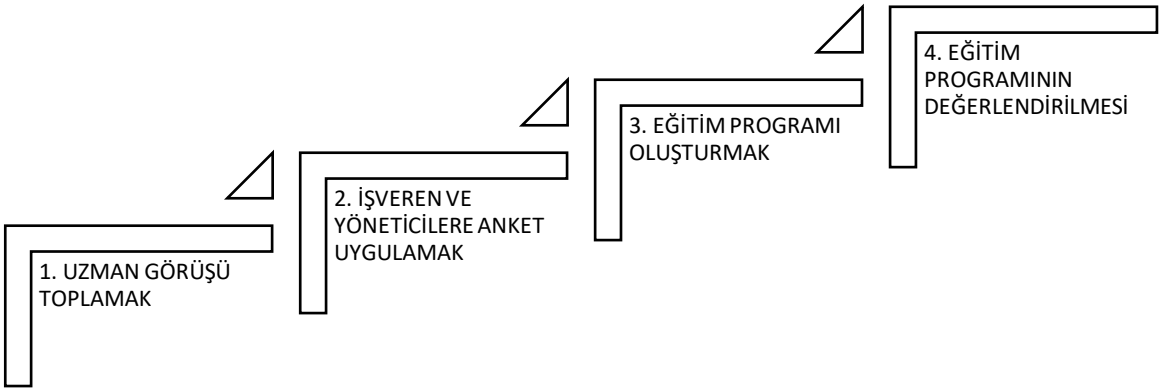
2. Dijital dönüşüm için dijital becerilerin ve yeterliklerin geliştirilmesi
    - Eylem 7: Öğretmenler ve eğitimciler için dijital okuryazarlığı teşvik etmek ve eğitim ve öğretim yoluyla dezenformasyonla mücadele etmek için ortak yönergeler
    - Eylem 8: Avrupa Dijital Yeterlik Çerçevesi'ni yapay zekâ ve verilerle ilgili becerileri içerecek şekilde güncellemek
    - Eylem 9: Avrupa Dijital Beceri Sertifikası
    - Eylem 10: Eğitim ve öğretimde dijital becerilerin sağlanmasının iyileştirilmesine ilişkin Konsey tavsiyesi
    - Eylem 11: Öğrencilerin dijital becerilerine ilişkin uluslararası veri toplanması ve öğrencilerin dijital yeterliği için bir AB hedefinin tanıtılması
    - Eylem 12: Dijital Fırsat Stajları
    - Eylem 13: Kadınların STEM'e katılımı

***2021-2027 yılları için öngörülen Dijital Eğitim Eylem Planı; öğretme ve öğrenme için dijital teknolojinin daha iyi kullanılması, dijital yeterlikler ve beceriler geliştirmek, daha iyi veri analizi ve öngörü yoluyla eğitimi iyileştirmek öncelikli alanlarına sahip olan ilk Dijital Eğitim Eylem Planı (2018- 2020) üzerine kurulmuştur.

YETERLİLİKLER NEREDEN GELMEKTEDİR?

YETERLİLİKLERİN BELİRLENME SÜRECİ

YETERLİLİK İÇİN TEMEL DEĞERLER	21. YÜZYIL BECERİLERİ	ELEŞTİREL DÜŞÜNME
		PROBLEM ÇÖZME
		TAKIM ÇALIŞMASI
		TEKNOLOJİ OKURYAZARLIĞI
		SÜREKLİ ÖĞRENME VE GELİŞİM
		YENİLİKÇİLİK
	GELECEK İÇİN 5 ZİHİN	ALAN BİLGİSİNDE ZİHİN
		SENTEZLEYEN ZİHİN
		YARATICI ZİHİN
		SAYGI DUYAN ZİHİN
		ETİK ZİHİN
	ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİNİ GELİŞTİRME DEĞERLERİ	TEMEL MESLEKİ BİLGİLERDE YETKİN OLMA
		KAPSAYICI EĞİTİM KÜLTÜRÜNÜ YAYGINLAŞTIRMA
		İNSANİ BECERİLERİ KAZANDIRMA
		ÖĞRENME TOPLULUĞU VE ÖĞRENEN ORGANİZASYON OLMA

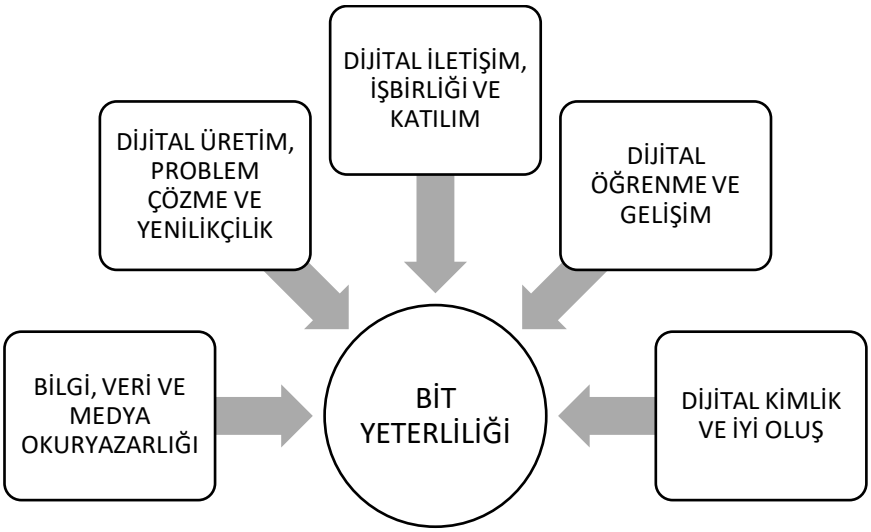
Her üç değer grubu karşılaştırıldığında mesleki yeterliklerin belirlenmesinde ortaya çıkan ortak değerler;

- Problem çözmek için uzmanlık bilgisini ve diğer disiplinlerdeki bilgileri sentezleyen
- Var olan problemleri çözmek için başkalarının da kullanabileceği ürünler veya yöntemler geliştirebilen
- Sürekli öğrenmeyi ve tecrübelerinden ders çıkarmayı sistematik hâle getirebilen
- Farklılıklara saygı duyan
- Mesleki ve günlük hayatında etik ve insani değerleri ön planda tutan bireylerin yetiştirilmesi olarak görülmektedir.

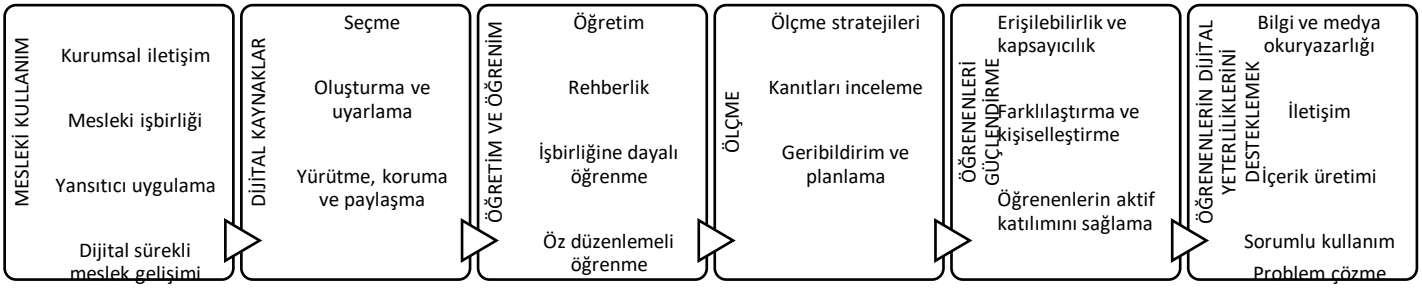
DİJİTAL YETERLİLİK ÇERÇEVELERİ

1. JISC (Joint Information Systems Committe - Birleşik Bilişim Sistemleri Komitesi)
2. Eğitimcilerin Dijital Yeterlikleri İçin Avrupa Çerçevesi (DigCompEdu)
3. UNESCO Öğretmen Yeterlikleri Çerçeveleri
4. Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Çerçevesi
5. Öğretmenler İçin Geniş Tabanlı Dijital Yetkinlikler Çerçevesi

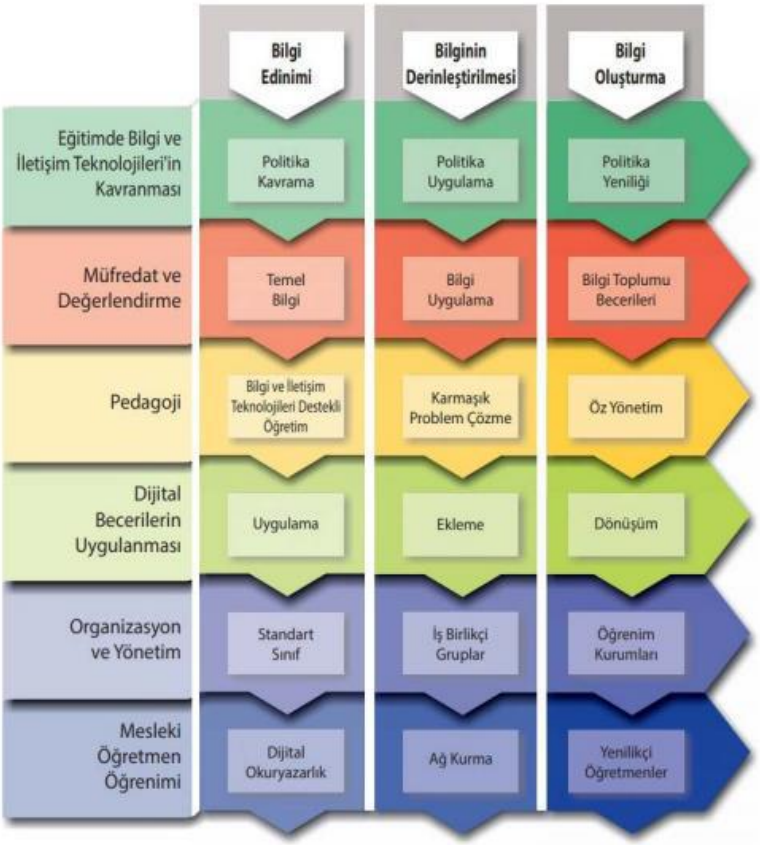
JISC (Joint Information Systems Committe - Birleşik Bilişim Sistemleri Komitesi)

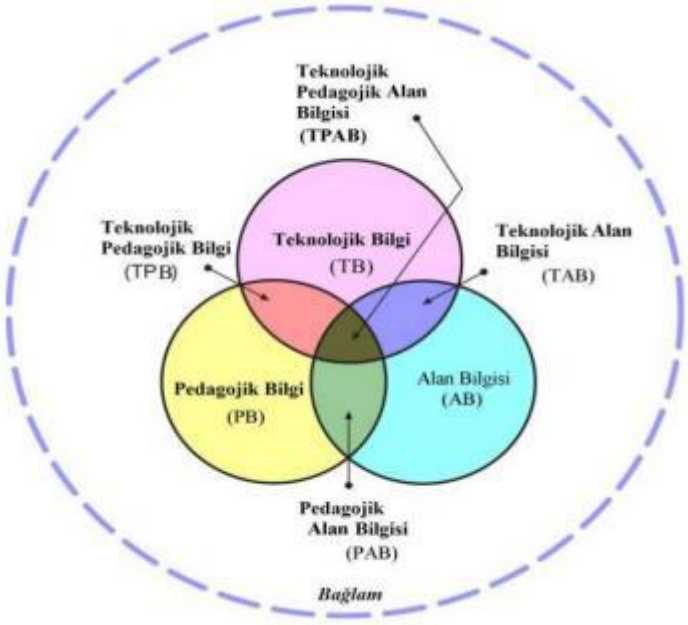
Eğitimcilerin Dijital Yeterlikleri İçin Avrupa Çerçevesi (DigCompEdu)

UNESCO Öğretmen Yeterlikleri Çerçeveleri

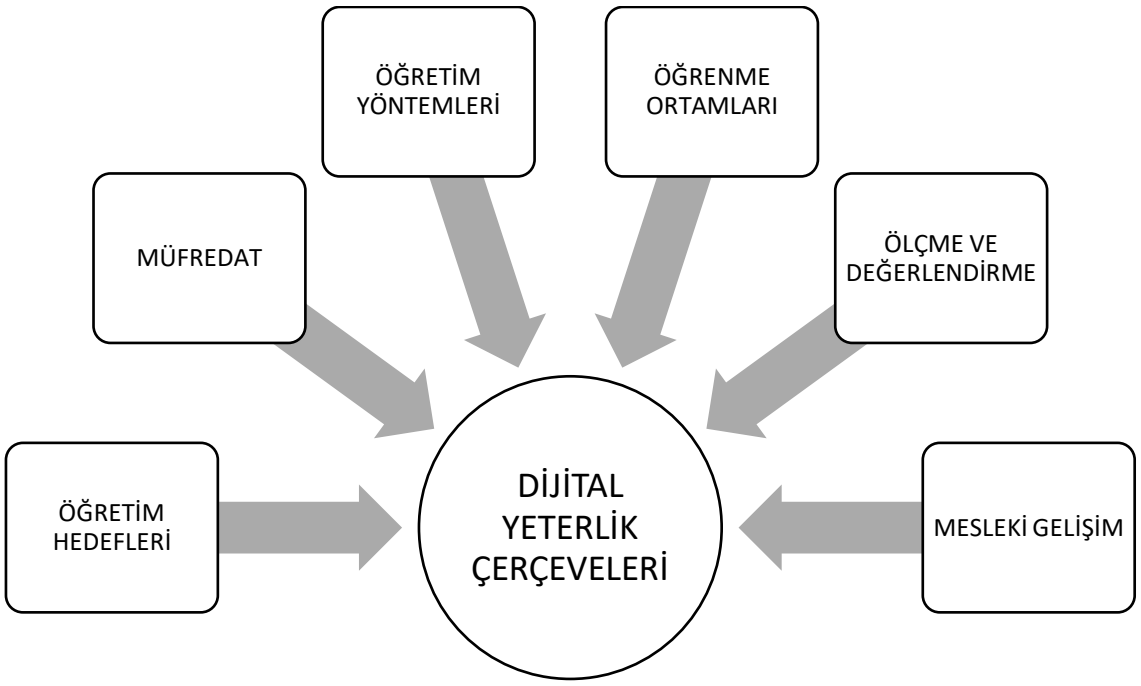
Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Çerçevesi

Öğretmenler İçin Geniş Tabanlı Dijital Yetkinlikler Çerçevesi

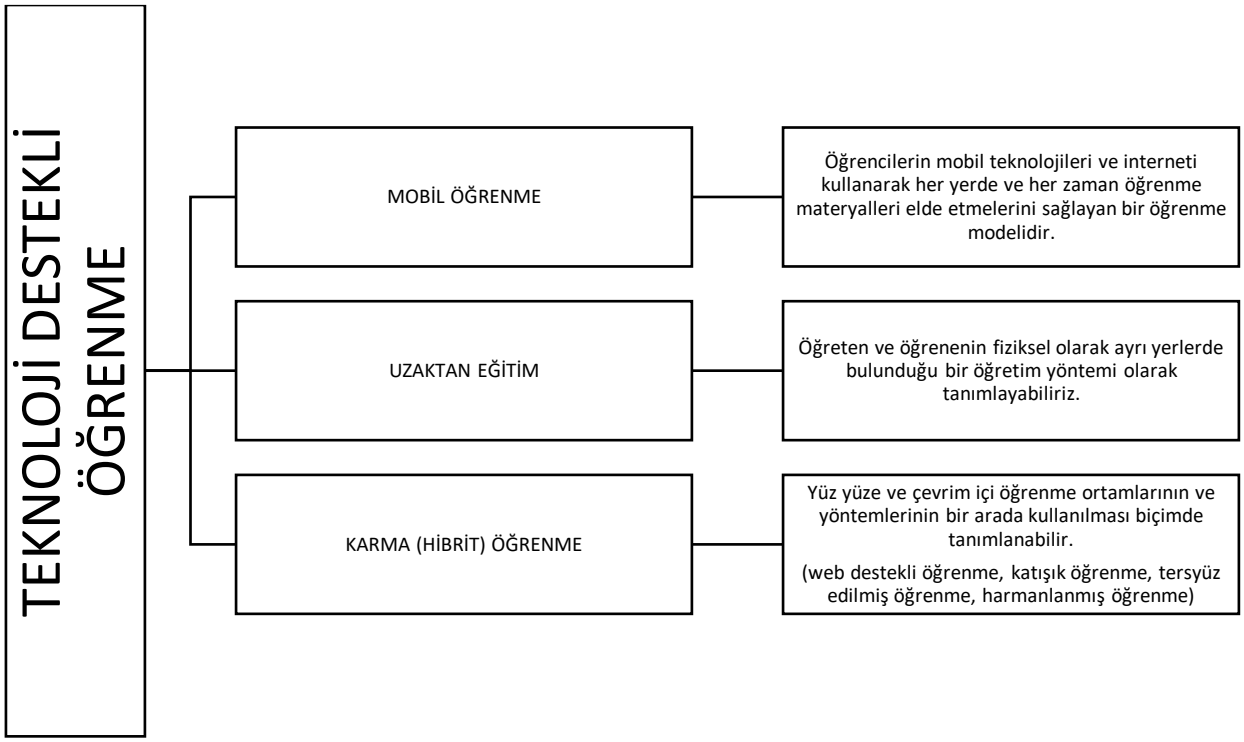

YETERLİK ÇERÇEVELERİNİN ORTAK YÖNLERİ

***** Dijital yeterliklerin güncellenme nedenleri;**

1. Donanım kapasitesindeki artış hızı
2. Veri hacmindeki artış hızı

GELİŞEN TEKNOLOJİLER

"Kullanımı, ekonominin ve/veya toplumun çok çeşitli sektörlerine fayda sağlayacak bir teknoloji." olarak tanımlanmıştır. Gelişen teknolojiler, yeni bir endüstri yaratma veya mevcut olanı dönüştürme potansiyeline sahip bilim temelli yeniliklerdir.

Gelişen teknolojilerin 5 temel niteliği vardır;

1. Radikal yenilik
2. Hızlı büyüme
3. Tutarlılık
4. Belirgin etki
5. Belirsizlik/ Muğlaklık

Mobil ve bulut teknolojileri, veri bilimi, yapay zeka, finans teknolojileri ve blok zincir, otonom araçlar ve taşıma sistemleri, nesnelerin interneti, ileri imalat teknolojileri, sosyal ağlar, sosyal medya, sanal ve arıtılmış gerçeklik, iş zekası gelişen teknoloji örneklerindendir.

Öğretmenlerin dijital yeterliklerinin aşağıdaki teknolojilerde somut olarak kullanım ve çözüm geliştirme aşamalarında kendini gerçekleştirmesi beklenir;

- Görsel okuryazarlık araçlarını kullanabilmek, (Öğretimsel görsel oluşturmak için **Canva, Noun Project, Grafio 3, Venngage, Piktochart**)
- Etkileşimli video ve animasyon araçlarını kullanabilmek, (Etkileşimli video oluşturmak; **Snagit, ExplainEverything, Google VR Tour Creator**, Dijital hikaye oluşturmak; **Sway, Storyboardthat**)
- Öğrenme ortamları geliştirebilmek, (Üç boyutlu sanal dünya; **OpenSim, MineCraft**, mobil uygulama oluşturma; **MIT App, Inventor, Thunkable, Appyie, Andromo, Outsystems**, Oyunlaştırlmış öğrenme; **MS kodu, Unitylearn**)
- İş birliğine dayalı problem çözme ve çalışmayı destekleyen bulut araçlarını etkin olarak kullanabilmek, (**Google Drive, Microsoft Office 365** takımların beraber belge, grafik oluşturmasını sağlar)
- Dijital ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanabilmek,(**Kahoot, Socrative, Google forms, Mentimeter, Educandy**)
- Uzaktan eğitim ortam ve araçlarını kullanabilmek, (öğretim yönetim sistemleri; **Google Classroom, EdModo**, Senkron ders araçları; **Zoom, Meet, Teams, Prezi**)
- Açık kaynak ders materyali katkısı yapabilmek, (**Eba**)
- Bilişim teknolojileri ile tasarım temelli problem çözme sürecini uygulayabilmek, (**Kodlama, 3B tasarım, dijital hikaye, Oyunlaştırma, Robotik**)
- Veri toplama, elde etme ve analiz araçlarını kullanabilmek, (Çevrimiçi veri toplama; **Google Forms, Limesurvey,** Çevrimiçi veri kaynağı bulma; **Google Analytics, YÖK Atlas, Web Scrapers, TÜİK,** Veri analitiği araçları; **SPSS, R-Studio, Python, RapidMiner**)
- Büyük veri analitiği ve yapay zekâ uygulamalarını tanımlamak ve kullanabilmek,
- Bilişim sistemlerini etik ve güvenli kullanmak için araçları ve yöntemlerini uygulayabilmek,
- İnsan bilgisayar etkileşimi ilkelerini tasarlanan ürünlere uygulayabilmek, (Arayüz prototipleri için; **Adobe XD, Balsamiq, Figma**)
- Öğrenme toplulukları ve öğrenen organizasyon oluşturabilmek

DİJİTAL YETKİNLİKLERİ KAZANDIRMAK İÇİN OKUL DÜZEYİNDE GEREKSİNİMLER

ALTYAPI GEREKSİNİMLERİ	TEKNİK DESTEK	MÜFREDAT
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ	ÖĞRETİM YÖNETİM SİSTEMLERİ	İDARİ İNSİYATİF VE ARAŞTIRMALARA DESTEK
	EBA	

DİJİTAL YETKİNLİK TARAMA SORULARI

1. **Aşağıdakilerden hangisi 21. Yüzyıl becerilerinden biri değildir?**

   A) Problem çözme
   B) Eleştirel düşünme
   C) Teknoloji okuryazarlığı
   D) Sentezleyen zihin
   E) Yenilikçilik

2. I. Günümüz dünyasında çalışabilmek, öğrenebilmek ve eğlenebilmek için iletişim ve etkileşimi bilişim teknolojileri kullanarak etkili, verimli ve güvenli şekilde yapabilecek kadar becerilere sahip olmak demektir.
   II. Bilgi, bilişim ve ağ teknolojilerinin birlikte kullanımıyla bir varlığın özelliklerinde önemli değişiklikleri tetikleyerek iyileştirmeyi / geliştirmeyi amaçlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

   Yukarıda tanımı verilen dijital teknoloji kavramları sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

   A) Dijital okuryazarlık - Dijital dönüşüm
   B) Dijital yeterlik – Dijital beceri
   C) Dijital yetkinlik – Dijital dönüşüm
   D) Dijital beceri – Dijital okuryazarlık
   E) Dijital dönüşüm – Dijital yetkinlik

3. I. Etkileşimli video oluşturma olanağı sağlar
   II. Üç boyutlu sanal dünya oluşturma olanağı sağlar
   III. İşbirliğine dayalı çalışmaya olanak sağlayan bulut aracıdır.

   Yukarıda tanımları verilen web araçları sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

   A) Meet – Edmodo – Sway
   B) Canva – Grafio 3 – LimeSurvey
   C) Andromo – OpenSim – Piktochart
   D) MIT App – Kahoot – Unitylearn
   E) Snagit – MineCraft – Google Drive

4. I. Socrative
   II. Edmodo
   III. Canva
   IV. Kahoot

   Yukarıdakilerden hangileri dijital ölçme ve değerlendirme aracı olarak kullanılabilir?

   A) I ve II
   B) II, III ve IV
   C) I, II ve IV
   D) II ve IV
   E) I ve III

5. ……. yüz yüze ve çevrim içi öğrenme ortamlarının ve yöntemlerinin bir arada kullanılması biçimde tanımlanabilir.

   Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki kavramlardan hangisi gelmelidir?

   A) Uzaktan eğitim
   B) Mobil öğrenme
   C) Karma öğrenme
   D) Proje tabanlı öğrenme
   E) Geleneksel öğrenme

6. Dijital yeterliklerin güncellenme nedenleri nelerdir sorusuna verilen cevaplar ile ilgili;

   I. Donanım kapasitesindeki artış hızı

   II. Veri hacmindeki artış hızı

   Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

   A) Her iki bilgi de doğrudur
   B) Her iki bilgi de yanlıştır
   C) I. bilgi doğru, II. bilgi yanlıştır
   D) II. bilgi doğru, I. bilgi yanlıştır
   E) Doğruluğu yanlışlığı hakkında yorum yapılamaz

7. Aşağıdakilerden hangisi gelişen teknolojilerin niteliklerinden biri değildir?

A) Radikal yenilik
B) Hızlı büyüme
C) Tutarlılık
D) Belirgin etki
E) Teknik destek

8. Bir öğretmen dersinde öğretimsel görseller oluşturmak istiyor. Aşağıdaki araçlardan hangisini kullanması uygun olur?

A) Edmodo
B) Canva
C) Google Drive
D) Socrative
E) Sway

CEVAPLAR: 1.D 2.A 3.E 4.C 5.C 6.A 7.E 8.B

UZMAN ÖĞRETMENLİK DERS NOTLARI

VE

ÖRNEK SORULARI

BÖLÜM 9: GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ

HAZIRLAYAN: SULTAN DURUDUYGU

Fen Bilimleri Öğretmeni

GÜVENLİ OKUL NEDİR?

Maslow, insanın temel ihtiyaçlar hiyerarşisinin ikinci basamağını güvenlik olarak belirlemiştir. Bu kurama göre, insanın kendisini gerçekleştirebilmesi için beden, iş, kaynak, sağlık, mülkiyet vb. konularda güven içinde olması gerekmektedir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi;

Güvenli okul; okulun temel unsurları olan öğrenci, öğretmen ve diğer personelin kendilerini **fiziksel, psikolojik** ve **duygusal** açıdan özgür ve güvenli hissettikleri okullardır.

Güvenli okulun özellikleri;

1. Etkili Okul Yöneticiliği ve Liderliği
2. Okulu Oluşturan Mekânların Kontrolü
3. Güven hissi
4. Saygı
5. Samimiyet
6. Fiziksel Zarar, Gözdağı, Zorbalık ve Tacizin Bulunmaması
7. Alay, Nefret Dili ve Sosyal Dışlanmadan Uzak Olma
8. Çatışma Riskinden Uzak Olma
9. Doğal Afetlerden Uzak Olma
10. Sorumluluk Duygusunu Geliştirme
11. İhtiyacı Olan Öğrencilerin İhtiyaçlarını Giderme
12. Eşit muamele

13. Akademik Başarıya Odaklanma
14. Veliler ve Toplumla İyi İlişkiler İçinde Olma
15. İfade Özgürlüğünü Destekleme
16. Güvenlik Problemlerini Açıkça Tartışma
17. İletişim
18. Empati Kültürünü Geliştirme
19. Güvenliği Tehdit Eden Davranışları Ödüllendirmeme ve Görmezlikten Gelmeme
20. Kolluk Güçleriyle İş Birliği
21. Her Türlü Bağımlılıkla Mücadele
22. Göçmen Çocukların Problemlerini Yönetebilme
23. Krize Hazırlık ve Krize Müdahale Planlarına Sahip Olma

SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET

Zorbalık: Zorbalık, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir.

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri:

1. Zorbalık **bilinçli ve istençli** olarak yapılan ve kurbana fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik olarak zarar verme amacı güden söz ve eylemlerdir
2. Zorbalık **bir kereye mahsus değildir**. Çeşitli zaman aralıklarında tekrarlanıyor olması gerekir.
3. Zorbalar eylemlerini **bireysel veya grupla yapabilecekleri** gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler.
4. Zorbaca davranışa maruz kalan **kurbanın kendini koruyamayacak ve savunamayacak** fiziksel veya zihinsel nitelikte olması gerekir.
5. Zorbaca davranışlar sergileyen bireylerin genellikle bu eylemler sonunda kendilerine **çıkar sağladıkları** görülür.
6. Zorbalar, kurban veya kurbanlarının acı çekmesinden, küçük düşmesinden **zevk alırlar**.
7. Zorbalar ve kurbanlar ile sergilenen zorbaca davranışlar dikkate alınmalıdır.

Siber zorbalık: Bireylerin mobil telefonlar ve internet aracılığıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak diğer bireylere rahatsızlık vermesi ve taciz etmesi olarak tanımlanır.

Siber Mağduriyet: Kişinin dijital teknolojiler aracılığıyla kendine zarar veren saldırgan tutumlara maruz kalması ve bunun da kişide mağduriyet oluşturması durumudur. Siber mağduriyete maruz kalan ergen ve çocuklar birçok akademik, duygusal, ilişkisel ve sosyal problemlerle karşılaşmakta ve artan stres onlarda depresyon, kaygı, intihar vb. sonuçları tetiklemektedir. Ayrıca zorbalığa maruz kalan çocuklarda baş ve karın ağrısı, cilt problemleri gibi fiziksel problemler de meydana gelmektedir.

<u>Siber zorbalığın önlenmesi için;</u>

1. Çocuklarınızın mutlaka şifre kullanmalarını ve bu şifreleri kimseyle paylaşmamalarını sağlayın.
2. Çocuğunuzun sosyal medya hesaplarında gizlilik ayarlarını uygulayın.
3. Siber zorbalar karşıdan duygusal bir yanıt isterler. Çocuğunuza bu tür bir durumda asla karşıdakine yanıt vermemesini söyleyin.
4. Siber zorbalık yapanları ilgili makamlara bildirin.
5. Çocuklarla rahat bir iletişim iklimi oluşturun.
6. Siber zorbalığın ne olduğunu onlara anlatın.
7. Çocukların çevrim içi aktivitelerini (oyun vb.) gözlemleyin.

8. Uygulamalar ve çevrim içi platformlar hakkında bilgi sahibi olun. Öğretmenlerin de bu konuda özellikle ailelere ve çocuklara yönelik bilgilendirme yapmaları çok önemli. Tabii bu konuda önceden kendilerinin de bilgi sahibi olması gerekli.
9. Öğrenci, öğretmen ve ailelere yönelik zorbalık ve siber zorbalık seminerleri düzenleyin.
10. Okul ve aile arasındaki iş birliği ve iletişimi artırın.
11. Zorbalığı ve siber zorbalığı önlemeye ve azaltmaya yönelik olarak öğrencilerin çatışma çözme, problem çözme, iletişim becerileri, duygu düzenleme becerileri vb. özelliklerini artırıcı etkinler ve grup çalışmaları, psikolojik danışmanlar/rehber öğretmenler tarafından yapılabilir.

Bağımlılık; herhangi bir maddenin zarar veren sonuçlarına rağmen sürekli ve aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkan bir rahatsızlıktır.

BAĞIMLILIK	
FİZİKSEL	RUHSAL
Maddenin varlığına karşı duyulan fizyolojik bir istektir.	Kişinin duygusal ya da kişilik yapısı gereği, gereksinimlerini tatmin etme ya da giderme amacıyla o maddeye düşkünlüğü biçiminde tanımlanabilir.

***Madde bağımlısı kişilerin hastaneler bünyesinde kurulan Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezlerinden **(AMATEM)** destek alması gerekir.

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI; teknoloji ve internetin bilinçli olmayan, kontrolsüz bir şekilde kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan, davranışsal bağımlılıklardır.

Oyun oynama bozukluğu, kumar oynama bozukluğu, sosyal medyanın ve akıllı telefonun aşırı kullanımı…

İnternet bağımlılığı nedenleri;

- Sosyalleşme gereksinimi,
- Düşüncelerini rahatlıkla paylaşabilme,
- İnternet iletişimini daha kolay bulma

İNTERNET BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİ

DAVRANIŞSAL	FİZİKSEL VE ZİHİNSEL	SOSYAL
•İnternette geçen sürenin giderek artması, amaçlandığından daha uzun süreli internet kullanma, kullanımla ilgili yalan söyleme, internetle ilgili aşırı zihinsel uğraş, interneti diğer problemlerden kaçmak için kullanma, internet kullanımının sebep olduğu psikolojik, sosyal, fiziksel ve mesleki problemlere rağmen kullanmada ısrar etme	• İnternet kullanımının azalmasıyla birlikte anksiyete, internetle ilgili obsesif düşünceler ve hayallerde artış, internet kullanımını kontrol etmek veya azaltmak için süregelen bir istek ve arzunun olmaması; durgunluk, uykusuzluk, panik atak ve kızgınlık hâllerindeki artış; kan basıncı ve kalp dolaşım sistemi bozuklukları, stres, konsantrasyon eksikliği; baş, mide ve kas ağrıları ile görme zayıflıkları.	• Önemli sosyal, mesleki ve serbest zaman faaliyetlerinin internet kullanımı yüzünden bırakılması, iş yerinde veya okulda azalan üretkenlikle birlikte yüksek gerilim ve rekabet ortamı oluşması.

İNTERNET BAĞIMLILIĞI SONUÇLARI	BEDENSEL	Zayıflama ya da kilo alma, sırt ağrıları, baş ağrıları, gözşikayetleri, vücut hijyeni problemleri
	SOSYAL	Hobi ve ilgi alanlarını ihmal etme, yalnızlaşma, başarıda düşüş, ev ihmalleri
	PSİKOLOJİK	Depresyon, değersizlik ve çaresizlik duyguları, kendine güvenemeyen kişilik

Aşırı teknoloji kullanımına karşı ailenin yapması gerekenler;

- Çocukların nasıl bir insan olmasını istiyorsanız ona o şekilde model olun.
- Çocuklara karşı her zaman saygılı olun.
- Çocuklara sevginizi açıkça ve koşulsuz olarak gösterin.
- Çocuklarla birlikte oyun oynayın.
- Çocuklarla birlikte kitap okuyun.
- Çocukların yaşına uygun sorumluluklar verin.
- Çocukların mutlaka bir spor ya da sanat alanında uğraş edinmesini sağlayın.
- Çocukların yaşam amacı edinmesine yardım edin.
- Sonuç değil süreç odaklı başarıyı destekleyin.
- Çocukların arkadaşlarını tanıyın.

İnternet bağımlılığını önlemede okul ve öğretmenlerin yapması gerekenler;

- Okullarda özellikle ilkokul seviyesinde önleyici programlar uygulanabilir.
- Öğretmenler öğrencilerinin kişilik özelliklerine odaklanmalılar.
- Öğretmenlerin, öğrencilerin diğer akranları ile ilişkilerini incelemeleri gerekir.
- Özellikle öğrenci yalnız ve içine kapanık ise sosyal medyada daha fazla vakit geçirebilir. Öğretmen öğrencilerini yaratıcı ve keşfedici grup faaliyetlerine sevk etmelidir. Öğrenciler internette ne kadar az vakit geçirirlerse bağımlılık geliştirmeleri o kadar azalır.
- Öğrencilere internetin pozitif ve negatif etkileri ile ilgili atölye çalışmaları düzenlenebilir. Seminer ve atölye çalışmaları ailelere yönelik de tasarlanabilir.
- Benlik saygısı düşük çocukların internet aktivitelerine daha fazla dâhil oldukları görülmektedir.

Dijital bağımlılığın önlenmesinde okul rehber öğretmenlerine önerilen model;

- Profesyonel gelişim
- Tüm okul çapında eğitim
- Aile ve toplum eğitimi
- Öğrenci değerlendirmesi
- Önleyici çalışmalar
- Kaynaklar

GÜVENLİ OKUL VE İLETİŞİM

Güvenli eğitim iletişimi sağlamak için;

- Duruma uygun iletişim tonunu belirlemek
- Okulun iletişim planlarını bilmek ve bu planların gerektirdiği sorumluluklar kapsamında hareket etmek
- Problemler ortaya çıkmadan önce iletişim kanallarının oluşturulması ve bunların açık tutulması
- İletişim etkinliğine pozitif olarak başlamak
- Aktif dinleme edimini uygulamak ve iletişim sırasında karşıdaki kişi ile etkileşime girmek
- Uzlaşılan noktaları vurgulamak ve ödün vermeye rıza gösterebilmek
- Gizliliğe saygı göstermek
- Dedikodudan kaçınmak
- Pozitif bir noktaya vurgu yaparak iletişimi sonlandırmak gereklidir.

YABANCILARIN EĞİTİMİ VE EĞİTİM GÜVENLİĞİ

Bireylerin güvenliği, bireylerin toplumda özgürce hareket edebilmesi anlamına gelmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve güvenliği ise istikrarlı bir güvenliğin sürdürülmesini ifade eder.

Eğitim bütün öğrenciler için kapsayıcı olmalıdır. Eğitim kurumlarında yabancı uyruklu öğrenciler, kendilerine en çok benzeyenlerle ve kendi dünya görüşünü paylaşanlarla iletişim kurma eğiliminde olmaktadırlar.

Yabancı bir çocuğun okuldaki başarısı aşağıdaki soruların nasıl cevaplanacağı ile bağlantılıdır;

1. Aile içi iletişim nasıldır? Ebeveynler çocuklarına rol model olabiliyor mu?
2. Çocuğa gerekli olan destek veriliyor mu? Yoksa çocuğa danışmadan çocuğun yaşamındaki hemen her şey “helikopter ebeveynler” tarafından mı doldurulmaktadır?
3. Okul ve aile ilişkileri nasıldır?
4. Ailede çocuğun eğitimini destekleyen aile ortamı var mıdır?
5. Göç sürecinden dolayı çocuğun yaşadığı travmalar var mıdır?
6. Çocuğun iç dünyasına girip çocuğu anlamak için çocuk ve ebeveynleriyle hangi yöntemlerle iletişim sağlanmaktadır?
7. Çocuğun yakın çevresini oluşturan akran grubunun özellikleri nedir?
8. Çocuğun okulda arkadaşları var mıdır?

YABANCI ÖĞRENCİLERİN GÜVENLİĞİ

Yabancı uyruklu öğrencilerin hem okula devam etmelerinde hem okulda akademik başarı ve motivasyonlarının artırılmasında, aynı zamanda da bu öğrencilerin ebeveynlerinin endişesi olmadan okula gitmelerinde güvenli bir okul ortamının sağlanmasının çok önemli olduğu söylenebilir. Güvenli bir öğrenme ortamı olmazsa öğretmenler öğretimde, öğrenciler de öğrenmede sıkıntılar yaşarlar. Öğrenciler güvenlik endişesi taşırsa öğrenmeye yoğunlaşamazlar. Bu yüzden okulların güvenli hâle getirilmesi önemli olduğu gibi, aynı zamanda bir zorunluluktur.

Risk Alanları olarak;

1. Dış tehlikeler (Yetişkin veya yaşıtlardan gelebilecek fiziksel veya psikolojik saldırı)
2. Mekânla ilgili tehlikeler (kaygan zeminler, havasız mekânlar, yetersiz oksijen, merdivenler, set zeminler, menteşeler)
3. Hijyenle ilgili tehlikeler (yeteri kadar temizlenmeyen tuvaletler, kirli sınıflar)
4. Sağlıksız gıdalar
5. Akran Zorbalığı
6. Öğretmen-idareci şiddeti
7. Veli şiddeti
8. Sınav Kaygısı
9. Servis kazaları
10. Afetler (deprem, sel, yangın) gibi faktörler sıralanabilir.

Sosyal uyum, bireylerin ev sahibi toplumla ilişki kurmak için geçirdiği değişimler olarak tanımlanmaktadır. Bireyin kendi kültürü perspektifinden ev sahibi ülkenin kültürel davranışlarını, değerlerini ve inançlarını anlama ve birleştirme süreçlerini içermektedir.

Asimilasyon, bireyin sahip olduğu kimliğini bırakıp yalnızca yeni toplumun kültürel değerleriyle yaşamına devam etmesi olarak ifade edilebilir.

Yabancı Öğrencilerin Uyum ve Entegrasyonuna Engel Olan En Önemli Sebepler:
Dil Sorunu, Sosyal bilgilerin eksikliği, Psikolojik, sosyal ve fiziksel okul güvenliği sorunu, Okulu Terk Etme, Yönetici ve Öğretmenlere Oryantasyon Eğitimi, Meslek Eğitimi, Kültürel Ayrımcılık ve Asimilasyon Endişesi, Maddi Yetersizlikler, Çocuk İşçiliği

Kültürel uyum; psikolojik uyum ve sosyokültürel uyum olarak ikiye ayırmak söz konusu olabilir: Psikolojik uyum, stres ve başa çıkma durumlarıyla ilgili iyi oluş ve memnuniyet ile ilgilidir. Sosyokültürel uyum ise güncel yaşamdaki sosyal beceriler ve öğrenme üzerine dayalıdır.

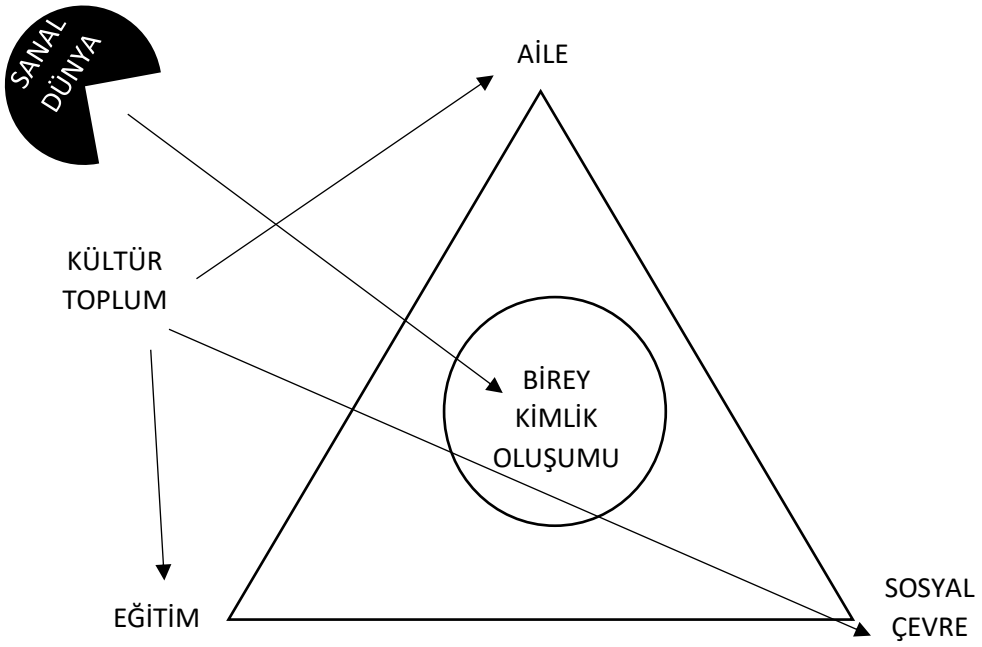
Kültürel uyum, yabancı uyruklu öğrencilerin ev sahibi ülkelerin kültürlerini öğrenmelerine, algılamalarına ve anlamalarına yardımcı olan zengin uygulama ile deneyim süreçlerini ve sonuçlarını içermektedir.

Göç, insanlar dâhil bütün yaratıklarda olduğu gibi, yaşam alanını kalıcı veya geçici bir şekilde değiştirmek anlamına gelir. Eski çağlardan beri, insanların, bir tehlikeye maruz kaldıklarında veya başka nedenlerle konumlarını değiştirdiğine tanık olunur. Göç bireysel olabileceği gibi savaş, kuraklık gibi doğa afetleri nedeniyle veya ekonomik nedenlerle gruplar hâlinde veya kitlesel olarak da gerçekleşebilir.

Göçmen çocukların ebeveynlerinin dil ve kültür farklılığı çocukların eğitimde geri kalmalarında ve Türk öğrencilerle uyum sorunu yaşamalarında temel nedenlerdendir. Bütün bu sorunlar fiziksel, sosyal, psikolojik açıdan güvenli eğitim kurumları yani okul ortamları yaratılarak önlenebilir.

KİMLİK OLUŞUMU VE ALTIN ÜÇGEN

Bireyin kendini güvende hissedebilmesi ve eğitimin “eğitim güvenliği” hedefine ulaşabilmesi için **Altın Üçgen** olarak nitelenen; aile-okul ve sosyal çevre üçlüsü arasındaki sağlıklı iletişimin eğitim süresince gerçekleşmesi gerekmektedir.

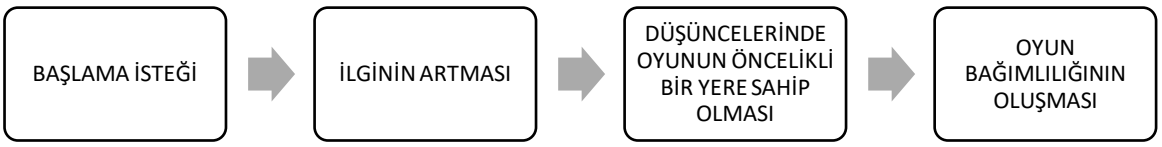
OYUN BAĞIMLILIĞI

Oyun bağımlılığı, uzun süreli çok fazla oyun oynama değil bireylerin günlük yaşamlarının önemli bir kısmında yer alarak gündelik yaşamlarında sorumlu olduğu görev ve sorumlulukları aksatarak bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkilemesidir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2018 yılında gençlerin sanal oyun bağımlılığını davranış bozukluğu olarak tanımlayarak belirtilerini göstermede üç ölçüt belirlemiştir. Bireylerin;

1. Oyun oynama isteğini kontrol altına alamaması,
2. Oyun oynamanın diğer tüm aktivitelerden daha önemli ve öncelikli olduğu duygusuna sahip olması,
3. Oyun oynama isteğinin, ders çalışmalarını aksatmasına, sosyal ilişkilerin zayıflamasına ve tüm faaliyetlerden uzaklaşmasına rağmen, artarak devam etmesidir.

Oyunlara bağlanma süreci ve bağımlılığın oluşma aşamaları;

Oyun Bağımlılığını Önleyici tedbirler;

1. Oyun oynama süresi sınırlandırılmalıdır.
2. Oyun oynama etkinliğini alışkanlık ve rutin davranışa dönüştürecek sıklıkla yapmamaya dikkat edilmelidir.
3. Geceleri oynanan oyunlardan hemen sonra yatmak yerine oynama ve yatma zamanı arasında belli bir süre bırakılmalıdır.
4. Tatile giderken veya seyahat esnasında oyun konsollarını mümkünse yanına almama, telefon ve bilgisayarlardaki oyunlara az takılmaya dikkat edilmelidir.
5. Oyuna harcanan zamanın farkında olunmalıdır.
6. Oyun bağımlılığının başladığına işaret eden belirtiler fark edildiğinde oyun oynama zamanı bilinçli bir şekilde azaltılmalı veya uzmanlardan destek alma yolları aranmalıdır.
7. Spor ve fiziksel etkinliklere katılmayı veya yapmayı teşvik edilmeli veya desteklenmelidir.
8. Çocuklarla konuşarak onların neden oyun oynamak istedikleri ve hangi oyunlardan zevk aldıkları hakkında bilgi edinilmelidir.
9. Çocukları oyundan uzaklaştırmak için aile içi ortak etkinlikler düzenlenmelidir.
10. Oyun oynayan çocuğa oyundan ayrılması için belli bir süre tanınmalıdır.

Okulda şiddet, okul içinde veya çevresinde başkalarına zarar vermeyi amaçlayan bir dizi kasıtlı davranışı tanımlamaktadır.

- Doğrudan şiddet; dövmek, tehdit etmek..
- Dolaylı/ İlişkisel şiddet; sosyal dışlama, dedikodu yapma…
- Tepkisel şiddet; kışkırtmaya cevap niteliğinde
- Planlı şiddet; kasıtlı, fayda beklentisi ile

ŞİDDETİN RUH SAĞLIĞI İÇİN SONUÇLARI	
ŞİDDET UYGULAYAN İÇİN	**MAĞDUR İÇİN**
Suç ve şiddete meyilli olma	Düşük öz saygı
Aşırı risk alma	Stres, depresyon
Madde kullanımı	Kaygı
Dışlanma	İntihar eğilimi
Ruh sağlığı sorunları	Stres bozukluğu
	Okul korkusu, okuldan kaçma
	Öfke
	Şiddet eğiliminde artış

SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) VE GÜVENLİ OKUL İKLİMİ

SDÖ, çocukların yaşam zorluklarıyla daha etkin bir şekilde başa çıkmalarına ve hem öğrenmelerinde hem de sosyal çevrelerinde başarılı olmalarına yardımcı olan bir dizi temel sosyal ve duygusal becerinin sistematik gelişimine odaklanmaktadır.

OKULLARDA BARIŞYAPICILIK/ARABULUCULUK UYGULAMALARI

Barışyapıcılık/arabuluculuk, sorun yaşayan iki ya da daha fazla kişinin üçüncü bir nötr kişinin yardımıyla sorunu çözmek amacıyla bir araya geldikleri bir süreci içermektedir.

Adli makamlara, öğrenci davranışları değerlendirme kuruluna ya da okul disiplin kuruluna yansıması gereken olaylar hariç olmak üzere öğrenciler arasında yaşanan tüm kişiler arası sorunlar (örneğin, alay etme, lakap takma, dedikodu etme vb.) barışyapıcılıkta ele alınabilmektedir. Barışyapıcılığın gerçekleşebilmesi için taraflardan her ikisinin de barışyapıcılığı kabul etmesi gerekmektedir.

<u>Aşamaları;</u>

1. Kavganın sonlanması ve tarafların sakinleşmesi
2. Tarafların barışyapıcılık desteği almaya karar vermesi
3. Müzakere basamaklarının kolaylaştırılması
4. Anlaşma imzalanması

Uygulayıcılar için işlem basamakları;

1. Okul Yöneticilerini Bilgilendirmek, Onları İkna Etmek, Onların Desteğini Almak ve Güvenini Kazanmak
2. Çevre Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliğinin Sağlanması
3. Her Bir Öğretmenin Desteğinin Kazanılması
4. Kullanılacak Eğitim Programının Belirlenmesi, Revize Edilmesi ya da Geliştirilmesi
5. Uygulayıcıların Maddi İhtiyaçların Nasıl Giderileceği Konusunda Okul Yöneticileriyle Görüşmeleri ve Bütçe Planlamaları Yapmaları
6. Barışyapıcı Öğrencilerin Seçimi ve Eğitimlerin Ne Zaman Gerçekleştirileceğinin Belirlenmesi
7. Eğitim Programının Uygulanmasının Ardından Bu Eğitime Katılan Öğrenciler İçin Geniş Katılımlı Bir Rozet Takma Töreni Düzenlenmesi
8. Okulda Arabuluculuk Uygulamaları Başlatılmadan Önce Tüm Şubelerde Tanıtım Yapılması
9. Barışyapıcılık Sürecinin Yürütülmesi
10. Projenin Etkililiğinin Değerlendirilmesi

ZOR KİŞİLİKLERLE İLETİŞİM

Zor insan: Aynı ortamda bulunulduğunda kişide öfke, huzursuzluk, korku, endişe, sıkıntı gibi duygular yaşatan; dinleme, anlama, anlaşma ve uzlaşma konusunda bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan sıkıntıların ortaya çıkmasına sebep olan insanlar için kullanılan bir kavramdır.

Zor insan kategorileri;

1. **İnaktif;** aşırı uyum davranışı
2. **Reaktif;** her düşünceye spontane karşı çıkma, muhalefet olma
3. **Proaktif;** hem sorgular hem çözüm üretir

Sorunlar karşısında duruşu bakımından insan sınıflaması;

1. **Sağlıklı insan;** sorunların farkında, uzlaşmacı
2. **Normal insan;** sorunun farkında, çözmek için çaba harcamaz
3. **Sağlıksız insan;** savunma mekanizması ve neden bulma

Zor insan karşısında verilmesi gereken mesaj;

- Dolaysız
- Hemen
- Açık
- Dürüstlükle
- Karşısındakini incitmeden verilmelidir.

Zor insan iletişiminde sorunu daha da ağırlaştıran tutumlar;

- Aynen karşılık verme,
- Problemi ele almak yerine savunmaya geçme,
- Söylenenlerin ne anlama geldiğini dikkate almama,
- Ürkme ve şaşırma,
- Tepkisiz kalma (öfkeden dili tutulma)
- O anda bir şey düşünememe

ZOR İNSAN İLE MESAFE KOYMA YÖNTEMLERİ	KIRIK PLAK	Zor kişiye kendisini duyduğunuzu belirtip aynı cümleyi üst üste tekrarlamak
	KONUNUN İÇERİĞİNİ BIRAKIP İLİŞKİYİ TANIMLAMA	Zor kişinin söylediklerine aldırmayıp yaptıklarına işaret etmek
	ORTAM DEĞİŞİNCEYE KADAR KONUŞMAYA ARA VERME	Konuşmayı ertelemek
	KENDİNDEN EMİN ERTELEME	Konuşmayı daha sakin bir zamana bırakmak
	SİSLENDİRME	Zor kişinin görüşlerini kendi sözlerinizle özetlemek

Belli başlı zor kişilere karşı takınılması gereken tutumlar;

1. **Saldırgan kişiler;** Biraz boşalmalarına izin verin. Kibar davranmaya kalkışmayın. Adlarıyla hitap etmek gibi bir yöntemle dikkatlerini çekin.
2. **Sürekli yakınanlar;** Kendinizi sorumluymuş gibi hissetseniz de sabrınız taşsa da dinleyin. Söylediklerini başka sözcüklerle ve kısa cümlelerle kendisine tekrarlayarak esas söylemek istediklerini saptamaya çalışın.
3. **Suskun tepkisizler;** tepkisizliğin ne anlama geldiğini yorumlamaya kalkışmayın. Suskunu konuşturmaya çalışın. Açık uçlu sorular sorun. Yanıtı sabırla bekleyin. Sessizliği kendi konuşmalarınızla doldurmaya çalışmayın.
4. **Kötümserler;** Kendinize ve ekibinizi koruyun; kötümserliklerini size de bulaştırabilirler. Geçmişte benzer durumların nasıl başarıyla aşıldığını iyimser ama gerçekçi bir dille anlatın. Değişik seçenekler üzerinde görüşüyorsanız ilk önce en kötü durumda ne olabilir, bunu siz gündeme getirin.
5. **Çokbilmişler;** Bu kişilere iletişim kurmak için önceden düşüncelerinizi sıraya koymanız ve birlikte ele alacağınız konuyla ilgili hazırlıklar yapmanız gerekiyor. Söylediklerini kabul etmek istemiyorsanız en etkin yöntem soru tekniklerini kullanmaktır.

GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ TARAMA SORULARI

1. “Yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir.” **Tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Saldırganlık
   B) Zorbalık
   C) Çeteleşme
   D) Şiddet
   E) Vandalizm

2. Kişi giderek yalnızlaşır ve sonunda çevresinden tümüyle yalıtılmış hâle gelir. Sanal dünyada ise sosyal ağda çok çeşitli ilişkileri vardır. Aşırı internet kullanımına rağmen mağdurların birçoğu başlarda okulu, mesleği ya da işi sürdürmeye çalışırlar. Ama bir süre sonra bunu başarmak mümkün olmaz. Notlar kötüleşir, iş yerine aşırı yorgun gelirler, konsantre olamazlar. Genellikle geç kalırlar, ev de ihmal edilir.
   Yukarıda verilen internet bağımlılığı sonuçları aşağıdaki türlerden hangisinin kapsamı içinde yer alır?

   A) Bedensel
   B) Toplumsal
   C) Kişisel
   D) Sosyal
   E) Psikolojik

3. **Aşağıdakilerden hangisi siber zorbalığı önlemek için ailelere verilmesi gereken önerilerden biri olamaz?**

   A) Çocuğunuzun sosyal medya hesaplarında gizlilik ayarlarını uygulayın.
   B) Çocukların çevrim içi aktivitelerini (oyun vb.) gözlemleyin
   C) Çocuklarınızın mutlaka şifre kullanmalarını ve bu şifreleri kimseyle paylaşmamalarını sağlayın.
   D) Siber zorbalık yapanlara hatalarını anlamaları için bir şans verin.
   E) Siber zorbalığın ne olduğunu onlara anlatın.

4. **Güvenlik ihtiyacı Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinin kaçıncı basamağında yer alır?**

   A) Birinci
   B) İkinci
   C) Üçüncü
   D) Dördüncü
   E) Beşinci

5. Kişinin duygularını, ilgi alanlarını, değerlerini ve güçlü yanlarını/yeteneklerini doğru bir şekilde değerlendirme ve sağlam temellere dayanan bir öz güven duygusunu sürdürme becerisidir.
Yukarıda tanımı verilen sosyal duygusal öğrenme becerisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Öz farkındalık
B) Öz yönetim
C) Sosyal farkındalık
D) Etkili karar alma
E) İlişki kurma

6. Ömer sınıftaki bir arkadaşı tarafından sürekli tehdit, itme ve hakaret gibi davranışlara maruz kalıyor.
Arkadaşının Ömer'e uyguladığı şiddet türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dolaylı şiddet
B) Planlı şiddet
C) Doğrudan şiddet
D) İlişkisel şiddet
E) Tepkisel şiddet

7. Zor kişiye kendisini duyduğunuzu belirtip kafasında bir cümle belirleyerek aynı cümleyi üst üste tekrarlamak, mesafe koyma yöntemlerinden hangisine örnek verilebilir?

A) Sislendirme
B) Erteleme
C) Ara verme
D) İlişkiyi tanımlama
E) Kırık plak

8. Guruptan dışlamak, görmezlikten gelmek, soyutlamak, dedikodular yaymak, güvenini zedelemek gibi davranışlar aşağıdaki hangi şiddet türüne örnektir?

A) Fiziksel
B) Sözel
C) İlişkisel
D) Irkçı
E) Cinsel

CEVAPLAR: 1.B 2.D 3.D 4.B 5.A 6.C 7.E 8.C